

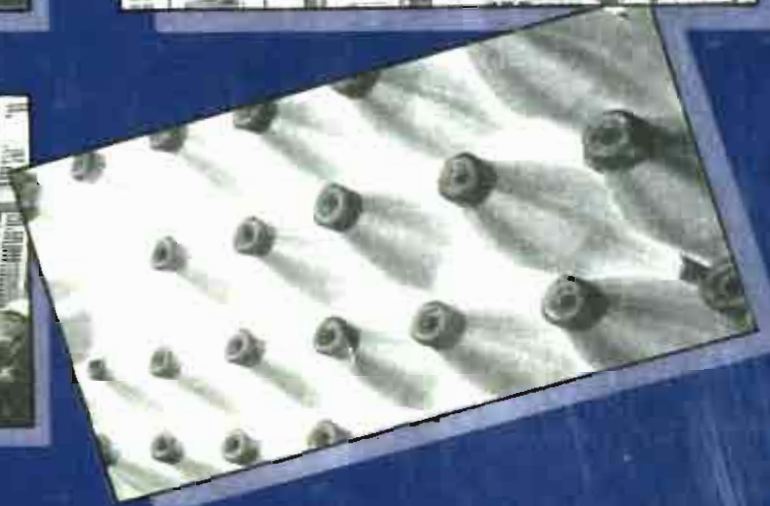
โครงการวิจัยเรื่อง

การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน ของอุตสาหกรรมไทยในเศรษฐกิจโลก

โดย CERC ร่วมกับ IFCT และ KU

รายงานการศึกษาโครงการย่อยที่
ฉบับสมบูรณ์

1

ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยจาก
สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

ลิขสิทธิ์ของ
ศูนย์วิจัยเศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

โครงการวิจัย

การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน
ของอุตสาหกรรมไทยในเศรษฐกิจโลก

รายงานการศึกษาโครงการย่อยที่ 1
การวิเคราะห์สถานภาพความสามารถในการแข่งขัน
ของไทยในเศรษฐกิจโลก
(ฉบับสมบูรณ์)

เสนอต่อ
สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

ลิขสิทธิ์ของ
ศูนย์วิจัยเศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

30 มิถุนายน 2540

ISBN 974-637-029-4

การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของอุตสาหกรรมไทยในเศรษฐกิจโลก

การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของอุตสาหกรรมไทยในเศรษฐกิจโลก เป็นโครงการวิจัยที่ศูนย์วิจัยเศรษฐกิจศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เป็นแกนกลางในการประสานงานบริหารโครงการโดยรวมกลุ่มนักวิจัยจาก 3 สถาบัน คือ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย บรรษัทเงินทุนอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย และมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เพื่อพัฒนาโครงร่างโครงการวิจัย โดยได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย เมื่อวันที่ 11 ธันวาคม 2538 ใช้เวลาดำเนินการศึกษาวิจัยเป็นเวลาทั้งสิ้น 1 ปี 6 เดือน โดยมี ดร.จารุมา อัสกุล เป็นหัวหน้าโครงการ คณะกรรมการชี้ทิศทางของโครงการวิจัยประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิในระดับแนวหน้าของประเทศ ที่มีประสบการณ์ในเรื่องดังกล่าวเป็นอย่างดี ได้แก่

- ดร.ศุภชัย พานิชภักดิ์ (ประธานคณะกรรมการชี้ทิศทาง)
ประธานคณะกรรมการการค้าเศรษฐกิจ สภาผู้แทนราษฎร
- คุณวิรัตน์ วัฒนศิริธรรม
เลขาธิการ สกน. คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
- คุณเผด็จภัย มีคุณเยี่ยม
ผู้ตรวจราชการกระทรวง กระทรวงอุตสาหกรรม
- คุณกนก พงศ์พิพัฒน์
ประธานกิตติมศักดิ์กลุ่มอุตสาหกรรมเหล็ก
สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย
- คุณกมลชัย ภัทโรดม
กรรมการผู้จัดการใหญ่ บริษัทปิโตรเคมีแห่งชาติ จำกัด (มหาชน)
- คุณพงษ์ศักดิ์ อัสสกุล
นายกสมาคมอุตสาหกรรมสิ่งทอไทย
- คุณวันชัย สมชิต
ผู้จัดการทั่วไป สมาคมผู้ผลิตอาหารสำเร็จรูป

- คุณพรชัย บุญญกิจจินดา
ผู้อำนวยการอาวุโสฝ่ายโรงงาน
บริษัท ไดสตาร์ อิเล็กทริก คอร์ปอเรชั่น จำกัด (มหาชน)

โครงการวิจัยดังกล่าวแบ่งเป็นโครงการย่อย 8 โครงการ โดยมีคณะผู้ดำเนินการวิจัยประกอบด้วย

1. "การวิเคราะห์สถานการณ์ความสามารถในการแข่งขันของไทย
ในเศรษฐกิจโลก"

นักวิจัย	ดร.จารุมา อึ้งกุล (หัวหน้าโครงการย่อยที่ 1)
	ดร.โสทธิธร มัลลิกะมาส
	ดร.สันติ ธีรพัฒน์
	อ.สมบูรณ์ รัตนพนากุล
ผู้ช่วยวิจัย	คุณระวี สมิตะมาน

2. "นโยบายเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันกับต่างประเทศ"

นักวิจัย	ดร.ไพฑูรย์ วัฒนชุติกุล (หัวหน้าโครงการย่อยที่ 2)
ผู้ช่วยวิจัย	คุณจุฑาทิพย์ โอฬาริกอวิท
	คุณวัชริน มีรอด
	คุณสกนธ์พรรณ เนียมประดิษฐ์

3. "บทบาทของสถาบันในภาครัฐบาลและภาคเอกชนที่มีต่อการ
เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของอุตสาหกรรมไทย"

นักวิจัย	ดร.อรุณ เกียรติสาร (หัวหน้าโครงการย่อยที่ 3)
	ดร.สุทธิพันธ์ จิราธิวัฒน์
	อ.รศดา เวชฎาพันธุ์
ผู้ช่วยวิจัย	คุณพรรณธิดา เหล่าพวงศักดิ์
	คุณรัชพันธุ์ เขยจิตร

4. "การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของอุตสาหกรรมแปรรูปอาหาร"

นักวิจัย	ดร. มามะสิริ เชาวกุล (หัวหน้าโครงการย่อยที่ 4)
	คุณบุญเต็ม ตีระวัฒนประเสริฐ
	คุณศานิต แก้วเอียน
ผู้ช่วยวิจัย	คุณฐะปะนี มะลิซ้อน

5. "การเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันของอุตสาหกรรมสิ่งทอ"

นักวิจัย	ดร.ธีระ อึ้งกุล (หัวหน้าโครงการย่อยที่ 5)
	คุณธีรพันธ์ ทันจิตต์
	คุณสุมาลี ด้านอ่ำรงกุล
	คุณกฤติยา ศรีสุนารถ
	คุณสายสุรีย์ ศิริเลิศพิทักษ์กุล

6. "การเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันของอุตสาหกรรมเหล็กและเหล็กกล้า"

นักวิจัย	ดร.ธีระ อึ้งกุล (หัวหน้าโครงการย่อยที่ 6)
	คุณสุวิสาส์ กลัดแก้ว
	คุณจิราวิไล ธารณปรกรณ์
	คุณเกษม หาญชาญพาณิชย์

7. "การเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันของอุตสาหกรรมเครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ของไทย"

นักวิจัย	คุณศิริกุล จงธนสารสมบัติ (หัวหน้าโครงการย่อยที่ 7)
	คุณเจริญเดช จิตรสกุลเกษ
	คุณเบญจพล จันทร์เจริญ
	คุณอรอุมา แววศรี

8. "การเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันของอุตสาหกรรมปิโตรเคมี"

นักวิจัย ดร.พงศา พรชัยวิเศษกุล (หัวหน้าโครงการย่อยที่ 8)

คุณรัชจรินทร์ พรชัยวิเศษกุล

ผู้ช่วยวิจัย คุณสุรางค์ รุกขอนันตกุล

คุณจักรพันธ์ เด่นดวงบริพันธ์

คุณพีรณัฐ แดงสกุล

บทคัดย่อ

ในอดีตที่ผ่านมาภาคการผลิตเพื่อการส่งออกของไทยได้ทวีความสำคัญเพิ่มมากขึ้น และนับเป็นจักรกลสำคัญที่ผลักดันให้เศรษฐกิจไทยขยายตัวในระดับที่สูง แต่อย่างไรก็ตามภายใต้สภาวะการณ์ที่มีการแข่งขันกันอย่างรุนแรงมากขึ้นในโลก การที่ประเทศไทยจะสามารถก้าวไปสู่การเป็นประเทศอุตสาหกรรมใหม่ในอนาคตอันใกล้ได้จึงขึ้นกับความสามารถในการปรับกลยุทธ์เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันกับต่างประเทศ ให้สอดคล้องและทันกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ดังนั้นการศึกษามีวัตถุประสงค์หลักที่จะ 1. ศึกษาปัจจัยที่กำหนดความสามารถในการแข่งขันของไทย 8 ปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยด้านเศรษฐกิจมหภาค ตลาดการเงิน ทรัพยากรมนุษย์ รัฐบาล โครงสร้างพื้นฐาน การพัฒนาและวิจัยทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม ความสามารถในการบริหารและการจัดการของภาคเอกชน ว่าไทยมีข้อได้เปรียบเสียเปรียบในปัจจัยใดบ้าง เมื่อเปรียบเทียบกับในอดีต ตลอดจนลำดับความสำคัญของปัจจัยดังกล่าว 2. เปรียบเทียบความสามารถในการแข่งขันของไทยในปัจจุบันต่าง ๆ ดังกล่าว กับประเทศสิงคโปร์ เกาหลีใต้ ไต้หวัน มาเลเซีย อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ จีน ว่าไทยมีข้อได้เปรียบเสียเปรียบอย่างไร ในช่วงเวลาที่ผ่านมา 3. เสนอแนะกลยุทธ์ในอันที่จะเพิ่มความแข็งแกร่งในการแข่งขันของไทยกับนานาประเทศอย่างมีประสิทธิภาพในทางปฏิบัติ ตามลำดับความสำคัญ ภายในกรอบเวลาอันเหมาะสม

ผลจากการศึกษาโดยวิเคราะห์แบบสอบถามสำรวจความคิดเห็น ทำให้สามารถสรุปได้ว่าประเทศไทยมีความสามารถในการแข่งขันกับต่างประเทศด้อยลงในปี 2539 เมื่อเปรียบเทียบกับปี 2537 ในทุกปัจจัยที่พิจารณาและศักยภาพของไทยมีแนวโน้มที่จะเลวลงในอนาคต เนื่องจากปัญหาที่บั่นทอนความสามารถในการแข่งขันของไทยในอดีตและปัจจุบันไม่มีทีท่าว่าจะได้รับการแก้ไขหรือบรรเทาลงในทุกขั้นตอนอย่างแท้จริง ทำให้ปัญหาต่าง ๆ ทับทวีมากขึ้นจนยากที่จะแก้ไขได้ในอนาคต ลำดับความสำคัญของปัจจัยที่มีผลกระทบต่อความสามารถในการแข่งขันของไทย ปัจจัยที่มีความสำคัญที่สุดคือ ทรัพยากรมนุษย์ รองลงไป ได้แก่ ปัจจัยด้านเศรษฐกิจมหภาค การบริหารและการจัดการของภาคเอกชน รัฐบาล และสิ่งก่อสร้างพื้นฐาน

เปรียบเทียบไทยกับประเทศคู่แข่งใน 8 ปัจจัยดังกล่าว ปัจจัยที่ประเทศไทยค่อนข้างจะด้อยกว่าประเทศคู่แข่งโดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศอุตสาหกรรมใหม่แถบเอเชีย คือ ทรัพยากรมนุษย์ สิ่งก่อสร้างพื้นฐาน การพัฒนาและวิจัยทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ในด้านเศรษฐกิจมหภาคและตลาดการเงิน ประเทศไทยมีความด้อยลงไปกว่าในอดีต ส่วนด้านการบริหารและการจัดการของภาคเอกชน ภาครัฐบาล ศักยภาพของไทยอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อเทียบกับประเทศคู่แข่งที่พิจารณา แต่ก็มีมีความด้อยลงใน

ปัจจุบันเมื่อเทียบกับในอดีต ดังนั้นภาพทิศทางการศึกษาศักยภาพในการแข่งขันของไทยโดยรวมเปรียบเทียบกับประเทศคู่แข่ง ภายใต้สภาพแวดล้อมจึงมีลักษณะเสื่อมถอยลงเมื่อเทียบกับในอดีตที่ผ่านมา และมีแนวโน้มที่จะเสื่อมถอยลงไปอีกในอนาคต หากถ้าไม่มีการแก้ไขปัญหอย่างจริงจังโดยเร่งด่วน และถูกจุดในทางปฏิบัติเป็นผลทำให้ช่องว่างระหว่างศักยภาพในการแข่งขันของประเทศอุตสาหกรรมใหม่ในเอเชียห่างกับไทยมากยิ่งขึ้น โดยมีมาเลเซียแซงหน้าไทยในเกือบทุกปัจจัยที่พิจารณา โดยที่ฟิลิปปินส์และจีนไต้หวันมาติด ๆ

แนวทางเพิ่มความสามารถในการแข่งขันของไทยในปัจจุบันที่มีความสำคัญที่สุด 5 อันดับแรก ทางด้านทรัพยากรมนุษย์ ภาครัฐจะต้องมีการปฏิรูปการศึกษาอย่างเร่งด่วนให้แล้วเสร็จใน 5 ปีข้างหน้า วรรณรงค์กระตุ้นให้คนไทยมีการปรับเปลี่ยนให้มีความนิยมที่ถูกต้อง เป็นสิ่งที่ภาครัฐจะต้องดำเนินการโดยเร่งด่วนให้มีความต่อเนื่องไปในอนาคต ทางด้านเศรษฐกิจมหภาคในระยะสั้น ภาครัฐจะต้องรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจของประเทศ ปรับปรุงประสิทธิภาพด้านการใช้จ่ายของรัฐบาล จำกัดการแทรกแซงทางการเมืองที่มีต่อการดำเนินงานทางด้านนโยบายการเงินของธนาคารชาติ ในระยะปานกลางแผนที่ภาครัฐจะต้องปฏิบัติโดยเร่งด่วนให้แล้วเสร็จในระยะเวลา 5 ปีข้างหน้า ได้แก่ พัฒนาการดำเนินมาตรการทางการเงินในลักษณะ Preemptive พัฒนาการจัดทำงบประมาณในระยะกลางและพัฒนาระบบข้อมูลและความสามารถในการคาดการณ์ด้านเศรษฐกิจมหภาค ทางด้านการบริหารและการจัดการของภาคเอกชน ภาครัฐควรจะต้องส่งเสริมสนับสนุน กระตุ้นให้ภาคเอกชนเห็นความสำคัญและหันมาใช้ TQM อย่างแพร่หลาย เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิต นอกจากนั้นภาครัฐควรจะต้องวรรณรงค์ กระตุ้นให้ภาคเอกชนมีการเตรียมพร้อมที่จะปฏิบัติตามมาตรฐาน ISO 9000 และ ISO 14000 แผนดังกล่าวเป็นแผนดำเนินการในระยะยาวที่จะต้องมีความต่อเนื่องให้แล้วเสร็จตามแผน ข้อเสนอแนะทางด้านภาครัฐบาล ภาครัฐจะต้องพยายามแก้ไขวิกฤตการณ์ขาดความเชื่อมั่นของคน เป็นแผนในระยะสั้นที่สามารถดำเนินการได้ทันทีและจะต้องมีการควบคุมให้มีการปฏิบัติอย่างต่อเนื่องตลอดเวลาในระยะปานกลาง ภาครัฐจะต้องมีการปฏิรูประบบราชการโดยเร่งด่วน สร้างระบบสารสนเทศที่มีคุณภาพและเป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจของภาครัฐบาลและภาคเอกชน เร่งให้มีการปฏิรูประบบการเมือง ส่วนในด้านสิ่งก่อสร้างพื้นฐานในระยะยาว ภาครัฐจะต้องเร่งให้มีการปฏิบัติตามแผนแม่บทการพัฒนากิจการโทรคมนาคม ตลอดจนเร่งพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานให้มีความต่อเนื่องให้แล้วเสร็จตามแผนที่กำหนดไว้

Abstract

Thailand's export has been the most important factor that drives the economy to grow at very rapid pace during the last two decades. However under current international trade and investment regime, whether or not the country can smoothly transform itself into a Newly Industrialized Economy in the near future will depend on its ability to adapt to enable the country to better compete in a changing competitiveness environment. Therefore, the main objective of this study is to investigate into the underlying factors affecting Thailand's competitiveness such as macroeconomic situation, financial market, human resource, government, infrastructure, research and development in science and technology, natural resource and environment and management in private sector. In particular, this study analyzed and compared the current situation of Thailand with those of the past to identify areas that have progressed well and areas that have been worsened and become a main obstacle to development. In addition, it also compared the competitiveness situation of Thailand and other countries namely Singapore, South Korea, Taiwan, Malaysia, Indonesia, Philippines and China. By doing so, it is possible to rank and prioritize the aforementioned factors according to their importance and to come up with a set of effective and practical strategies to strengthen the ability of the country to compete worldwide.

To be able to compare the past and present situation concerning the competitiveness of Thailand, the study conducted an opinion survey. The survey result indicated that Thailand's competitiveness in 1996 was worsened comparing to those in 1994 in every factors and the future trend will deteriorate due to the fact that problems that negatively affected Thailand's competitiveness had not been systematically addressed. Therefore problems are likely to accumulate and become

more difficult to solve in the future. Factors affecting Thailand competitiveness, ranking according to their importance are human resource, macroeconomic factor, private sector management, government and infrastructure.

By comparing the situation with other countries, it can be seen that Thailand was considerably weaker than Asian Newly Industrialized Countries in many important areas such as human resource, infrastructure, research and development in science and technology and environment. The study also pointed out that macroeconomic and financial market conditions of Thailand had deteriorated in 1996 as compared to those of two years ago. Therefore, it can be implied that a gap between Thailand and the Asia Newly Industrialized Countries will be widened, and a country that use to be in a similar stage of development such as Malaysia will likely to surpass Thailand while countries that are consider to be lagging behind such as Philippines and Indonesia will quickly close down the differential gaps.

To strengthen Thailand's competitiveness it is recommended that the government should urgently reform the education system within the next five years. Secondly, it is crucial to attain economic stability as quickly as possible by adopting prudent fiscal policy and the Bank of Thailand should be free from political interference. For a longer-term, efforts should be made to strengthen economic monitoring so that preemptive monetary measures can be effectively applied. Moreover, economic data should be made available on a monthly and quarterly basis so that economic condition can be accurately monitored. Thirdly, it is pertinent that private sector management should be streamlined and that modern techniques such as Total Quality Management (TQM) should be promoted. In addition the government should facilitate and promote the use of ISO 9000 and ISO 14000 among business entities. Fourthly, it is recommended that the government should make it a policy to urgently reform the government bureaucracy to make it better responds to the

changing circumstances and to make it conducive for the public and private sectors joint cooperative endeavors. It is also necessary to reform the political system to create a more transparent decision making process. Lastly, the government should come up with a best effort to produce and rectify master plan for infrastructure development particularly for important sectors such as telecommunication and energy.

- These plans should be effectively implemented according to the set out timeframe.

คำนำ

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การวิเคราะห์สถานการณ์ภาพความสามารถในการแข่งขันของไทยในเศรษฐกิจโลก” เป็นโครงการย่อยที่ 1 ของโครงการวิจัยชุดใหญ่เรื่อง การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของอุตสาหกรรมไทยในเศรษฐกิจโลก ซึ่งประกอบด้วยโครงการย่อยรวม 8 โครงการด้วยกัน โครงการวิจัยชุดนี้ได้รับทุนสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) การวิจัยในเรื่องดังกล่าวมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อศึกษาปัจจัยที่กำหนดความสามารถในการแข่งขันของไทย ได้แก่ ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจมหภาค การพัฒนาตลาดการเงิน ทรัพยากรมนุษย์ รัฐบาล โครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจ การพัฒนาและวิจัยทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ความสามารถในการบริหารและการจัดการของภาคเอกชนว่า ไทยมีข้อได้เปรียบ เสียเปรียบในปัจจัยใดบ้าง ลำดับความสำคัญของปัจจัยดังกล่าว ตลอดจนวิเคราะห์ความสามารถในการแข่งขันของไทยเปรียบเทียบกับประเทศที่มีระดับความสามารถล้ำหน้าไทย ได้แก่ สิงคโปร์ ไต้หวัน เกาหลีใต้ ประเทศที่มีความสามารถในการแข่งขันใกล้เคียงกับไทย ได้แก่ มาเลเซีย อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ ประเทศที่มีความสามารถล้ำหลังกว่าไทย ได้แก่ จีน เพื่อดูว่าความสามารถในการแข่งขันของไทยในปัจจุบันดังกล่าว ไทยมีข้อได้เปรียบ เสียเปรียบอย่างไรในช่วงเวลาที่ผ่านมาเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศคู่แข่งเหล่านี้ รวมทั้งเสนอแนะวิธีปฏิบัติ นโยบาย มาตรการต่าง ๆ ในอันที่จะเพิ่มความแข็งแกร่งกับนานาประเทศ อย่างมีประสิทธิภาพในทางปฏิบัติ ตามลำดับความสำคัญภายในเวลาอันเหมาะสม

ในการดำเนินการศึกษาวิจัย คณะผู้ศึกษาขอกราบขอบพระคุณคณะกรรมการชี้ทิศทางโครงการวิจัย ดร.ศุภชัย พานิชภักดิ์ (ประธาน) คุณวิรัตน์ วัฒนศิริธรรม (กรรมการชี้ทิศทางและที่ปรึกษาของโครงการ) คุณเผด็จภัย มีคุณเอี่ยม คุณกนก พงศ์พิพัฒน์ คุณกมลชัย ภัทโรดม คุณพงษ์ศักดิ์ อัสสกุล คุณวันชัย สมจิต คุณพรชัย บุญญกิจจินดา ที่กรุณาเสียสละเวลาอันมีค่ายิ่ง เพื่อติดตามความก้าวหน้าของโครงการวิจัยอย่างใกล้ชิด รวมทั้งให้คำปรึกษาข้อคิดเห็น อันเป็นประโยชน์ยิ่ง แนะนำแนวทางการวิจัยให้ถูกทิศทาง ทำให้การศึกษามีความถูกต้องสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ขอขอบพระคุณสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ที่เห็นความสำคัญของการวิจัยในเรื่องดังกล่าวและให้การสนับสนุนทางการเงินในการทำวิจัยครั้งนี้ ขอขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิทั้งในภาครัฐบาลและภาคเอกชนทุกท่านที่กรุณาให้คณะทำงานได้เข้าสัมภาษณ์ กรอกแบบสอบถามสำรวจความคิดเห็นเกี่ยวกับความสามารถในการแข่งขันของไทย และท้ายที่สุดขอขอบพระคุณ ดร.ธวัชชัย ยงกิตติกุล และคุณณรงค์ โชควัฒนา ที่ได้กรุณา

เป็นผู้วิจารณ์โครงการวิจัยในส่วนนี้ ทำให้โครงการวิจัยสามารถสำเร็จลุล่วงไปด้วยดีและบรรลุผลตามเป้าหมาย

คณะผู้วิจัย

កងខ្លឹមសារ

หัวหน้าโครงการ ดร.จารุมา อึ้งกุล

นักวิจัย

ดร.โสติดิธร มัลลิกะมาส
ดร.สันติ ทิรพัฒน์
อ.สมบุญ รัตนพนากุล

ผู้ช่วยวิจัย **คุณระวิ สมิตะมาน**

คณะกรรมการชี้ทิศทาง

ดร.ศุภชัย พานิชภักดิ์
(ประธานคณะกรรมการชี้ทิศทาง)

คุณวิรัตน์ วัฒนศิริธรรม
(กรรมการชี้ทิศทางโครงการย่อยที่ 1)

คุณเผด็จภัย มีคุณเยี่ยม
คุณวันชัย สมชิต
คุณพงษ์ศักดิ์ อัสสกุล
คุณกนก พงศ์พิพัฒน์
คุณพรชัย บุญญกิจจินดา
คุณกมลชัย ภัทโรดม

สารบัญ

	หน้า
บทที่ 1 บทนำ	
1.1 หลักการ เหตุผล และความสำคัญของเรื่องที่ศึกษา	1-1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา	1-5
1.3 ขอบเขตของการศึกษา	1-7
 บทที่ 2 ปัจจัยด้านเศรษฐกิจมหภาคที่มีความสำคัญต่อความสามารถในการแข่งขันของไทย	
2.1 ศักยภาพในปัจจัยด้านเศรษฐกิจมหภาคของไทย	2-2
2.1.1 อัตราการเจริญเติบโตของเศรษฐกิจและขนาดของเศรษฐกิจภายในประเทศ	2-4
2.1.1.1 ผลิตภัณฑ์ภายในประเทศ	2-4
2.1.1.2 ท่าเลที่ตั้งของประเทศ	2-7
2.1.1.3 การบริโภค	2-8
2.1.1.4 การลงทุน	2-10
2.1.1.5 การส่งออก	2-14
2.1.2 เสถียรภาพของระบบเศรษฐกิจ	2-20
2.1.2.1 เสถียรภาพภายในประเทศ	2-21
2.1.2.2 เสถียรภาพระหว่างประเทศ	2-28
2.1.3 ระดับการเปิดกว้างของเศรษฐกิจ	2-39
2.2 นโยบายเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันด้านการบริหารเศรษฐกิจมหภาค	2-51
 บทที่ 3 ตลาดการเงินและความสามารถในการแข่งขันของไทย	
3.1 ศักยภาพของตลาดการเงินของไทย	3-1
3.1.1 ระบบสถาบันการเงินโดยรวม	3-3
3.1.2 ธนาคารพาณิชย์	3-4
3.1.3 สถาบันการเงินอื่น ๆ	3-9
3.1.4 ตลาดหลักทรัพย์	3-9
3.1.5 ตลาดพันธบัตร	3-15

สารบัญ (ต่อ)

		หน้า
บทที่ 3	ตลาดการเงินและความสามารถในการแข่งขันของไทย (ต่อ)	
	3.2 นโยบายเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันด้านตลาดการเงินของไทย	3-17
บทที่ 4	ทรัพยากรมนุษย์และความสามารถในการแข่งขันของไทย	
	4.1 ศักยภาพของทรัพยากรมนุษย์ของไทย	4-1
	4.1.1 คุณลักษณะโดยทั่วไปของประชากร	4-3
	4.1.2 ทักษะคน ค่านิยมและวิถีทัศน์ของประชากร	4-8
	4.1.3 โครงสร้างการทำงานของประชากร	4-9
	4.1.4 การศึกษาของประชากร	4-19
	4.1.5 การสาธารณสุขของประชากร	4-28
	4.1.6 คุณภาพชีวิตของประชากร	4-28
	4.2 นโยบายเพิ่มความสามารถในการแข่งขันด้านทรัพยากรมนุษย์ของไทย	4-36
บทที่ 5	ปัจจัยอื่น ๆ ที่มีผลกระทบต่อความสามารถในการแข่งขันของไทย	
	5.1 รัฐบาล	5-1
	5.1.1 ศักยภาพของรัฐบาลไทย	5-2
	5.1.1.1 โครงสร้างรายจ่ายของรัฐบาล	5-4
	5.1.1.2 โครงสร้างรายรับของรัฐบาลและอัตราภาษี	5-6
	5.1.1.3 การแทรกแซงทางการผลิต การลงทุน การออม	
	และการควบคุมราคาของภาครัฐ	5-11
	5.1.1.4 งบประมาณและหนี้สินของภาครัฐ	5-13
	5.1.1.5 ระบบราชการ	5-14
	5.1.2 นโยบายเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันของภาครัฐบาล	5-19
	5.2 สิ่งก่อสร้างพื้นฐาน	5-23
	5.2.1 ศักยภาพทางด้านโครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจของไทย	5-23
	5.2.1.1 การคมนาคมขนส่ง	5-25
	5.2.1.2 ระบบโทรคมนาคมและสื่อสาร	5-30
	5.2.1.3 ไฟฟ้า	5-35

สารบัญ (ต่อ)

		หน้า
บทที่ 5	ปัจจัยอื่น ๆ ที่มีผลกระทบต่อความสามารถในการแข่งขันของไทย (ต่อ)	
	5.2.1.4 น้ำ	5-35
	5.2.2 นโยบายเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันด้านสิ่งก่อสร้างพื้นฐานของไทย	5-36
	5.3 การพัฒนาและวิจัยทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี	5-41
	5.3.1 ศักยภาพด้านการพัฒนาและวิจัยทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีของไทย	5-41
	5.3.1.1 ค่าใช้จ่ายทางด้านวิจัยและพัฒนา	5-43
	5.3.1.2 บุคลากรทางด้านวิจัยและพัฒนา	5-46
	5.3.1.3 บุคลากรทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี	5-47
	5.3.1.4 สิทธิบัตร	5-49
	5.3.2 นโยบายเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันด้านการพัฒนาและวิจัยทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี	5-54
	5.4 ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	5-56
	5.4.1 ศักยภาพด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของไทย	5-57
	5.4.1.1 ทรัพยากรธรรมชาติ	5-57
	5.4.1.2 สภาวะสิ่งแวดล้อม	5-59
	5.4.2 นโยบายเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของไทย	5-63
	5.5 การบริหารและการจัดการของภาคเอกชน	5-64
	5.5.1 ศักยภาพทางด้านการบริหารและการจัดการของภาคเอกชน	5-64
	5.5.2 นโยบายเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันทางด้านการบริหารและการจัดการของไทย	5-66
บทที่ 6	บทสรุปจากการสำรวจความคิดเห็นด้านสถานภาพความสามารถในการแข่งขันของไทยในเศรษฐกิจโลก	
	6.1 เปรียบเทียบศักยภาพในการแข่งขันของไทยปี 2537 กับปี 2539	6-2
	6.2 เปรียบเทียบศักยภาพในการแข่งขันของไทยปี 2539 กับปี 2542	6-7

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 6 บทสรุปจากการสำรวจความคิดเห็นด้านสถานภาพความสามารถ (ต่อ)	
6.3 ลำดับความสำคัญของปัจจัยที่มีผลกระทบต่อความสามารถใน การแข่งขันของไทย	6-8
บทที่ 7 บทสรุปและเสนอแนะนโยบายเพื่อเพิ่มความสามารถในการแข่งขันของไทย	
7.1 ผลสรุปที่ได้จากการศึกษา	7-2
7.2 เสนอแนะนโยบายเพื่อเพิ่มความสามารถในการแข่งขันของไทย	7-16
7.2 งานวิจัยในอนาคต	7-22

สารบัญตาราง

		หน้า
ตารางที่ 1.1	ความแตกต่างของรายงานโดย IMD และ WEF	1-8
ตารางที่ 1.2	เปรียบเทียบลำดับความสามารถในการแข่งขันของไทยและ ประเทศคู่แข่งโดย IMD และ WEF	1-13
ตารางที่ 2.1	ลำดับความสามารถในการแข่งขันด้านเศรษฐกิจภายในประเทศ และการพัฒนาประเทศเข้าสู่ระบบนานาชาติของไทยและประเทศ คู่แข่งโดย IMD และ WEF ปีพ.ศ. 2535 - 2539	2-3
ตารางที่ 2.2	ผลิตภัณฑ์รวมภายในประเทศตามภาคการผลิตของไทย เปรียบเทียบกับประเทศคู่แข่ง	2-6
ตารางที่ 2.3	ขนาดของประชากรและอัตราเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของ ประเทศในอินโดจีน	2-7
ตารางที่ 2.4	ผลิตภัณฑ์รวมภายในประเทศต่อหัวของไทยเปรียบเทียบกับ ประเทศคู่แข่ง	2-9
ตารางที่ 2.5	การอุปโภคบริโภคของภาคเอกชนของไทยเปรียบเทียบกับประเทศคู่แข่ง	2-10
ตารางที่ 2.6	การลงทุนเบื้องต้นที่แท้จริงของไทยเปรียบเทียบกับประเทศคู่แข่ง	2-11
ตารางที่ 2.7	จำนวนในโครงการที่เปิดดำเนินการภายใต้สิทธิการส่งเสริม การลงทุน (BOI)	2-12
ตารางที่ 2.8	ปริมาณเงินทุนของโครงการที่เปิดดำเนินการภายใต้สิทธิพิเศษ การส่งเสริมลงทุน (BOI)	2-13
ตารางที่ 2.9	ปริมาณการส่งออกและอัตราการเจริญเติบโตของการส่งออก ของไทยเปรียบเทียบกับประเทศคู่แข่ง	2-15
ตารางที่ 2.10	มูลค่าการส่งออกของไทยรายอุตสาหกรรมปี 2531 - 2539	2-16
ตารางที่ 2.11	อัตราการเจริญเติบโตของมูลค่าการส่งออกของไทยและสัดส่วน ของการส่งออกตามประเภทอุตสาหกรรมของไทย	2-18
ตารางที่ 2.12	ทิศทางการส่งออกของไทยเปรียบเทียบกับประเทศคู่แข่ง	2-22
ตารางที่ 2.13	อัตราเงินเฟ้อของไทยเปรียบเทียบกับประเทศคู่แข่ง	2-23
ตารางที่ 2.14	ดุลการคลังของไทยเปรียบเทียบกับประเทศคู่แข่ง	2-24
ตารางที่ 2.15	อัตราการเพิ่มของค่าแรงที่เป็นตัวเงินของไทยเปรียบเทียบกับ ประเทศคู่แข่ง	2-25

สารบัญตาราง (ต่อ)

			หน้า
ตารางที่ 2.16	อัตราการออมประชากรชาติเบื้องต้นของไทยเปรียบเทียบกับประเทศคู่แข่ง		2-26
ตารางที่ 2.17	อัตราดอกเบี้ยเงินกู้ลูกค้าชั้นดีของไทยเปรียบเทียบกับประเทศคู่แข่ง		2-27
ตารางที่ 2.18	อัตราดอกเบี้ยที่แท้จริงของไทยเปรียบเทียบกับประเทศคู่แข่ง		2-28
ตารางที่ 2.19	ดุลบัญชีเดินสะพัดสัดส่วนต่อ GDP ของไทยเปรียบเทียบกับประเทศคู่แข่ง		2-29
ตารางที่ 2.20	เงินสำรองระหว่างประเทศ ณ สิ้นปีของไทยเปรียบเทียบกับประเทศคู่แข่ง		2-31
ตารางที่ 2.21	หนี้ต่างประเทศของไทยเปรียบเทียบกับประเทศคู่แข่ง		2-32
ตารางที่ 2.22	หนี้ต่างประเทศระยะสั้นของไทยเปรียบเทียบกับประเทศคู่แข่ง		2-33
ตารางที่ 2.23	หนี้ต่างประเทศต่อรายได้จากการส่งออกของไทยเปรียบเทียบกับประเทศคู่แข่ง		2-33
ตารางที่ 2.24	อัตราแลกเปลี่ยนสกุลเงินต่อ US\$ (ในสิ้นปี) ของไทยและประเทศคู่แข่ง		2-35
ตารางที่ 2.25	ระดับการเปิดของระบบเศรษฐกิจของไทยเทียบกับประเทศคู่แข่ง		2-40
ตารางที่ 2.26	การลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศของไทยและประเทศคู่แข่ง		2-44
ตารางที่ 2.27	ลำดับความสามารถในการแข่งขันของปัจจัยด้านเศรษฐกิจมหภาคของไทยเปรียบเทียบกับประเทศคู่แข่งโดย IMD ปี 2539		2-46
ตารางที่ 2.28	ลำดับความสามารถในการแข่งขันของการเปิดกว้างของเศรษฐกิจต่อการค้าระหว่างประเทศของไทยเปรียบเทียบกับประเทศคู่แข่งโดย WEF ปี 2539		2-49
ตารางที่ 3.1	เปรียบเทียบความสามารถในการแข่งขันด้านการพัฒนาตลาดเงินและตลาดทุนของไทยและประเทศคู่แข่งโดย IMD และ WEF		3-2
ตารางที่ 3.2	ปัจจัยบ่งชี้ความสามารถในการแข่งขันของสถาบันการเงินในช่วงปี 2529 - 2537		3-5
ตารางที่ 3.3	ลำดับความสามารถในการแข่งขันของตลาดการเงินของไทยเทียบกับประเทศคู่แข่งโดย IMD		3-7

สารบัญตาราง (ต่อ)

		หน้า
ตารางที่ 3.4	ลำดับความสามารถในการแข่งขันของตลาดการเงินของไทย เทียบกับประเทศคู่แข่ง โดย WEF	3-8
ตารางที่ 3.5	ปัจจัยชี้ความสามารถในการแข่งขันตลาดหลักทรัพย์ใน ช่วงปี 2529 - 2537	3-12
ตารางที่ 3.6	ขนาดตลาดพันธบัตรของไทยเปรียบเทียบกับประเทศคู่แข่งปี 2537	3-16
ตารางที่ 4.1	เปรียบเทียบความสามารถในการแข่งขันด้านทรัพยากรมนุษย์ ของไทยและประเทศคู่แข่งโดย IMD และ WEF	4-2
ตารางที่ 4.2	สถิติด้านคุณลักษณะของประชากรเปรียบเทียบไทยกับประเทศคู่แข่ง	4-5
ตารางที่ 4.3	เปรียบเทียบค่าตอบแทนการทำงานต่อเดือนตามอาชีพของไทย กับประเทศคู่แข่งปี 2539	4-11
ตารางที่ 4.4	ค่าจ้างแรงงานในอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูป	4-11
ตารางที่ 4.5	สถิติด้านโครงสร้างการทำงานของประชากรเปรียบเทียบ ไทยกับประเทศคู่แข่ง	4-13
ตารางที่ 4.6	จำนวนปีโดยเฉลี่ยที่ประชากรได้รับการศึกษา	4-20
ตารางที่ 4.7	สถิติด้านการศึกษาเปรียบเทียบไทยกับประเทศคู่แข่ง	4-24
ตารางที่ 4.8	สถิติด้านการสาธารณสุขเปรียบเทียบไทยกับประเทศคู่แข่ง	4-29
ตารางที่ 4.9	จำนวนชั่วโมงทำงานต่อปีโดยเฉลี่ยของแรงงานไทยเมื่อเทียบ กับประเทศคู่แข่งปี 2537	4-33
ตารางที่ 4.10	ลำดับความสามารถในการแข่งขันทางด้านทรัพยากรมนุษย์ ของไทยเทียบกับประเทศคู่แข่งโดย IMD ปี 2539	4-34
ตารางที่ 4.11	ลำดับความสามารถในการแข่งขันทางด้านทรัพยากรมนุษย์ ของไทยเทียบกับประเทศคู่แข่งโดย WEF ปี 2539	4-35
ตารางที่ 4.12	การใช้จ่ายทางการศึกษาต่อหัวในปี 2536	4-37
ตารางที่ 5.1	เปรียบเทียบความสามารถในการแข่งขันของภาครัฐบาล ของไทยและประเทศคู่แข่งโดย IMD และ WEF	5-3
ตารางที่ 5.2	ขนาดภาครัฐบาลของไทยเปรียบเทียบกับประเทศคู่แข่ง	5-4

สารบัญตาราง (ต่อ)

		หน้า
ตารางที่ 5.3	รายจ่ายของรัฐบาลส่วนกลางตามกิจกรรมทางเศรษฐกิจ คิดเป็นร้อยละของรายจ่ายทั้งหมด และการให้กู้ยืมหักด้วยการ ชำระหนี้ของไทยเปรียบเทียบกับประเทศคู่แข่ง	5-5
ตารางที่ 5.4	สัดส่วนรายจ่ายของรัฐบาลส่วนกลางแยกตามลักษณะ งาน (%) ของไทยเปรียบเทียบกับประเทศคู่แข่ง	5-6
ตารางที่ 5.5	สัดส่วนรายรับของรัฐบาลส่วนกลาง (%) ของไทยเปรียบเทียบกับ ประเทศคู่แข่ง	5-7
ตารางที่ 5.6	อัตราภาษีที่เกี่ยวข้องกับการเคลื่อนย้ายเงินทุนระหว่างประเทศ ของไทยเปรียบเทียบกับประเทศคู่แข่ง	5-10
ตารางที่ 5.7	การดำเนินงานของภาครัฐบาลของไทยเปรียบเทียบกับ ประเทศคู่แข่ง	5-12
ตารางที่ 5.8	ลำดับความสามารถในการแข่งขันของภาครัฐบาลของไทย เปรียบเทียบกับประเทศคู่แข่งโดย IMD ปี 2539	5-17
ตารางที่ 5.9	ลำดับความสามารถในการแข่งขันของภาครัฐบาลของไทย เปรียบเทียบกับประเทศคู่แข่งโดย WEF ปี 2539	5-18
ตารางที่ 5.2.1	เปรียบเทียบความสามารถในการแข่งขันด้านโครงสร้างพื้นฐาน ทางเศรษฐกิจของไทยและประเทศคู่แข่งโดย IMD และ WEF	5-24
ตารางที่ 5.2.2	สถิติด้านการคมนาคมขนส่งเปรียบเทียบไทยกับประเทศคู่แข่ง	5-28
ตารางที่ 5.2.3	สถิติทางด้านการโทรคมนาคมเปรียบเทียบไทยกับประเทศคู่แข่ง	5-32
ตารางที่ 5.2.4	ราคาในด้านโทรคมนาคมและสื่อสารเปรียบเทียบไทยกับ ประเทศคู่แข่งปี 2539	5-33
ตารางที่ 5.2.5	สถิติทางด้านไฟฟ้าและน้ำเปรียบเทียบไทยกับประเทศคู่แข่ง	5-36
ตารางที่ 5.2.6	ลำดับความสามารถในการแข่งขันด้านโครงสร้างพื้นฐานทาง เศรษฐกิจของไทยเทียบกับประเทศคู่แข่งโดย IMD ปี 2539	5-39
ตารางที่ 5.2.7	ลำดับความสามารถในการแข่งขันด้านโครงสร้างพื้นฐานทาง เศรษฐกิจของไทยเทียบกับประเทศคู่แข่งโดย WEF ปี 2539	5-40

สารบัญตาราง (ต่อ)

		หน้า
ตารางที่ 5.3.1	เปรียบเทียบความสามารถในการแข่งขันด้านการพัฒนาและวิจัยด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีของไทยและประเทศคู่แข่ง โดย IMD และ WEF	5-42
ตารางที่ 5.3.2	สถิติทางด้านการพัฒนาและวิจัยด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเปรียบเทียบไทยกับประเทศคู่แข่ง	5-44
ตารางที่ 5.3.3	เปรียบเทียบค่าใช้จ่ายด้านการวิจัยและพัฒนาต่อผลผลิตรวมภายในประเทศ (GDP) ของไทยและประเทศคู่แข่ง	5-45
ตารางที่ 5.3.4	สัดส่วนค่าใช้จ่ายทางการวิจัยพัฒนาของไทย	5-46
ตารางที่ 5.3.5	เปรียบเทียบบุคลากรทางการวิจัยและการพัฒนาของไทย (ทำงานเต็มเวลาและบางเวลา) ในช่วงปี 2530-2534 จำแนกตามลักษณะของหน่วยงาน	5-48
ตารางที่ 5.3.6	ทุนทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีของไทย	5-49
ตารางที่ 5.3.7	จำนวนการออกสิทธิบัตร ระหว่างปี 2524 - 2536	5-51
ตารางที่ 5.3.8	ลำดับความสามารถในการแข่งขันด้านการพัฒนาและวิจัยด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีของไทยเทียบกับประเทศคู่แข่งโดย IMD ปี 2539	5-52
ตารางที่ 5.3.9	ลำดับความสามารถในการแข่งขันด้านเทคโนโลยีของไทยเทียบกับประเทศคู่แข่งโดย WEF ปี 2539	5-53
ตารางที่ 5.4.1	สถิติด้านทรัพยากรธรรมชาติเปรียบเทียบไทยกับประเทศคู่แข่ง	5-60
ตารางที่ 5.4.2	ลำดับความสามารถในการแข่งขันด้านการรักษาสิ่งแวดล้อมของไทยเปรียบเทียบกับประเทศคู่แข่ง	5-61
ตารางที่ 5.4.3	รายงานปริมาณกากของเสียที่เป็นอันตรายต่อปีของไทยและประเทศคู่แข่งปี 2536	5-62
ตารางที่ 5.4.4	พยากรณ์มลพิษในอากาศของไทยเทียบกับประเทศคู่แข่ง	5-63
ตารางที่ 5.5.1	ลำดับความสามารถในการแข่งขันทางด้านการบริหารและการจัดการของไทยและประเทศคู่แข่งโดย IMD ปี 2539	5-68
ตารางที่ 5.5.2	ลำดับความสามารถในการแข่งขันทางด้านการบริหารและการจัดการของไทยเทียบกับประเทศคู่แข่งโดย WEF ปี 2539	5-70

สารบัญตาราง (ต่อ)

	หน้า
ตารางที่ 5.5.3 ผลผลิตภาพในการผลิต ณ ราคาปี 2528 ของภาคการผลิตที่สำคัญของไทยเปรียบเทียบกับคู่แข่ง	5-71
ตารางที่ 6.1 กลุ่มคนที่ตอบแบบสอบถาม	6-2
ตารางที่ 6.2 ข้อสรุปแบบสำรวจความคิดเห็นส่วนที่ 2	6-5
ตารางที่ 6.3 ลำดับความสำคัญของปัจจัยที่มีผลต่อความสามารถในการแข่งขันของไทย	6-9
ตารางที่ 7.1 ลำดับความสำคัญของปัจจัยที่มีผลต่อความสามารถในการแข่งขันของไทย จุดเด่นและจุดด้อยของแต่ละปัจจัย	7-4
ตารางที่ 7.2 เปรียบเทียบความสามารถในการแข่งขันของไทยกับประเทศคู่แข่ง	7-13

สารบัญแผนภาพ

		หน้า
รูปที่ 2-1	Real Effective Exchange Rate	2-37
รูปที่ 3-1	อัตราส่วนมูลค่าหลักทรัพย์ภาคเอกชนตามราคาตลาดต่อ GDP	3-11
รูปที่ 3-2	จำนวนบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย	3-11

สารบัญภาคผนวก

ภาคผนวกที่ 1 แบบสอบถามประกอบการสัมภาษณ์

บทที่ 1

บทนำ

1.1 หลักการ เหตุผล และความสำคัญของเรื่องที่ศึกษา

ในช่วง 4 ทศวรรษที่ผ่านมา เศรษฐกิจไทยมีการขยายตัวอย่างรวดเร็ว โดยมีอัตราการขยายตัวเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 4.75 ต่อปี ในช่วงปี พ.ศ. 2498-2503 เป็น 9.8 ต่อปี ในช่วงปี พ.ศ. 2530-2538 การที่เศรษฐกิจมีอัตราการขยายตัวเพิ่มขึ้นนี้ ผลิตภัณฑ์มวลรวมเฉลี่ยต่อหัว (Per Capita GDP) ก็เพิ่มขึ้นจาก 6,559 บาทในปี พ.ศ. 2493 เป็น 68,646 บาทในปี พ.ศ. 2538 หรือเพิ่มขึ้นถึง 10 เท่าตัว ในช่วง 40 ปีที่ผ่านมา ภาคอุตสาหกรรมในผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 18.41 ในปี พ.ศ. 2493 เป็นร้อยละ 41.8 ในปี พ.ศ. 2538 ในขณะที่ความสำคัญของภาคเกษตรกรรมได้ลดน้อยลงตลอดมา ผลิตภัณฑ์ของภาคเกษตรกรรมมีสัดส่วนร้อยละ 42.97 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศในปี พ.ศ. 2493 แต่สัดส่วนดังกล่าวได้ลดลงเหลือเพียงร้อยละ 10.9 ในปี พ.ศ. 2538 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าประเทศไทยได้มีการปรับเปลี่ยนโครงสร้างการผลิตจากประเทศเกษตรกรรมไปสู่การเป็นประเทศอุตสาหกรรม

ในช่วงปี พ.ศ. 2533-2537 เศรษฐกิจไทยมีการขยายตัวอย่างรวดเร็วโดยเฉลี่ยในอัตราร้อยละ 8.2 ต่อปี เมื่อเปรียบเทียบกับอัตราการขยายตัวของเศรษฐกิจของประเทศไทยกับประเทศต่าง ๆ ในโลก 123 ประเทศ ข้อมูลของธนาคารโลกชี้ให้เห็นว่ามีประเทศเพียง 4 ประเทศเท่านั้นได้แก่ จีน ปาปัวนิวกินี มาเลเซีย และ สิงคโปร์ ที่มีอัตราการขยายตัวสูงกว่าไทยคือเศรษฐกิจขยายตัวคิดเป็นร้อยละ 12.9 11.5 8.4 และ 8.3 ตามลำดับ สาเหตุหลักในอดีตที่ส่งผลให้เศรษฐกิจไทยขยายตัวในอัตราที่สูงมาก โดยเฉพาะในช่วงปี พ.ศ. 2528-2533 ซึ่งมีอัตราการขยายตัวโดยเฉลี่ยสูงถึงร้อยละ 9.9 ต่อปี เนื่องจากประเทศไทยสามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาวะการเปลี่ยนแปลงภายนอก ซึ่งส่งผลทำให้ความสามารถในการแข่งขันของอุตสาหกรรมไทยในตลาดโลกแข็งแกร่งขึ้นและสินค้าอุตสาหกรรมส่งออกของไทยก็สามารถขยายตัวได้ในอัตราที่สูงเป็นประวัติการณ์ ปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่ช่วยส่งเสริมความสามารถในการแข่งขันของไทยในตลาดโลก ก็คือ การที่รัฐบาลลดค่าเงินบาทในช่วงปี พ.ศ. 2526-2527 ทำให้ระดับราคาสินค้าออกของไทยมีแนวโน้มถูกลงในตลาดโลก นอกจากนี้การที่อัตราค่าจ้างแรงงานไทยในช่วงนั้นอยู่ในระดับต่ำ ในขณะที่แรงงานไทยมีทักษะขั้นต้นที่ดี ตลอดจนมีความสามารถในการเรียนรู้ได้อย่างรวดเร็ว ทำให้ญี่ปุ่นซึ่งประสบปัญหาจากการที่ค่าเงินเยนเพิ่มสูงขึ้นมาก ค่าเงินเยนที่แข็งขึ้นทำให้สินค้าญี่ปุ่นในตลาดโลกต้องมียุทธศาสตร์สูงขึ้นมา ส่งผลกระทบต่อความสามารถในการแข่งขันและส่วนแบ่งตลาดของสินค้าญี่ปุ่น ดังนั้นผู้ผลิตสินค้าส่งออกของญี่ปุ่นจึงพยายามหาทางออกโดยพยายามลดต้นทุนการผลิตให้ต่ำลงเท่าที่จะทำได้ กลยุทธ์หนึ่งคือการย้ายฐานการผลิตสินค้าโดยเฉพาะสินค้าที่มีมูลค่าเพิ่มต่ำ ให้อยู่

งานเป็นจำนวนมากในการผลิตและใช้เทคโนโลยีในระดับไม่สูงมากนักเข้าสู่ไทย โดยญี่ปุ่นเองหันไปผลิตสินค้าที่มีมูลค่าเพิ่มสูงและใช้เทคโนโลยีที่ก้าวหน้ามากขึ้น

แนวความคิดนี้เรียกว่าโลกาภิวัตน์ (Globalization) หรือความเป็นนานาชาติ (Internationalization) ซึ่งแพร่หลายอย่างมากในประเทศญี่ปุ่น นักธุรกิจญี่ปุ่นกระจายไปลงทุนในประเทศต่าง ๆ อย่างกว้างขวางมีลักษณะเชื่อมโยงระหว่างการลงทุนและการค้าโดยลงทุนผลิตสินค้าในประเทศที่มีต้นทุนการผลิตต่ำ โดยอาจใช้วัตถุดิบชิ้นส่วนและอุปกรณ์ทั้งที่ผลิตในประเทศและนำเข้าจากประเทศอุตสาหกรรมใหม่หรือจากบริษัทแม่ในญี่ปุ่น เมื่อผลิตสินค้าสำเร็จรูปออกมาแล้วจึงส่งออกกลับไปยังจำหน่ายยังประเทศญี่ปุ่นหรือประเทศที่สามต่อไป ลักษณะเช่นนี้ทำให้การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศต่าง ๆ โดยเฉพาะในเอเชียแปซิฟิกมีแนวโน้มที่จะต้องพึ่งพาอาศัยกันมากยิ่งขึ้น

ประเทศไทยเป็นประเทศหนึ่งที่ได้รับผลจากกระแสการเคลื่อนย้ายการลงทุนระหว่างประเทศอย่างมากในช่วงปี พ.ศ. 2530-2531 ประเทศอุตสาหกรรมใหม่ในเอเชีย (Asian NICs) ได้แก่ เกาหลีใต้ ไต้หวัน ก็มีการย้ายฐานการผลิตเข้าสู่ไทยในระลอกต่อมา เนื่องจากสินค้าที่ผลิตในประเทศถูกสหรัฐอเมริกา GSP และการที่ค่าเงินของเกาหลีใต้และดอลลาร์ไต้หวันถูกกดดันให้ปรับค่าสูงขึ้น เพื่อลดปัญหาเกินดุลการค้ากับสหรัฐอเมริกา อีกทั้งสินค้าจากประเทศเหล่านี้ต้องเผชิญปัญหาการกีดกันทางการค้าจากประเทศอุตสาหกรรมอย่างมาก สาเหตุที่นักลงทุนต่างชาตินิยมเข้ามาลงทุนในประเทศไทยมากกว่าประเทศเพื่อนบ้านอื่น ๆ เนื่องจากเห็นว่าเศรษฐกิจไทยค่อนข้างมีเสถียรภาพเพราะมีฐานสนับสนุนทั้งภาคเกษตรกรรม อุตสาหกรรมและภาคบริการ ประชากรในประเทศกว่า 50 ล้านคน สามารถเป็นทั้งตลาดรองรับสินค้าที่ผลิตและเป็นตลาดแรงงานราคาถูก ง่าย เป็นฐานการผลิตได้เป็นอย่างดี การเมืองค่อนข้างมีเสถียรภาพถึงแม้จะมีการเปลี่ยนแปลงรัฐบาลบ่อยครั้ง แต่นโยบายด้านการส่งเสริมการลงทุนในภาคเอกชนก็ยังคงมีตลอดมา โครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจมีความพร้อมอยู่ในเกณฑ์ดีโดยเปรียบเทียบกับประเทศเพื่อนบ้าน ในขณะที่เดียวกันการล่มสลายของระบบคอมมิวนิสต์ทั่วโลกก็ส่งผลให้ประเทศกลุ่มอินโดจีนเปิดประเทศมากขึ้น ที่ตั้งของประเทศไทยซึ่งตั้งอยู่ระหว่างอินโดจีน พม่าและยูนาน เป็นบริเวณที่เหมาะสมที่จะเป็นศูนย์กลางทำธุรกิจและการลงทุนในภูมิภาคนี้เป็นอย่างดี อีกประการหนึ่งระดับการพัฒนาอุตสาหกรรมของประเทศไทยก็มีมากพอที่จะรองรับอุตสาหกรรมต่อเนื่องได้ อีกทั้งในด้านสังคมไทยก็เป็นสังคมที่มีความประนีประนอม ความยืดหยุ่น สามารถปรับตัวให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ของโลกได้ รักความสงบ ไม่ค่อยมีปัญหาความไม่สงบด้านแรงงาน สังคมไทยเป็นสังคมที่เปิดกว้าง ไม่แบ่งแยกเชื้อชาติ เพศและการนับถือศาสนา ทำให้ประเทศไทยเป็นประเทศหนึ่งที่มีบรรยากาศเอื้ออำนวยต่อการลงทุนมากในภูมิภาคนี้ ดังจะเห็นได้ว่าการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ (Foreign Direct Investment) หลังไหลเข้าสู่ประเทศไทยเพิ่มขึ้นเป็นทวีคูณ ข้อมูล

จากธนาคารแห่งประเทศไทยชี้ให้เห็นว่า ในปี พ.ศ. 2523 มูลค่าของการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศสุทธิเข้าประเทศประมาณ 4,000 ล้านบาท เพิ่มขึ้นเป็นมูลค่าสูงเป็นประวัติการณ์ในปี พ.ศ. 2533 ถึงประมาณ 65,000 ล้านบาท ซึ่งการลงทุนโดยตรงร้อยละ 43 มาจากญี่ปุ่น ร้อยละ 11 จากไต้หวัน ร้อยละ 10 จากฮ่องกง ร้อยละ 9 จากสิงคโปร์ ซึ่งนับได้ว่าปี 2533 เป็นปีทองของการลงทุนจากต่างประเทศ

การลงทุนจากต่างประเทศดังกล่าว ทำให้สถานการณ์ทางเศรษฐกิจของไทยเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วและมีส่วนอย่างมากต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจแบบก้าวกระโดดของเศรษฐกิจไทยในช่วงปี พ.ศ. 2530-2533 ปัจจัยต่าง ๆ ทั้งภายในประเทศและปัจจัยภายนอกประเทศดังที่ได้กล่าวมาแล้วต่างก็เอื้ออำนวยให้ภาวะเศรษฐกิจของประเทศไทยในช่วงดังกล่าวเฟื่องฟูขึ้นอย่างมากจนอาจกล่าวได้ว่าเป็น “ยุคทองของเศรษฐกิจไทย” ในปี พ.ศ. 2531 อัตราการขยายตัวของ GDP สูงเป็นประวัติการณ์ถึงร้อยละ 13.2 โดยที่ภาคอุตสาหกรรมมีการขยายตัวถึงร้อยละ 16.8 ประเทศไทยจึงถูกจัดอันดับให้เป็นประเทศอุตสาหกรรมใหม่รุ่นที่ 2 พร้อมกับมาเลเซียและอินโดนีเซีย

ผลต่อโครงสร้างเศรษฐกิจของไทย คือ อุตสาหกรรมส่งออกของไทยพุ่งสูงขึ้นอย่างมากเนื่องจากอุตสาหกรรมที่นักลงทุนต่างชาติเข้ามาลงทุนนั้นเป็นอุตสาหกรรมส่งออกแทบทั้งสิ้น ดังจะเห็นได้ว่าในปี พ.ศ. 2531 สินค้าส่งออกของไทยที่เป็นสินค้าอุตสาหกรรมมีมูลค่า 243,280 ล้านบาท จากมูลค่าการส่งออกรวม 403,570 ล้านบาท หรือสัดส่วนของสินค้าส่งออกเป็นสินค้าอุตสาหกรรมสูงกว่าครึ่งของมูลค่าการส่งออกรวม ทั้งยังส่งผลให้เกิดอุตสาหกรรมต่อเนื่องประเภทอุตสาหกรรมสนับสนุน (Supporting Industries) จึงนับได้ว่าภาคอุตสาหกรรมเพื่อการส่งออกนับเป็นจักรกลสำคัญอย่างยิ่งที่ผลักดันให้เศรษฐกิจไทยขยายตัวอย่างรวดเร็ว โดยตลาดส่งออกหลักของไทย ได้แก่ สหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น ประชาคมเศรษฐกิจยุโรป และตลาดอาเซียน ส่วนตลาดใหม่ที่เริ่มมีความสำคัญเพิ่มขึ้น ได้แก่ กลุ่มยุโรปตะวันออก จีน และกลุ่มประเทศอินโดจีน

แต่อย่างไรก็ตาม ผลกระทบทางด้านลบจากการหลั่งไหลเข้ามาอย่างรวดเร็วของการลงทุนจากต่างประเทศโดยไม่คาดคิดมาก่อน ส่งผลให้เกิดความไม่เพียงพอของสาธารณูปการและสาธารณูปโภค การขาดแคลนแรงงานฝีมือ แรงกดดันด้านวิศวกรรมและด้านช่าง ทำให้ค่าจ้างแรงงานสูงขึ้น ราคาที่ดินสูงขึ้น ทำให้ความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบของไทยลดลง ประเทศต่าง ๆ ได้หันเหไปลงทุนในประเทศที่กำลังพัฒนา ซึ่งมีทรัพยากรธรรมชาติอุดมสมบูรณ์และค่าจ้างแรงงานถูกกว่าไทย เช่น สาธารณรัฐประชาชนจีน อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ กลุ่มประเทศแถบอินโดจีนและเอเชียใต้ เศรษฐกิจไทยในช่วงปี พ.ศ. 2530-2538 จึงเริ่มชะลอตัวลงแต่ยังคงขยายตัวในอัตราโดยเฉลี่ยสูงถึงร้อยละ 9.8 ต่อปี แต่อย่างไรก็ตามอัตราการขยายตัวของการส่งออกก็ยังคงอยู่ในระดับสูง 23.6 ในปี พ.ศ. 2538

เมื่อระบบเศรษฐกิจของประเทศต่าง ๆ มีความผูกพันกันมากขึ้น ประกอบกับการแข่งขันทางการค้าของโลกได้ทวีความรุนแรงมากขึ้น การดำเนินการผลิตเป็นไปตามกลไกของตลาดมากขึ้น มีการกีดกันทางการค้าโดยการใช้มาตรการใหม่ ๆ เช่น กำหนดมาตรฐานสินค้า มาตรฐานแรงงาน มาตรฐานสาธารณสุข มาตรฐานสิ่งแวดล้อม ปกป้องทรัพย์สินทางปัญญาและสิทธิมนุษยชนมากขึ้น มีการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจภูมิภาคในลักษณะของ “น้ำพึ่งเรือ เสือพึ่งป่า” เพื่อให้การรวมตัวเกิดผลประโยชน์ รวมทั้งเป็นการเพิ่มอำนาจต่อรองในทางเศรษฐกิจ เพิ่มความสามารถในการแข่งขันแก่ประเทศสมาชิก การรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจในระดับภูมิภาคที่สำคัญที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ทางการค้าและการลงทุนของไทย ได้แก่ สหภาพยุโรป (European Union : EU) กลุ่มข้อตกลงการค้าเสรีอเมริกาเหนือ (North American Free Trade Agreement : NAFTA) กลุ่มความร่วมมือของเศรษฐกิจในเขตเอเซียและแปซิฟิก (Asia-Pacific Economic Cooperation : APEC) เขตการค้าเสรีอาเซียน (ASEAN Free Trade Area : AFTA)

การพิจารณาแนวโน้มของการพัฒนาเศรษฐกิจของไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันรวมทั้งสถานะการเปลี่ยนแปลงของบรรยากาศการทำธุรกิจการค้าระหว่างประเทศดังกล่าวแล้วข้างต้นทำให้สามารถสรุปได้ว่า

- 1) ประเทศไทยมีการเจริญเติบโตในระดับที่สูงโดยมีภาคอุตสาหกรรมส่งออกเป็นตัวนำ
- 2) การลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศเป็นปัจจัยสำคัญปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ประเทศไทยสามารถรักษาไว้ซึ่งอัตราการเจริญเติบโตของการส่งออกสินค้าอุตสาหกรรมในระดับที่สูงในช่วงร้อยละ 24-26 ในระหว่าง พ.ศ. 2531-2533 ซึ่งเป็นช่วงที่การลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศเพิ่มสูงขึ้นมากเทียบกับในช่วงที่ผ่านมาในอดีต
- 3) การที่ประเทศไทยจะสามารถพัฒนากลายเป็นประเทศอุตสาหกรรมใหม่จะขึ้นอยู่กับความสำเร็จในอันที่จะเพิ่มประสิทธิภาพของภาคการผลิตเพื่อให้สินค้าส่งออกของไทยสามารถแข่งขันได้ภายใต้สภาวะการแข่งขันที่เข้มข้นขึ้น
- 4) การขยายตัวของเศรษฐกิจไทยอย่างรวดเร็วในช่วง 6 ปีที่ผ่านมา ก่อให้เกิดปัญหาคอขวด (Bottleneck) ในระบบเศรษฐกิจ ปัญหาการขาดแคลนทางด้านสิ่งก่อสร้างพื้นฐาน ความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ไม่เป็นไปตามความต้องการของตลาดแรงงาน ปัญหาด้านคุณภาพของแรงงาน ซึ่งปัญหาเหล่านี้อาจมีผลทำให้ความสามารถในการแข่งขันของไทยในเศรษฐกิจโลกลดน้อยลง นอกจากนี้การเปลี่ยนแปลงแบบแผนการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศเป็นเครื่องชี้ให้เห็นถึงสภาวะการเปลี่ยนแปลงของสมรรถภาพในการแข่งขันทางเศรษฐกิจของประเทศอีกด้วย

ดังนั้นการที่จะเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทยในเศรษฐกิจโลกจึงมีความสำคัญยิ่งเพื่อที่จะให้ภาครัฐบาล และภาคเอกชนสามารถกำหนดนโยบายและมาตรการที่เป็นรูปธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งการที่จะมีการวิเคราะห์ความสามารถในการแข่งขันของไทยเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศคู่แข่งทั้งที่มีระดับความสามารถต่ำกว่าไทย ใกล้เคียงและสูงกว่าไทยว่าเป็นอย่างไร ช่องว่างของสมรรถภาพในการแข่งขันห่างมากยิ่งขึ้นหรือไม่ ประเทศที่มีความสามารถเหนือกว่าไทยมีช่องว่างเพิ่มมากขึ้น ส่วนประเทศที่มีความสามารถต่ำกว่าไทยมีการไล่กวดขึ้นมาติด ๆ หรือไม่ พิจารณามีปัจจัยอะไรบ้างที่มีอิทธิพลต่อความแข็งแกร่งด้านการแข่งขันของประเทศไทย ปัจจัยอะไรบ้างที่เป็นอุปสรรคในการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของไทย และควรจะต้องมีการปรับปรุงแก้ไขโดยเร่งด่วนตามลำดับความสำคัญและในขอบข่ายเวลาที่เหมาะสม เพราะหากภาครัฐบาลและเอกชนไม่มีความคล่องตัวในการปรับตัว ปรับเปลี่ยนมาตรการต่าง ๆ ที่มีความสำคัญต่อการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศอย่างทันสถานการณ์ได้แล้ว ย่อมจะมีผลต่อความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศ ความมั่งคั่ง (Wealth) และมาตรฐานความเป็นอยู่ของคนภายในประเทศในอนาคต

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

ภายใต้สภาพพลวัตของโลก สภาวะเศรษฐกิจ การเมือง การเงิน การคลัง ระดับการพัฒนาประเทศ ความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบในการผลิตสินค้าและบริการ ความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ การเคลื่อนย้ายการลงทุนของประเทศต่าง ๆ ในโลก ซึ่งเปลี่ยนแปลงและพัฒนาอยู่ตลอดเวลาอย่างไม่หยุดยั้ง ความได้เปรียบเสียเปรียบของแต่ละประเทศในการประกอบธุรกรรมระหว่างประเทศถูกกำหนดโดยสภาพแวดล้อมภายในและภายนอกประเทศพร้อมกันไป ซึ่งปัจจัยเหล่านี้นับวันจะทวีความสำคัญมากขึ้นและมีผลกระทบต่อความสามารถในการแข่งขันของไทย ในขณะที่บรรยากาศการแข่งขันในตลาดโลกมีแนวโน้มทวีความรุนแรงมากยิ่งขึ้นในอนาคต มีการแข่งขันในรูปแบบที่แตกต่างไปจากอดีต จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการศึกษานากลยุทธ์ที่มีประสิทธิผลทั้งในระยะสั้นและระยะยาวที่จะเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทยในเศรษฐกิจโลก เพราะหากถ้าประเทศสามารถแก้ไขปัญหาลักษณะต่าง ๆ ที่มีผลกระทบต่อความแข็งแกร่งในด้านการแข่งขันของไทยในระยะเวลาอันสมควร สามารถวางมาตรการรับหน้าต่อสภาวะการณ์ในโลกที่ปรับเปลี่ยนอยู่ตลอดเวลา รวมทั้งมีความสามารถในการปรับเปลี่ยนกลยุทธ์เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันกับต่างประเทศให้สอดคล้องและทันกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น จะมีผลทำให้ประเทศมีความแข็งแกร่งทางด้านเศรษฐกิจและก้าวไปสู่ความเป็นประเทศอุตสาหกรรมใหม่ในอนาคตอันใกล้ได้ ดังนั้นวัตถุประสงค์ของการศึกษาก็เพื่อที่จะ

1. ศึกษาถึงปัจจัยที่กำหนดความสามารถในการแข่งขันของไทยว่า ไทยมีข้อได้เปรียบและมีข้อเสียเปรียบในปัจจัยใด ประเทศไทยควรจะให้ลำดับความสำคัญกับปัจจัยใดบ้าง เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ

เมื่อพิจารณาการพัฒนาของประเทศต่าง ๆ ในโลก ณ จุดใดจุดหนึ่ง จะเห็นได้อย่างชัดเจนว่าความสามารถในการแข่งขันของประเทศแต่ละประเทศในโลกขึ้นกับปัจจัยแตกต่างกันออกไป เช่น ประเทศสิงคโปร์เป็นประเทศที่มีขนาดเล็ก แต่มีความสามารถในการแข่งขันในเศรษฐกิจโลกสูง เนื่องจากมีรัฐบาลที่ฉลาด มองการณ์ไกล มีความมีประสิทธิภาพสูง เข้าใจถึงปัญหา มีความกล้าหาญ มีความตั้งใจจริงและสามารถที่จะแก้ปัญหาให้ถูกต้อง ในขณะที่ประเทศคูเวต เป็นประเทศที่มีความมั่งคั่งเนื่องมาจากการมีทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ ได้แก่ น้ำมัน แต่ไม่มีความสามารถในการแข่งขัน ส่วนสหรัฐอเมริกามีความแข็งแกร่งด้านสิ่งก่อสร้างพื้นฐาน มีตลาดเงินและตลาดทุนที่มีประสิทธิภาพสูงเป็นต้น และเมื่อเวลาผ่านไปประเทศต่าง ๆ มีระดับการพัฒนาสูงมากขึ้น ความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบกับประเทศอื่น ๆ ก็จะเปลี่ยนแปลงไปด้วยทำให้ความสามารถในการแข่งขันขึ้นกับปัจจัยที่สำคัญแตกต่างจากในอดีต ประเด็นการเปรียบเทียบความสำคัญของปัจจัยกำหนดสมรรถภาพในการแข่งขันของไทยในช่วงเวลาต่าง ๆ ในอดีต รวมทั้งการคาดการณ์ถึงปัจจัยที่จะมีความสำคัญต่อไปในอนาคต จึงมีความสำคัญในการที่จะเพิ่มความสามารถในการแข่งขันของไทยในอนาคต

2. ศึกษาวิเคราะห์ความสามารถในการแข่งขันของไทย โดยเปรียบเทียบกับประเทศทั้งที่มีระดับความสามารถในการแข่งขันล้าหน้าไทย ประเทศที่มีความสามารถในการแข่งขันใกล้เคียงและตามหลังไทย เพื่อดูว่าความสามารถในการแข่งขันของไทยเปลี่ยนแปลงไปในลักษณะใด ในช่วงที่ผ่านมาเปรียบเทียบกับประเทศอื่น ๆ

ข้อมูลของกระทรวงพาณิชย์ชี้ให้เห็นว่า รายได้จากการส่งออกของไทยสูงถึงล้านล้านบาทในปี 2537 เป็นครั้งแรกในประวัติศาสตร์ของไทยและสูงต่อเนื่องมาถึงปี พ.ศ. 2538 จึงเป็นจุดที่น่าสนใจที่จะต้องศึกษา วิเคราะห์ว่าที่เป็นเช่นนั้น เพราะประเทศไทยมีความสามารถในการแข่งขันเพิ่มขึ้นหรือไม่ เมื่อเปรียบเทียบกับในอดีตเพราะเหตุใดจึงเป็นเช่นนั้น โดยพิจารณาการที่ประเทศไทยประเทศหนึ่งมีความสามารถในการแข่งขันสูงกว่าประเทศอื่น ๆ หรือประเทศไทยประเทศหนึ่งมีความสามารถในการแข่งขันสูงชันกว่าในอดีตในที่นี้หมายถึงความสามารถของประเทศที่จะทำการจัดสรรปัจจัยการผลิตทั้งที่เป็นทรัพยากรธรรมชาติ ทรัพยากรมนุษย์ เทคโนโลยี เพื่อผลิตสินค้าและบริการ แข่งขันกับประเทศอื่น ๆ ในเศรษฐกิจโลก อันจะนำไปสู่จุดที่ทำให้ความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศอยู่ในระดับสูงอย่างยั่งยืนยาวนาน หรือคนในประเทศมีรายได้ที่แท้จริงสูงขึ้น มาตรฐานความเป็นอยู่ของคนดีขึ้น รวมทั้งสามารถสร้างเสริมสะสมความมั่งคั่งให้แก่คนรุ่นหลังต่อไป เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศคู่แข่งอื่น ๆ

หรือเปรียบเทียบกับประเทศในอดีต ความหมายของความสามารถในการแข่งขันดังกล่าวมีความหมายในทางเศรษฐศาสตร์เกี่ยวข้องกับการประกอบกิจกรรมทางเศรษฐกิจของภาครัฐบาลและเอกชนอย่างมีประสิทธิภาพภายใต้บรรยากาศการแข่งขันอย่างเสรีในตลาด โดยมีการแทรกแซงของรัฐในกิจกรรมทางเศรษฐกิจในระดับน้อยที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ ความสามารถในการแข่งขันไม่ได้มีความหมายในทางเศรษฐศาสตร์เท่านั้น แต่ยังรวมถึงระบบค่านิยม วัฒนธรรมที่สามารถมีผลต่อความกินดีอยู่ดีของมนุษย์อีกด้วย ซึ่งการประเมินความสามารถในการแข่งขันของประเทศจะต้องมีการประเมินในหลาย มิติ รวมทั้งประเมินผลการดำเนินการในช่วงระยะเวลายาวพอสมควร

3. ศึกษาถึงทิศทางและแนวโน้มนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจและอุตสาหกรรมในระดับมหภาค

International Monetary Fund (IMF) ได้ทำการประมาณการว่าเศรษฐกิจไทยจะขยายตัวในอัตราเฉลี่ยร้อยละ 7.5 ในช่วงปี พ.ศ. 2541-2545 ตัวเลขการพยากรณ์ดังกล่าวผลักดันให้ประเทศไทยอยู่ในอันดับ 8 ของกลุ่ม ประเทศที่มีความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจเร็วที่สุดในโลก ในขณะเดียวกัน IMF ได้พยากรณ์ว่าความสำคัญของภาคอุตสาหกรรมของไทยจะเพิ่มขึ้น โดยที่สัดส่วนของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศของภาคอุตสาหกรรมจะเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 30.7 ในปี พ.ศ. 2536 เป็นร้อยละ 40.8 ในปี พ.ศ. 2546 ในขณะที่ภาคเกษตรกรรมลดความสำคัญลงไปอีกจากในปัจจุบัน ภาคการเกษตรในผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศลดลงจากร้อยละ 12 ในปี 2536 เป็นร้อยละ 7 ในปี 2546 การประมาณการดังกล่าวมีความน่าเชื่อถือเท่าใด และหากถ้ารัฐบาลไทยได้ตั้งเป้าหมายการเจริญเติบโตของเศรษฐกิจไทยไว้ ดังที่ IMF คาดไว้แล้ว ทั้งภาครัฐบาลและภาคเอกชนในประเทศจะต้องมีการปรับตัวอย่างไรในการพัฒนาเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน เพื่อให้ประเทศบรรลุตามเป้าหมายดังกล่าว

1.3 ขอบเขตของการศึกษา

ในอดีตที่ผ่านมา ได้มีการศึกษาวิจัยกันอย่างแพร่หลายเพื่อหาคำตอบว่าเศรษฐกิจไทยมีสมรรถนะทางด้านการแข่งขันในเศรษฐกิจโลกมากน้อยเท่าใดในความหมายและแง่มุมต่าง ๆ เปรียบเทียบกับประเทศคู่แข่งโลก โดยการคำนวณดัชนีเพื่อให้สามารถลำดับความสามารถในการแข่งขันของประเทศต่าง ๆ ได้ ถึงแม้ดัชนีดังกล่าวจะยังไม่มีคุณสมบัติที่สมบูรณ์แบบ เนื่องจากแนวความคิดทางด้านการความสามารถในการแข่งขันของประเทศนั้นมีลักษณะของสภาวะพลวัตที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลาอย่างไม่มีที่สิ้นสุด แต่ละประเทศมีทิศทางการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของตนเองที่ไม่เหมือนกัน ปัจจัยที่มีความสำคัญต่อความสามารถในการแข่งขันของแต่ละประเทศที่แตกต่างกันไปจะผันแปรไปเมื่อ

ประเทศมีระดับการพัฒนาเปลี่ยนไปด้วย บางประเทศสามารถแก้ไขจุดอ่อนและสร้างจุดแข็งใหม่ขึ้นมาได้ ทำให้การให้น้ำหนักความสำคัญของปัจจัยกำหนดสมรรถภาพในการแข่งขันทำได้ค่อนข้างยากแต่อย่างไรก็ตามสถาบัน International Institute for Management Development (IMD) ร่วมกับ World Economic Forum (WEF) ได้จัดทำรายงาน The World Competitiveness Report เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการแข่งขันของประเทศต่าง ๆ ตั้งแต่ปี 2532 จนถึงปี 2538 สถาบันทั้ง 2 ได้แยกตัวออกจากกันในปี 2539 โดยสถาบัน IMD ได้จัดทำ The World Competitiveness Yearbook ในขณะที่ WEF ได้จัดทำ The Global Competitiveness Report ซึ่งรายงานทั้งสองให้ลำดับความสามารถในการแข่งขันของประเทศในโลก เปรียบเทียบกันในด้านต่าง ๆ โดยมีแนวความคิดในการจัดลำดับ การแบ่งปัจจัยที่มีผลกระทบต่อความสามารถในการแข่งขันของประเทศที่แตกต่างกัน ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 1.1 ความแตกต่างของรายงานโดย IMD และ WEF

The World Competitiveness Yearbook ปี 2539 โดย IMD	The Global Competitiveness Report ปี 2539 โดย WEF
1. คำจำกัดความของความสามารถในการแข่งขันกับต่างประเทศ -เป็นความสามารถของประเทศในอันที่จะสร้างมูลค่าเพิ่มและความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจของประเทศ โดย 1) การจัดการทรัพยากร (ได้แก่ ทรัพยากรธรรมชาติ ที่ดิน ประชากร เป็นต้น และ/หรือใช้กระบวนการสร้างมูลค่าเพิ่ม 2) สร้างสภาวะแวดล้อมในประเทศเพื่อดึงดูดการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศและการค้าระหว่างประเทศ และ/หรือใช้กลยุทธ์การตลาดต่างประเทศ 3) การจัดการภาคเศรษฐกิจที่เกี่ยวข้องกับนานาชาติและภาคเศรษฐกิจที่เกี่ยวข้องกับภายในประเทศ	-เป็นความสามารถของประเทศในอันที่จะก่อให้เกิดความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจในระดับสูงอย่างยั่งยืนยาวนาน โดยวัดการเปลี่ยนแปลงโดยเฉลี่ยของผลิตภัณฑ์ประชาชาติภายในประเทศต่อหัวรายปี

ตารางที่ 1.1 ความแตกต่างของรายงานโดย IMD และ WEF

The World Competitiveness Yearbook ปี 2539 โดย IMD	The Global Competitiveness Report ปี 2539 โดย WEF
2. ปัจจัยที่มีผลต่อความสามารถในการแข่งขันของประเทศ -แบ่งออกเป็น 8 ปัจจัย ได้แก่ 1. เศรษฐกิจภายในประเทศ (Domestic Economy) 2 ความสามารถในการพัฒนาประเทศให้เข้าสู่ระบบนานาชาติ (Internationalization) 3 ความสามารถของรัฐบาล (Government) 4. การพัฒนาตลาดเงินและตลาดทุน (Finance) 5 สิ่งก่อสร้างพื้นฐาน (infrastructure) รวมทรัพยากรธรรมชาติ สภาพแวดล้อมและโครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจ 6 การบริหารและการจัดการ (Management) 7 ความสามารถในการพัฒนาและวิจัยทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (Science & Technology) 8 ทรัพยากรมนุษย์ (People)	-แบ่งเป็น 8 ปัจจัย 1 การเปิดกว้างของเศรษฐกิจต่อการค้าระหว่างประเทศและการเงิน (Openness) 2 บทบาทของรัฐบาลทางด้านงบประมาณและกฎข้อบังคับ (Government) 3 การพัฒนาตลาดการเงิน (Finance) 4 โครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจ (infrastructure) 5 เทคโนโลยี (Technology) 6 การบริหารและการจัดการในภาคเอกชน (Business Management) 7 ความคล่องตัวของตลาดแรงงาน (Labour Market Flexibility) 8 คุณภาพของสถาบันทางกฎหมายและสถาบันทางการเมือง (Quality of Judicial and Political Institution)
3. ข้อมูลที่ใช้ในการคำนวณดัชนีความสามารถในการแข่งขันของประเทศ -ข้อมูลเชิงปริมาณ คิดเป็น 2/3 ของข้อมูลทั้งหมด ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพ จากการสำรวจความคิดเห็นนักธุรกิจระดับกลางและสูงจำนวน 3,162 คน จาก 46 ประเทศ คิดเป็น 1/3 ของข้อมูลทั้งหมด รวมรวมดัชนี 224 ดัชนี	-ประกอบด้วยข้อมูลเชิงปริมาณและข้อมูลเชิงคุณภาพที่จากการสำรวจความคิดเห็นของนักธุรกิจจำนวนมากกว่า 2,000 คนใน 49 ประเทศ ปัจจัยการเปิดกว้างของเศรษฐกิจต่อการค้าระหว่างประเทศ การวิจัย รัฐบาล ตลาดการเงิน และแรงงาน 75% ได้จากข้อมูลเชิงปริมาณ 25% ได้จากการสำรวจความคิดเห็น ปัจจัยสิ่งก่อสร้างพื้นฐานและเทคโนโลยี 25% เป็นข้อมูลเชิงปริมาณ 75% ได้จากการสำรวจ

ตารางที่ 1.1 ความแตกต่างของรายงานโดย IMD และ WEF

The World Competitiveness Yearbook ปี 2539 โดย IMD	The Global Competitiveness Report ปี 2539 โดย WEF
	การบริหารและการจัดการของภาคเอกชน และคุณภาพของสถาบันทางกฎหมายและสถาบัน ทางการเมืองข้อมูลทั้งหมดได้จากการสำรวจ -รวบรวมดัชนี 155 ดัชนี
4. การให้น้ำหนักปัจจัยที่มีผลต่อความ สามารถในการแข่งขันของประเทศ -ให้น้ำหนักแก่ 8 ปัจจัยเท่ากัน	-ให้น้ำหนักการเปิดกว้างของเศรษฐกิจ $\frac{1}{6}$, รัฐบาล $\frac{1}{6}$, ตลาดการเงิน $\frac{1}{6}$, สิ่งก่อสร้างพื้นฐาน $\frac{1}{9}$, เทคโนโลยี $\frac{1}{9}$, การบริหารและการจัดการ $\frac{1}{18}$, แรงงาน $\frac{1}{6}$, และสถาบัน $\frac{1}{18}$

แต่อย่างไรก็ตามทั้ง IMD และ WEF ก็ไม่ได้ทำการวิเคราะห์เจาะลึกลงไปในรายประเทศ ย้อน
หลังไปในอดีต เพื่อดูพัฒนาการของปัจจัยที่มีผลต่อความสามารถในการแข่งขันของประเทศ ภายใต้
สภาพพลวัต ไม่มีการวิเคราะห์เจาะลึกของไปในจุดเด่น จุดด้อยของปัจจัยย่อย เมื่อศึกษาความสามารถ
ในการแข่งขันของประเทศที่มีการเปลี่ยนแปลงไปตามการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจของ
ประเทศ การวิเคราะห์ของทั้งสองสถาบันเป็นการวิเคราะห์แบบสถิตินิ่ง (Static Analysis) เป็นรายงานที่
เป็นเพียงการเก็บรวบรวมตัวเลข ข้อมูล เพื่อจัดลำดับความสามารถในการแข่งขันให้กับประเทศต่าง ๆ
เท่านั้น การลำดับฐานะการแข่งขันทางเศรษฐกิจโดยรวม ซึ่ง IMD ให้น้ำหนักแก่เกณฑ์ทั้ง 8 เท่ากันหมด
โดยที่ WEF ให้น้ำหนักแตกต่างกันนั้น (ดูตารางที่ 1.1) ในความเป็นจริง เกณฑ์แต่ละเกณฑ์น่าจะมีความ
สำคัญต่างกันและเมื่อประเทศต่าง ๆ มีระดับการพัฒนาสูงมากขึ้น ความสามารถในการแข่งขันก็จะขึ้น
กับปัจจัยที่สำคัญแตกต่างไปจากในอดีตอีก ดังนั้นจึงเป็นการยากที่จะให้น้ำหนักแก่ปัจจัยต่าง ๆ ได้ใกล้
เคียงความเป็นจริง การพัฒนาวิธีการคำนวณดัชนีความสามารถในการแข่งขันของประเทศต่าง ๆ ยังคง
ห่างไกลจากความถูกต้องอย่างสมบูรณ์และจะต้องมีการพัฒนาวิธีการวัดต่อไปในอนาคต

นอกจากนี้คำจำกัดความของความสามารถในการแข่งขันของประเทศ โดย WEF ซึ่งสะท้อน
ความสามารถของประเทศที่สามารถที่จะบรรลุและรักษาอัตราความเจริญเติบโตของ GDP ต่อหัว ที่
ยั่งยืนยาวนานได้นั้น ไม่มีการพิจารณาถึงการกระจายรายได้ที่ไม่เท่าเทียมกันของคนในประเทศ การที่
ประชาชนมีภาระหนี้สินสูง ปัญหาการจราจรติดขัดที่มีผลต่อการประกอบธุรกิจอุตสาหกรรม สภาพาส่ง

แวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติที่เสื่อมโทรม คุณภาพชีวิตของประชาชน ด้วยเหตุผลดังกล่าวนี้ทำให้ลำดับความสามารถในการแข่งขันของไทยโดย WEF ในปี 2539 อยู่ในลำดับที่ 14 ในขณะที่ลำดับของไทยโดย IMD อยู่ในอันดับที่ 30 (ดูตารางที่ 12) ดังนั้นการศึกษานี้จะใช้การจำกัดความสามารถในการแข่งขันของประเทศตาม IMD โดยศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสามารถในการแข่งขันของประเทศแบ่งออกเป็น 8 กลุ่ม ได้แก่

1. ปัจจัยด้านเศรษฐกิจมหภาค เพื่อพิจารณาปัจจัยทางด้านเศรษฐศาสตร์มหภาคที่มีผลต่อความสามารถในการแข่งขัน ได้แก่ อัตราการเจริญเติบโต , เสถียรภาพภายในและภายนอกประเทศ นอกจากนี้ยังพิจารณาระดับการเปิดเสรีของระบบเศรษฐกิจในการค้าและการลงทุนตลอดจนระบบการเงินของประเทศ
2. การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน ความเจริญของประเทศทั้งในด้านบวกและลบมักจะมาจากความคิด ตลอดจนการกระทำของมนุษย์ทั้งสิ้น การศึกษาจะพิจารณาลักษณะพิเศษของประชากร โครงสร้างของการทำงาน สัดส่วนของประชากรวัยต่าง ๆ ในประชากรทั้งหมด การศึกษา อัตราส่วนของการพึ่งพิง (Dependency Ratio)
3. การพัฒนาตลาดเงินและตลาดทุนเพื่อให้เกิดสภาพคล่องทางการเงิน เพื่อชดเชยต้นทุนให้ผลผลิตโดยรวมมีต้นทุนอยู่ในระดับที่แข่งขันกับนานาประเทศได้ โดยที่ให้ผู้ผลิตมีทางเลือกในการระดมทุนที่มีต้นทุนต่ำลง พิจารณาด้านหนี้ การให้บริการทางการเงิน ต้นทุนของการลงทุน ความสามารถในการหาเงินทุน
4. ความสามารถของภาครัฐบาล โดยพิจารณาว่ารัฐบาลมีส่วนร่วมในทางเศรษฐกิจมากน้อยเท่าใด ดูจากโครงสร้างของภาษีอากร หนี้สินของรัฐบาล รัฐวิสาหกิจ หน่วยงานของรัฐวิสาหกิจ การใช้จ่ายของรัฐบาล งบประมาณเกินดุลหรือขาดดุลของรัฐ ตลอดจนประสิทธิภาพของระบบราชการและการเมือง
5. โครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจที่มีผลกระทบต่อการประกอบธุรกิจ ได้แก่ การขนส่ง ถนน ทางรถไฟ ไฟฟ้า น้ำประปา โทรคมนาคม
6. การพัฒนาทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โดยพิจารณาถึงค่าใช้จ่ายทางด้านวิจัยและพัฒนา นักวิทยาศาสตร์ นักวิศวกร ลิขสิทธิ์

7. ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อวัดความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติภายในประเทศ ได้แก่ ทรัพยากรป่าไม้ ทรัพยากรแร่ธาตุ และสภาวะสิ่งแวดล้อม

8. ความสามารถในการบริหารและการจัดการของภาคเอกชน โดยดูข้อบ่งชี้ว่าธุรกิจมีการบริหารและการจัดการในภาคการผลิตที่สำคัญอย่างไร

การศึกษาจะทำการเปรียบเทียบความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทยในเศรษฐกิจโลก โดยเปรียบเทียบกับประเทศคู่แข่งที่สำคัญของไทยในช่วงปี 2527 จนถึง 2537 โดยเน้นให้ความสำคัญใน 3 ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อความสามารถในการแข่งขันของไทย ได้แก่ ปัจจัยด้านเศรษฐกิจมหภาค ตลาดการเงินและทรัพยากรมนุษย์ โดยเลือกประเทศคู่แข่งของไทยมาพิจารณาเปรียบเทียบดังต่อไปนี้

1. กลุ่มประเทศที่มีความสามารถในการแข่งขันเกินหน้าประเทศไทยซึ่ง ได้แก่ ประเทศอุตสาหกรรมใหม่ (Newly Industrialized Country : NIC หรือ Newly Industrialized Economy : NIE) แถบเอเชีย ได้แก่ เกาหลีใต้ ไต้หวัน และสิงคโปร์

2. กลุ่มประเทศที่มีความสามารถในการแข่งขันอยู่ในระดับใกล้เคียงกับประเทศไทย ได้แก่ กลุ่ม ASEAN-4 ซึ่งประกอบด้วย อินโดนีเซีย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์

3. กลุ่มประเทศที่มีความสามารถในการแข่งขันล้าหลังประเทศไทย ได้แก่ จีน

ตารางที่ 1.2 เปรียบเทียบลำดับความสามารถในการแข่งขันของไทยและประเทศคู่แข่งโดย IMD¹ และ WEF²

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสามารถในการแข่งขัน	เกาหลีใต้	ไต้หวัน	สิงคโปร์	ไทย	ฟิลิปปินส์	มาเลเซีย	อินโดนีเซีย	จีน
ลำดับของความสามารถในการแข่งขันโดยรวมโดย IMD								
ปี 2535	29	11	2	26	33	14	37	-
ปี 2536	28	11	3	26	35	14	38	-
ปี 2537	32	22	2	26	37	18	36	34
ปี 2538	26	14	2	27	36	23	34	31
ปี 2539	27	18	2	30	31	23	41	26
ลำดับของความสามารถในการแข่งขันโดยรวมโดย WEF								
ปี 2539	20	9	1	14	31	10	30	36

ที่มา : The World Competitiveness Yearbook 1996 และ The Global Competitiveness Report 1996

หมายเหตุ : IMD เปรียบเทียบประเทศ 46 ประเทศ ได้แก่ อาร์เจนตินา ออสเตรเลีย ออสเตรเลีย แบลเยี่ยม ลักเซมเบิร์ก บราซิล แคนาดา ชิลี โคลัมเบีย สาธารณรัฐเชค เดนมาร์ก ฟินแลนด์ ฝรั่งเศส เยอรมนี กรีซ ฮังการี อินเดีย อินโดนีเซีย ไอร์แลนด์ อิตาลี ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ มาเลเซีย เม็กซิโก เนเธอร์แลนด์ นิวซีแลนด์ นอร์เวย์ ฟิลิปปินส์ โปแลนด์ โปรตุเกส สิงคโปร์ อาฟริกาใต้ สเปน สวีเดน สวิตเซอร์แลนด์ ไต้หวัน ไทย ตุรกี สหราชอาณาจักร อเมริกา เวเนซุเอลา อิสราเอล ไอร์แลนด์ จีน รัสเซีย

² WEF เปรียบเทียบประเทศ 49 ประเทศ ได้แก่ ประเทศที่ IMD พิจารณา 46 ประเทศ รวมทั้งอียิปต์ เปรูและจอร์แดน

บทที่ 2

ปัจจัยด้านเศรษฐกิจมหภาคที่มีความสำคัญต่อความสามารถในการแข่งขันของไทย

ในปัจจุบันบรรยากาศในการแข่งขันทางด้านเศรษฐกิจและการค้าในโลกได้ทวีความรุนแรงเพิ่มมากขึ้น การรักษาเสถียรภาพโดยรวมของระบบเศรษฐกิจของประเทศให้มีความแข็งแกร่งไม่ให้เป็นเศรษฐกิจแบบฟองสบู่ (Bubble Economy) ทั้งเสถียรภาพภายในประเทศและเสถียรภาพระหว่างประเทศ กล่าวคือ การดูแลให้อัตราเงินเฟ้อของประเทศอยู่ในระดับต่ำ การเพิ่มทุนการออมในภาคครัวเรือน การรักษาอัตราแลกเปลี่ยนให้อยู่ในระดับที่เหมาะสม การขยายการค้าระหว่างประเทศให้เพิ่มสูงขึ้น โดยการรักษาตลาด ในขณะเดียวกันก็ขยายตลาดสินค้าส่งออก ปัจจัยทางด้านเสถียรภาพ เหล่านี้มีผลกระทบต่อขีดความสามารถในการแข่งขันทั้งทางด้านต้นทุนการผลิต ตลอดจนความเสี่ยงที่ธุรกิจจะประสบไม่ว่าจะเป็นด้านการตลาด ราคาต้นทุนทางการเงิน ดังนั้นในระดับเศรษฐกิจมหภาค รัฐบาลจึงมีบทบาทสำคัญในอันที่จะสร้างสภาวะแวดล้อมอันพึงปรารถนาดังกล่าวในประเทศสร้างความมั่นใจทางธุรกิจให้เกิดการลงทุนทั้งภายในประเทศและจากต่างประเทศ เพื่อเพิ่มความสามารถในการแข่งขันกับต่างประเทศของไทย

ปัจจัยด้านเศรษฐกิจและสังคมระดับมหภาค เป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่ดึงดูดการลงทุนจากต่างประเทศในช่วงปี พ.ศ. 2529-2531 ซึ่งในช่วงเวลาดังกล่าวเศรษฐกิจระดับมหภาคของไทยมีความพร้อมโดยเปรียบเทียบสูงกว่าประเทศอื่น ๆ ที่มีระดับการพัฒนาใกล้เคียงกัน ในการที่จะเป็นแหล่งรองรับการลงทุนระหว่างประเทศ ซึ่งเป็นกระแสจากการพัฒนาระบบเศรษฐกิจเสรีในโลกและนำไปสู่การหาแหล่งผลิตที่มีต้นทุนถูกกว่าผลิตภายในประเทศเพื่อส่งออกตามแนวทางปฏิบัติเดิม นอกจากนี้ยังเป็นการหลบการกีดกันทางการค้าอีกด้วย

ในช่วงเวลาประมาณปี 2529 นั้น ประเทศคู่แข่งของไทยในปัจจุบันยังมีอุปสรรคทางด้านเศรษฐกิจระดับมหภาคอยู่สูง อาทิเช่น กลุ่มประเทศที่มีการเปลี่ยนแปลงจากระบบสังคมนิยมคอมมิวนิสต์มายังระบบทุนนิยม ได้แก่ ประเทศจีน สหภาพโซเวียต ยุโรปตะวันออกและเวียดนาม กลุ่มประเทศที่ประสบปัญหานี้นระหว่างประเทศ เช่น ฟิลิปปินส์ กลุ่มประเทศในลาตินอเมริกาและเม็กซิโก ตลอดจนกลุ่มประเทศที่มีการพัฒนาตามหลังประเทศไทย ได้แก่ อินโดนีเซียและอินเดีย เป็นต้น อย่างไรก็ตามในช่วงเวลาประมาณ 10 ปีที่ผ่านมา ความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบของประเทศไทยในด้านภาพรวมได้ลดน้อยลง เนื่องจากกลุ่มประเทศต่าง ๆ ข้างต้นได้ปรับนโยบายทางเศรษฐกิจ สังคมและการเมืองในทิศ

ทางเดียวกับประเทศไทย ทำให้บรรยากาศในการลงทุนและการค้าดีขึ้นอย่างมาก ทำให้มีการดึงดูดเงินลงทุนระหว่างประเทศค่อนข้างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงเวลาประมาณ 3-4 ปีที่ผ่านมา ในขณะที่เดียวกับที่ประเทศไทยมีอัตราการพัฒนาโครงสร้างประเทศในอัตราที่ช้าลง และได้ทำการผลิตเดิมกำลังการผลิตแล้ว ทำให้การลงทุนจากต่างประเทศชะลอตัวลงเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศคู่แข่ง

ในช่วงปี พ.ศ. 2538-2540 เป็นช่วงที่เศรษฐกิจในลักษณะฟองสบู่ ซึ่งเกิดมาจากการที่การลงทุนอยู่ในระดับสูงมาก ซึ่งการลงทุนดังกล่าวได้รับการส่งเสริมมาจากปริมาณเงินและการปล่อยกู้ในระบบที่เพิ่มขึ้นค่อนข้างเร็ว สืบเนื่องมาจากการเปิดเสรีทางการเงิน นอกจากนี้การเพิ่มขึ้นของอุปสงค์รวมในระดับสูงส่งผลให้มีการขาดดุลบัญชีเดินสะพัดในระดับสูง และในช่วงตั้งแต่ปี พ.ศ. 2539-2540 ประเทศไทยและประเทศอื่น ๆ ในเอเชียประสบปัญหาการส่งออก จากปัจจัยต่าง ๆ ข้างต้นทำให้ประเทศไทยประสบปัญหาทางด้านเสถียรภาพทางเศรษฐกิจในระดับสูง โดยเฉพาะในช่วงไตรมาสแรกของปี พ.ศ. 2540 ปัญหาเสถียรภาพเศรษฐกิจของไทยจัดได้ว่าอยู่ในระดับที่สูงสุดของอาเซียน

อย่างไรก็ตาม ประเทศต่าง ๆ ในเอเชียประสบปัญหาทางด้านเศรษฐกิจมหภาคในลักษณะสอดคล้องกัน ทำให้ประเทศไทยมีความเสียเปรียบทางการแข่งขันจากประเทศอื่นในกลุ่มไม่สูงนัก แต่เมื่อเทียบกับกลุ่มประเทศ เช่น ยุโรปตะวันออก ลาตินอเมริกา และเอเชียใต้ ความได้เปรียบทางด้านเสถียรภาพทางเศรษฐกิจของไทยก็ลดน้อยลงไป

2.1 ศักยภาพในปัจจุบันด้านเศรษฐกิจมหภาคของไทย

ในการลำดับความสามารถในการแข่งขันด้านเศรษฐกิจภายในประเทศ IMD ได้พิจารณาถึงตัวแปรได้แก่ GDP การลงทุน การออม การอุปโภคบริโภค ค่าครองชีพ อัตราเงินเฟ้อ อัตราการเจริญเติบโตของภาคเศรษฐกิจที่สำคัญ เป็นต้น ประเทศไทยอยู่ในลำดับค่อนข้างจะดี แต่ลำดับตกจากลำดับที่ 7 ในปี 2535 เป็นลำดับที่ 12 ในปี 2539 สะท้อนให้เห็นถึงเศรษฐกิจมหภาคภายในประเทศของไทยโดยรวมมีความแข็งแกร่งอยู่ในระดับที่สูงโดยเปรียบเทียบกับนานาประเทศ ถึงแม้จะมีอันดับที่ตกลงมากก็ตาม (ดูตารางที่ 2.1)

ในด้านความสามารถในการพัฒนาประเทศสู่ระบบนานาชาติ IMD ให้ลำดับประเทศไทยดีขึ้นจากอันดับที่ 37 ในปี 2535 เป็นอันดับที่ 33 ในปี 2539 ส่วนการศึกษาโดย WEF ไทยอยู่ในอันดับที่ 23 ในปี 2539 การที่ทั้งสองสถาบันให้ลำดับแตกต่างกันมาก เนื่องจากในความเป็นจริง WEF ใช้ข้อมูลเชิง

ตารางที่ 2.1 ลำดับความสามารถในการแข่งขันด้านเศรษฐกิจภายในประเทศและการพัฒนาประสิทธิภาพเข้าสู่ระบบนานาชาติของไทย และประเทศคู่แข่งโดย IMD และ WEF ปีพ.ศ. 2535 - 2539

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสามารถในการแข่งขัน	เกาหลีใต้	ไต้หวัน	สิงคโปร์	ไทย	ฟิลิปปินส์	มาเลเซีย	อินโดนีเซีย	จีน
ลำดับความสามารถในการแข่งขันด้านเศรษฐกิจภายในประเทศโดย IMD								
ปี 2535	14	10	8	7	27	5	21	-
ปี 2536	9	10	6	7	26	4	23	-
ปี 2537	9	10	6	8	31	4	20	3
ปี 2538	7	10	3	9	30	4	22	2
ปี 2539	4	11	3	12	29	7	25	2
ลำดับความสามารถในการพัฒนาประเทศเข้าสู่ระบบนานาชาติโดย IMD								
ปี 2535	44	18	1	37	36	25	38	-
ปี 2536	43	18	1	33	37	17	35	-
ปี 2537	44	25	1	28	36	18	33	41
ปี 2538	40	24	1	29	31	23	33	34
ปี 2539	43	26	1	33	31	16	37	23
ลำดับความสามารถทางการเปิดกว้างของเศรษฐกิจต่อการค้าระหว่างประเทศและการเงินโดยรวมโดย WEF ปี 2539	41	25	2	23	36	10	38	46

ที่มา : The World Competitiveness Yearbook 1996 และ The Global Competitiveness Report 1996

คุณภาพจากการสำรวจความคิดเห็นร้อยละ 83 ของดัชนีที่คำนวณโดยไม่ได้นำเอาปัจจัย ได้แก่ ดุลการค้า ดุลบริการ ดุลบัญชีเดินสะพัด การส่งออก การนำเข้า ภาพพจน์ของประเทศ มาพิจารณาเหมือนกับ IMD แต่สถาบันทั้ง 2 ได้พิจารณาถึงอัตราแลกเปลี่ยน กฎหมายการย้ายถิ่น การลงทุน การเปิดของวัฒนธรรมของคนในประเทศ การให้กู้และการประกัน เป็นต้น แต่อย่างไรก็ตามทั้ง IMD และ WEF ต่างก็มีความเห็นสอดคล้องกันในแง่ที่ว่าสิงคโปร์มีความโดดเด่นในด้านความแข็งแกร่งของเศรษฐกิจภายในประเทศและความสามารถในการพัฒนาประเทศเข้าสู่ระบบนานาชาติ

การศึกษาถึงศักยภาพของปัจจัยด้านเศรษฐกิจมหภาคของไทยเทียบกับประเทศคู่แข่งในบทที่ 2 นี้จะแบ่งศึกษาออกเป็น 3 ส่วนคือ อัตราการเจริญเติบโตของเศรษฐกิจและขนาดของเศรษฐกิจในประเทศ เสถียรภาพของระบบเศรษฐกิจ และระดับของการเปิดประเทศในการประกอบธุรกรรมทางเศรษฐกิจกับนานาประเทศ

2.1.1 อัตราการเจริญเติบโตของเศรษฐกิจและขนาดของเศรษฐกิจภายในประเทศ

ขนาดของเศรษฐกิจภายในประเทศตลอดจนอัตราการเจริญเติบโตของเศรษฐกิจภายในประเทศมีส่วนช่วยในการเสริมสร้างความสามารถในการแข่งขันของประเทศ ทั้งในด้านที่มีตลาดรองรับสินค้าที่มีขนาดใหญ่ซึ่งมีความแน่นอนกว่าการพึ่งพิงตลาดในต่างประเทศ นอกจากนั้นการผลิตภายในประเทศยังได้ประโยชน์จากการประหยัดต่อขนาดซึ่งเป็นผลมาจากการขยายขนาดการผลิตอีกด้วย

2.1.1.1 ผลิตภัณฑ์ภายในประเทศ

อัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจในช่วงระหว่างปี พ.ศ. 2528-2536 ของประเทศไทยเฉลี่ยประมาณ 9.1% หรือจัดอยู่ในอันดับ 2 ของโลก รองจากประเทศจีน ซึ่งมีอัตราการเจริญเติบโตเฉลี่ย 9.2% ต่อปี ในขณะที่เกาหลีใต้ สิงคโปร์ มาเลเซีย ไต้หวัน อินโดนีเซีย และฟิลิปปินส์ มีอัตราการเจริญเติบโตเฉลี่ย 8.9% 7.8% 7.4% 6.7% 6.4% และ 3.1% ตามลำดับ

เศรษฐกิจไทยจัดได้ว่ามีขนาดใหญ่พอสมควร มีการเจริญเติบโตที่สูงอย่างต่อเนื่องในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา และมีแนวโน้มที่จะเจริญเติบโตค่อนข้างสูงอย่างต่อเนื่องในอนาคต ทำให้คาดว่าหากเศรษฐกิจไทยจะเจริญเติบโตอย่างต่อเนื่องต่อไป จะทำให้ขนาดเศรษฐกิจของประเทศวัดจากรายได้เมื่อขจัดความแตกต่างด้านราคาระหว่างประเทศ มีขนาดอยู่ในอันดับที่ 7 ของโลกในปี พ.ศ. 2563 (ดู The Economist , Pocket World in Figures 1996) กล่าวคืออยู่ในระดับสูงขึ้นกว่าอันดับที่ 27 ของโลกในปี 2537 ในขณะที่ขนาดประชากรของไทยมีประมาณ 59 ล้านคน ในปี 2537 ซึ่งจัดอยู่ในอันดับที่ 17 ของโลก

ข้อมูลการพยากรณ์ใน Asia Pacific Consensus Forecast ประจำเดือนเมษายน 2540 พบว่า นักเศรษฐศาสตร์โดยเฉลี่ยคาดว่าประเทศในกลุ่มเอเชียจะมีอัตราความเจริญเติบโตในระยะยาวเฉลี่ยใน 10 ปีข้างหน้า คือ ไทย มาเลเซีย อินโดนีเซีย เกาหลีใต้ ไต้หวัน จะมีอัตราการเฉลี่ยเติบโตของ GDP ประมาณ 6.8-7.4 , 6.8-7.7, 7.1-7.7 , 5.9-6.9 และ 5.9-6.3 ตามลำดับ ซึ่งยังจัดว่าอยู่ในกลุ่มที่สูงที่สุดในโลก

นอกจากนี้ในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา ประเทศในเอเชียยังมีการปรับโครงสร้างการผลิต ไปในทิศทางที่มีมูลค่าเพิ่มสูงขึ้น เช่น มาเลเซีย ไทย อินโดนีเซีย ปรับโครงสร้างการผลิตโดยมีสัดส่วนการผลิตของสินค้าอุตสาหกรรมมากขึ้น โดยสัดส่วนของผลิตภัณฑ์รวมภายในประเทศของภาคอุตสาหกรรมเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 22.6 24.3 17 ในปี 2530 เป็นร้อยละ 31.7 28.6 และ 23.1 ตามลำดับในปี 2537 (ดูตารางที่ 2.2) ในขณะที่ไต้หวัน ฟิลิปปินส์ได้มีการพัฒนาด้านบริการมากขึ้น GDP ในภาคบริการเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 43.2 11.9 ในปี 2530 เป็นร้อยละ 52.8 42.8 ตามลำดับในปี 2537

ตารางที่ 2.2 ผลผลิตขั้นรวมภายในประเทศตามภาคการผลิตของไทยเปรียบเทียบกับประเทศคู่แข่ง

ประเทศ	ผลิตภัณฑ์รวมภายในประเทศเบื้องต้นรายภาคการผลิต (%)									
	2530					2537				
	เกษตรกรรม	อุตสาหกรรม	ขนส่งและสื่อสาร	บริการ	อื่น ๆ	เกษตรกรรม	อุตสาหกรรม	ขนส่งและสื่อสาร	บริการ	อื่น ๆ
เกาหลีใต้	10.1	31.4	7.1	31.1	20.3	7	26.9	7.4	32.1	26.6
ไต้หวัน	4.8	38.4	6.2	43.2	7.4	3.1	30.8	6.3	52.8	6.9
สิงคโปร์	0.5	26.9	14.2	49.6	8.8	0.2	28.2	14.5	49.1	7.9
ไทย	15.7	24.3	7.6	14.2	38.1	10.4	28.6	7.7	12.7	40.6
มาเลเซีย	21.7	22.6	6.7	33.3	15.7	14.5	31.7	7	32.9	13.9
ฟิลิปปินส์	24.8	25.5	5.8	11.9	32.1	22.3	24.9	5.9	42.8	4.1
อินโดนีเซีย	23.3	17	6	3.9	49.8	16.7	23.1	7.1	8.7	44.4
จีน	33.7	45.5	NA	14	6.8	17	50	NA	13	33

ที่มา : ING Barings Will Fortune Still Shine on Asia? Economic Outlook 1996 Macro Monitor Asian Regional Research December 1995

2.1.1.2 ทำเลที่ตั้งของประเทศ

นอกจากประเทศไทยจะมีขนาดของเศรษฐกิจภายในประเทศที่ใหญ่แล้ว ยังมีพรมแดนและทำเลที่ตั้งติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้านในอินโดจีน ทำให้ไทยสามารถเป็นจุดศูนย์กลางในการเชื่อมโยงติดต่อค้าขายและลงทุนระหว่างประเทศได้ ประเทศในภูมิภาคอินโดจีนซึ่งได้แก่ เวียดนาม กัมพูชา ลาว และพม่า มีประชากรรวมกัน 135.9 ล้านคน มีอัตราการเจริญเติบโตอยู่ในระดับที่สูงมาก โดยในช่วงระหว่าง พ.ศ. 2536 และ 2539 เวียดนามมีการเจริญเติบโตเฉลี่ยระหว่าง 8.1 - 9.3% ต่อปี ลาว 5.2 - 8.4% ต่อปีและพม่าประมาณ 6 - 6.8% ต่อปี (ดูตารางที่ 2.3) ซึ่งการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศไทยกับประเทศในแถบอินโดจีนก็มีแนวโน้มที่จะพัฒนาไปอย่างรวดเร็ว โดยมีการเคลื่อนย้ายเทคโนโลยีและทุนจากไทยไปยังประเทศในอินโดจีน ในขณะที่ประเทศในแถบอินโดจีนก็มีแรงงานที่มีค่าแรงถูก มีทรัพยากรธรรมชาติและแหล่งพลังงานที่อุดมสมบูรณ์ ดังนั้นการเชื่อมโยงร่วมมือกันทางการค้าและการลงทุนน่าจะเป็นประโยชน์แก่ประเทศในภูมิภาคนี้

ตารางที่ 2.3 ขนาดของประชากรและอัตราเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศในอินโดจีน

ประเทศ	อัตราการเพิ่ม GDP(%)				จำนวนประชากร (ล้านคน)
	2536	2537	2538	2539	
เวียดนาม	8.1	8.8	9.3	9.3	74.6
กัมพูชา	3.9	5.2	4.9	7.8	9.8
ลาว	5.2	8.4	8	7.5	4.8
พม่า	6	6.8	6.4	na	46.7
รวม	-	-	-	-	135.9

ที่มา : EIU

นอกจากประเทศในภูมิภาคอินโดจีนซึ่งจะเป็นตลาดใหม่ของไทยในอนาคตแล้ว ประเทศไทยยังอยู่ในกลุ่มอาเซียน (ASEAN) ประกอบด้วยประเทศไทย มาเลเซีย อินโดนีเซีย และฟิลิปปินส์ เป็นกลุ่มประเทศที่มีอัตราการเจริญเติบโตโดยเฉลี่ยที่สูงที่สุดในโลก โดยที่ประชาคมอาเซียนก็ได้มีความพยายามในการรวมตัวเป็นเขตการค้าเสรีอาเซียนเพื่อสนับสนุนการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศในกลุ่มโดยตรง นอกจากนี้ไทยก็อยู่ในแถบเอเชียตะวันออก ซึ่งนับว่าเป็นเศรษฐกิจที่มีความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจในอัตราสูงสุดของโลกเช่นกัน นอกจากนี้จำนวนประชากรในภูมิภาคดังกล่าวยังมีจำนวนมาก ไม่ว่าจะเป็น

จีน อินเดีย หรืออินเดีย เป็นต้น ดังนั้นศักยภาพในด้านตลาดในประเทศเพื่อนบ้านของไทยน่าจะอยู่ในระดับที่สูง

กล่าวโดยสรุป ประเทศไทยในแถบเอเชียมีขนาดของเศรษฐกิจที่ค่อนข้างใหญ่และมีอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจอยู่ในระดับที่สูงที่สุดในโลก มีค่าจ้างแรงงานที่ต่ำ มีความสงบ มีเสถียรภาพทางการเมืองในภูมิภาค ปัจจัยดังกล่าวมีผลทำให้เอเชียเป็นฐานการผลิตที่สำคัญของโลก และเป็นตัวผลักดันการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของโลกที่สำคัญในปัจจุบันและอนาคต เนื่องจากในอดีตที่ผ่านมามีการลงทุนในภูมิภาคเอเชียในอัตราที่สูง ส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากการย้ายฐานการผลิตของต่างชาติ ไม่ว่าจะเป็นการลงทุนของญี่ปุ่น จีน ฮองกง ไต้หวัน เกาหลีใต้ และสหรัฐอเมริกา ปัจจัยเหล่านี้ต่างก็ส่งเสริมให้ภูมิภาคเอเชียรวมทั้งไทยมีความสามารถในการแข่งขันในเศรษฐกิจโลกที่สูงขึ้น

2.1.1.3 การบริโภค

เมื่อพิจารณาความสามารถในการซื้อ (Purchasing Power) ของประชากรแต่ละคน โดยใช้ GDP ต่อหัวของประชากร พบว่าโดยเฉลี่ยแล้วประชาชนไทยยังมีระดับรายได้เฉลี่ยต่อคนที่ต่ำหรือประมาณ 2.416 ดอลลาร์สหรัฐในปี พ.ศ. 2537 หรือประมาณ 3 ใน 5 ของคนมาเลเซีย ประมาณ 1 ใน 5 ของคนไต้หวัน 1 ใน 3 ของคนเกาหลีใต้ และ 1 ใน 15 ของคนญี่ปุ่น แต่รายได้ต่อคนของไทยสูงกว่าจีนประมาณ 6 เท่า และสูงกว่าฟิลิปปินส์ประมาณ 2.5 เท่า (ดูตารางที่ 2.4) โดยสรุปรายได้ต่อหัวของคนไทยอยู่ในอันดับประมาณ 70 ของโลก เมื่อเทียบกับสิงคโปร์ (19) ไต้หวัน (31) เกาหลีใต้ (36) มาเลเซีย (54) ถ้าจะพิจารณาอำนาจการซื้อของประชากร โดยปรับในเรื่องความแตกต่างด้านราคาสินค้าระหว่างประเทศจะพบว่า GDP ต่อหัวของ PPP (โดยให้สหรัฐอเมริกา = 100) ประเทศไทยอยู่อันดับที่ประมาณ 54 ของโลกในปี พ.ศ. 2534 โดยมีอำนาจซื้อประมาณ 1/4 ของอำนาจซื้อของคนสหรัฐอเมริกา 2/3 ของคนสิงคโปร์ 2/3 ของคนเกาหลีใต้และมาเลเซีย (จาก The Economist , Pocket World in Figures 1996) จากอำนาจซื้อที่สูงขึ้นและจากจำนวนประชากรวัยทำงานที่เพิ่มขึ้นทำให้การบริโภคภายในประเทศของประเทศไทยมีอัตราการเพิ่มที่สูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยอัตราการเพิ่มของประเทศไทยอยู่ในประมาณ

ตารางที่ 2.4 ผลิตรภัณฑรรวมภายในประเทศต่อหัวของไทยเปรียบเทียบกับประเทศคู่แข่ง

ประเทศ	ผลิตรภัณฑรรวมภายในประเทศเบื่องตันต่อหัว						
	28-37 (%)	33-37 (%)	2533 (US\$)	2534 (US\$)	2535 (US\$)	2536 (US\$)	2537 (US\$)
ญี่ปุ่น	13.7	11.5	25,128	27,991	29,887	34,692	37,678
เกาหลีใต้	14.5	9.8	5,842	6,549	7,707	7,513	8,483
ไต้หวัน	13.6	9	7,867	8,727	10,221	10,629	11,422
สิงคโปร์	7.4	13.6	14,449	16,591	17,560	19,861	24,048
ไทย	10.4	11.8	1,544	1,752	1,923	2,117	2,416
มาเลเซีย	6.8	11.3	2,412	2,617	3,010	3,146	3,707
ฟิลิปปินส์	3.2	10.9	638	749	877	812	966
อินโดนีเซีย	12.5	9.1	623	707	754	841	884
จีน	18	23.3	280.8	322	344	339	447

ที่มา : ING Barings

7.6-8.5% ต่อปี (ดูตารางที่ 2.5) จีน (7-10%) และมาเลเซีย (4.4-7%) หากพิจารณาการอุปโภคบริโภคของภาคเอกชนต่อ GDP จะเห็นว่าฟิลิปปินส์มีสัดส่วนสูงที่สุดถึง 78.4% รองลงมาคือไต้หวัน (57.9%) อินโดนีเซีย (54.8%) และไทย (54.3%) สำหรับด้านการลงทุนในภาพรวมการลงทุนในภูมิภาคเอเชียจัดได้ว่ามีอัตราการลงทุนที่สูงที่สุดในโลกในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา

ตารางที่ 2.5 การอุปโภคบริโภคของภาคเอกชนของไทยเปรียบเทียบกับประเทศคู่แข่ง

ประเทศ	การอุปโภคบริโภคภาคเอกชน							
	2535 (YoY%)	2536 (YoY%)	2537 (YoY%)	2537 (%GDP)	2538 (YoY%)	2539 (YoY%)	2540 (F) (YoY%)	2541 (F) (YoY%)
เกาหลีใต้	6.6	5.7	7.4	53.3	7.9	6.9	5.5	6.1
ไต้หวัน	8.9	8.2	8.6	57.9	5.5	6.0	6.7	6.8
สิงคโปร์	5	8.1	4.3	42.2	5.3	8.0	6.5	6.8
ไทย	7.6	8	8.5	54.3	8.3	6.1	5.6	5.8
มาเลเซีย	4.4	5.3	7	46.5	9.4	8.0	7.4	7.8
ฟิลิปปินส์	3.3	3.2	3.7	78.4	3.6	4	N.A.	N.A.
อินโดนีเซีย	3.1	6.3	5.8	54.8	7.7	6.8	6.4	6.5
จีน	10.2	9.6	7	47.8	10.4	11.1	12	12.1

ที่มา : ING Barings, Asia Pacific Consensus Forecast April 1997.

2.1.1.4 การลงทุน

การลงทุนที่เกิดจากการย้ายฐานการผลิตระหว่างประเทศมีอย่างชัดเจนและอยู่ในระดับสูง ได้แก่ การย้ายฐานการผลิตจากประเทศญี่ปุ่นมายังเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ตั้งแต่ประมาณ พ.ศ. 2530 เป็นต้นมา และการย้ายฐานการผลิตจากฮ่องกง ไต้หวันและเกาหลีใต้ไปยังประเทศจีน ซึ่งการย้ายฐานการผลิตดังกล่าวก็เพื่อให้ประโยชน์จากแรงงานที่ราคาถูกเพื่อลดต้นทุนการผลิต เพื่อหลีกเลี่ยงการกีดกันทางการค้า และเจาะเข้าสู่ตลาดภายในประเทศนั้น สัดส่วนการลงทุนต่อ GDP ของประเทศในภูมิภาคเอเชียมีสัดส่วนที่สูงมาก กล่าวคือ ในปี 2537 สัดส่วนดังกล่าวของ ประเทศจีน 41% ไทย 39.2% เกาหลีใต้ 37.1% (ดูตารางที่ 2.6) ในขณะที่อัตราการเพิ่มของการลงทุนเบื้องต้นก็อยู่ในอัตราที่สูงเช่นเดียวกัน กล่าวคือ จีน 20% ไทย 10% มาเลเซีย 20.3% เป็นต้น ทำให้การลงทุนเป็นกลจักรสำคัญที่ทำให้เศรษฐกิจในภูมิภาคเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว

เมื่อพิจารณาปริมาณโครงการและยอดเงินของการลงทุนที่ได้รับการส่งเสริมการลงทุนจากคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน (BOI) จากตารางที่ 2.7 และ 2.8 พบว่าในช่วงตั้งแต่ พ.ศ. 2529 โครงการและปริมาณเงินลงทุนที่ได้สิทธิพิเศษมีแนวโน้มสูงขึ้นอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะในช่วง พ.ศ. 2533 - 2536 และมีแนวโน้มชะลอในช่วง พ.ศ. 2537 และ 2538 โดยจะเห็นได้ว่าปริมาณเงินลงทุนในอุตสาหกรรมเบาและเสื้อผ้าสำเร็จรูปมีแนวโน้มลดลงอย่างชัดเจน ตั้งแต่ปี 2537 ในขณะที่แนวโน้มการลงทุนในอุตสาหกรรม

อิเล็กทรอนิกส์ บริการและโครงสร้างพื้นฐาน ตลอดจนอุตสาหกรรมเคมี , กระดาษและพลาสติก โลหะ และเครื่องจักร มีปริมาณการลงทุนในระดับสูงในช่วง 3 ถึง 5 ปีที่ผ่านมา

การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างการลงทุนดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงแนวโน้มและทิศทางในการแข่งขันของอุตสาหกรรมไทย เช่น การลดลงของความสามารถในการแข่งขันในอุตสาหกรรมอุตสาหกรรมเบา เสื้อผ้าสำเร็จรูปและความสามารถในการแข่งขันที่สูงขึ้นในอุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์และรถยนต์ เป็นต้น อย่างไรก็ตามเป็นที่น่าสังเกตว่าอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ที่ประเทศไทยได้เน้นการลงทุนในช่วง 2-3 ปีหลัง ได้แก่ อุตสาหกรรมปิโตรเคมี พลาสติก กระดาษ รถยนต์ อิเล็กทรอนิกส์ ล้วนประสบกับปัญหาอุปทานส่วนเกิน อันเนื่องมาจากการแข่งขันในการลงทุนในลักษณะเดียวกับประเทศอื่น ๆ ในเอเชีย นอกจากนี้การลงทุนในช่วงหลังมักเป็นอุตสาหกรรมที่สนับสนุนการส่งออกหรือเพื่อการบริโภคภายในประเทศ (ยกเว้นอิเล็กทรอนิกส์) แต่ไม่ได้เป็นอุตสาหกรรมที่เน้นการส่งออกโดยตรง

ตารางที่ 2.6 การลงทุนเบื้องต้นที่แท้จริงของไทยเปรียบเทียบกับประเทศคู่แข่ง

ประเทศ	การลงทุนเบื้องต้นที่แท้จริง*							
	2535 (YoY%)	2536 (YoY%)	2537 (YoY%)	2537 (%GDP)	2538 (YoY%)	2539 (YoY%)	2540 (F) (YoY%)	2541 (F) (YoY%)
เกาหลีใต้	-0.8	5.2	11.7	37.1	12.4	7.1	3.7	5.9
ไต้หวัน	13.9	8.6	5.7	24	5.5	2.6	6.8	6.7
สิงคโปร์	12	12.3	7.6	37.6	9.0	16.1	9.9	10.7
ไทย	6.9	8.4	10	39.2	13.3	7.9	5.5	6.6
มาเลเซีย	8.1	11.9	20.3	24.6	19.9	8.7	7.4	7.8
ฟิลิปปินส์	7.8	11.1	10.1	23				
อินโดนีเซีย	3.6	6.6	12.6	27.6	15.7	13.2	12.6	13.1
จีน	35.6	30.5	20	41.2	2.1	10.6	11.6	11.8

ที่มา ING Barings., Asia Pacific Consensus Forecasts, April 1997.

หมายเหตุ * อัตราการเพิ่มที่แท้จริงในสกุลเงินของประเทศ

ตารางที่ 2.7 จำนวนในโครงการที่เปิดดำเนินการภายใต้สิทธิการส่งเสริมการลงทุน (BOI)

ประเภทอุตสาหกรรม	2529	2530	2531	2532	2533	2534	2535	2536	2537	2538	2538 (3 ด)	2539 (3 ด)
อุตสาหกรรมเบา		49	89	101	127	106	97	79	72	37	5	16
อิเล็กทรอนิกส์	17	13	21	36	63	52	56	55	30	46	5	26
โลหะและเครื่องจักร	16*	17	30	42	60	82	63	53	41	36	2	16
ผลิตภัณฑ์การเกษตร	24	46	48	61	73	108	70	48	57	58	6	15
เสื้อผ้า		11	8	5	24	22	31	26	19	-	-	-
บริการ, โครงสร้างพื้นฐาน	35	20	10	14	27	17	71	68	54	81	4	14
เคมี, กระดาษ, พลาสติก	10	8	11	11	22	30	35	25	20	38	6	19
แร่ธาตุ, เหมือง		5	5	7	19	16	17	21	18	27	5	11
อื่น ๆ	43									-	-	-
รวม	145	169	222	277	415	433	440	375	311	323	33	117

หมายเหตุ : *รวมแร่ธาตุและเหมือง

แหล่งที่มา : BOI

ตารางที่ 2.8 ปริมาณเงินทุนของโครงการที่เปิดดำเนินการภายใต้สิทธิพิเศษการส่งเสริมลงทุน (BOI)

ประเภทอุตสาหกรรม	2529	2530	2531	2532	2533	2534	2535	2536	2537	2538	2538 (3 ด)	2539 (3 ด)
อุตสาหกรรมเบา		2,322	6,333	6,130	9,089	7,747	9,728	10,716	6,748	4,237	950	3,518
อิเล็กทรอนิกส์	8,677	5,010	10,566	6,293	23,293	8,175	13,523	23,702	8,126	18,934	2,687	14,460
โลหะและเครื่องจักร		1,669	5,867	7,089	11,250	13,343	17,339	29,312	17,380	6,434	466	4,529
ผลิตภัณฑ์เกษตร	1,173	3,716	2,996	5,922	6,207	12,502	6,926	7,552	10,273	8,319	813	3,248
เสื้อผ้า		459	1,967	407	7,736	6,018	13,460	15,244	6,918	-	-	-
บริการ , โครงสร้างพื้นฐาน	3,676	4,273	1,567	1,739	3,995	3,049	16,566	22,585	27,130	59,817	11,192	4,647
เคมี , กระดาษ , พลาสติก	3,780	2,195	371	2,795	25,657	25,102	17,774	13,959	19,288	23,002	6,448	22,441
แร่ธาตุ , เภสัชภัณฑ์	1,219	163	635	1,051	2,339	7,465	1,865	6,083	5,632	12,338	6,855	5,566
อื่นๆ	2,285	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
รวม	20,810	19,807	30,302	31,126	89,566	83,401	97,181	129,153	101,495	133,081	29,411	58,409

แหล่งที่มา BOI

เมื่อพิจารณาการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ พบว่าภูมิภาคเอเชียเป็นภูมิภาคที่มีการลงทุนโดยตรงระหว่างประเทศในสัดส่วนที่สูงที่สุด ในช่วงปลายปีที่ 2523 ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศไทยได้รับการลงทุนโดยตรงจากการย้ายฐานการผลิตจากประเทศญี่ปุ่น ต่อมา เป็นประเทศมาเลเซีย จนกระทั่งประเทศทั้ง 2 มีการผลิตที่เต็มกำลังการผลิต จากนั้นการลงทุนโดยตรง ในช่วงทศวรรษ 2530 ก็มุ่งไปสู่ประเทศจีน ซึ่งมีค่าแรงที่ต่ำกว่าและมีตลาดภายในประเทศที่ใหญ่กว่า ทำให้การลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศมายังประเทศไทยชะลอตัวลง แต่อย่างไรก็ตามแนวโน้มการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศมายังไทยก็มีแนวโน้มที่ดี โดยเฉพาะอุตสาหกรรมยานยนต์และชิ้นส่วน จากการที่ประเทศไทยมีขนาดประชากรค่อนข้างใหญ่ และมีอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจในระดับที่สูง จึงเป็นแรงจูงใจให้เกิดการลงทุนของอุตสาหกรรมค่อนข้างมาก ยกตัวอย่างเช่น การประมาณการอุปสงค์ของรถยนต์ในปี พ.ศ. 2543 ประเทศไทยจะมีอุปสงค์ของรถยนต์ประมาณ 800,000 คันต่อปี ในขณะที่ประเทศไต้หวัน อินโดนีเซีย มาเลเซีย และฟิลิปปินส์มีอุปสงค์เพียง 650,000 400,000 275,000 และ 200 คันต่อปี นอกจากนี้แนวโน้มในปี พ.ศ. 2548 อุปสงค์ของรถยนต์ของไทยจะสูงขึ้นถึง 1,000,000 คันต่อปี นอกจากอุตสาหกรรมยานยนต์และชิ้นส่วนแล้ว จากการที่ขนาดของประชากรมีขนาดใหญ่และอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่อยู่ในระดับสูงของประเทศไทยและประเทศที่อยู่ใกล้เคียง ยังช่วยสนับสนุนอุตสาหกรรมอื่น ๆ เช่น อุตสาหกรรมเครื่องไฟฟ้าให้มีศักยภาพในการแข่งขันด้วย

2.1.1.5 การส่งออก

ความสามารถในการแข่งขันของไทยในเศรษฐกิจโลก มักจะพิจารณาจากความสามารถในการส่งออก ประเทศในกลุ่มเอเชียตะวันออกและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็นกลุ่มประเทศที่มีการเจริญเติบโตในด้านการส่งออกที่สูงที่สุดในโลกในช่วงตั้งแต่ปี พ.ศ. 2528 - 2537 ประเทศไทยมีอัตราการเจริญเติบโตของมูลค่าการส่งออกถึง 24% สิงคโปร์ 17% ไต้หวัน 13.2% มาเลเซีย 12.4% จีน 11.8% ฟิลิปปินส์ 10.9% อินโดนีเซีย 7.1% ประเทศไทยมีอัตราการเจริญเติบโตของมูลค่าการส่งออกประมาณ 25% และ -3.7% ในปี 2538 และ 2539 ตามลำดับ (ดูตารางที่ 2.9) โดยที่การส่งออกของประเทศไทยจัดอยู่ในอันดับประมาณ 26 ของโลก เมื่อพิจารณาสัดส่วนของมูลค่าการส่งออกของประเทศในมูลค่าการค้าโลกในปี พ.ศ. 2537 (The Economist , Pocket World in Figures 1996) ในขณะที่ประเทศอื่น ๆ ในภูมิภาคถูกจัดอยู่ในอันดับดังนี้ ไต้หวัน (11) เกาหลีใต้ (12) จีน (14) สิงคโปร์ (18) มาเลเซีย (21)

ตารางที่ 2.9 ปริมาณการส่งออกและอัตราการเจริญเติบโตของการส่งออกของไทยเปรียบเทียบกับประเทศคู่แข่ง

ประเทศ	การส่งออกปริมาณและอัตราการเพิ่ม								
	28-37 tt(%)	33-37 ttt (%)	2535 (YoY%)	2536 (YoY%)	2537 (YoY%)	2538 (YoY%)	2539 (YoY%)	2540 (F) (YoY%)	2541 (F) (YoY%)
เกาหลีใต้	13.9	11.5	6.6	7.3	16.8	31.6	4.1	8.0	14.6
ไต้หวัน*	13.2	8.8	7	4.4	9.5	20.0	3.7	9.7	9.6
สิงคโปร์	17	21.3	1.4	15.6	23.4	21.5	6.0	8.2	10.6
ไทย	23.9	21.4	13.1	13	21.3	25.0	-3.7	6.6	11.7
มาเลเซีย	12.4	17.4	9.5	16.9	26.8	26.6	6.7	12.1	12.1
ฟิลิปปินส์*	10.9	14.5	11.1	15.8	18.1	-	-	-	-
อินโดนีเซีย	7.1	16	16.5	8.4	8.9	18.1	4.8	10.8	13.0
จีน*	11.8	18.5	18.2	8	31.9	22.9	1.5	10.9	11.6

ที่มา : ING Barings., Asia Pacific Consensus Forecasts, April 1997.

หมายเหตุ : *อัตราการเพิ่มในสกุลเงิน US\$

tt เฉลี่ย 10 ปี

ttt เฉลี่ย 5 ปี

ถึงแม้ว่าอัตราการส่งออกของประเทศไทยจะอยู่ในระดับที่สูงมาอย่างต่อเนื่องในช่วง 10 ปีที่ผ่านมาแต่ก็มีการชะลอตัวของการส่งออกในปี พ.ศ. 2539 อย่างค่อนข้างจะมากกล่าวคือ การส่งออกในช่วง 9 เดือนแรกของปี 2539 เพิ่มขึ้นร้อยละ 0.9 เทียบกับในช่วงเดียวกันของปี 2538 ซึ่งเพิ่มขึ้นร้อยละ 25.2 เมื่อพิจารณาการส่งออกรายอุตสาหกรรมพบว่า อุตสาหกรรมประเภทที่ใช้แรงงานค่อนข้างมาก (Traditional Labor-Intensive industry) เช่น อุตสาหกรรมสิ่งทอ รองเท้า อัญมณีและเครื่องประดับ ดอกไม้ เป็นต้น ซึ่งมีอัตราการเพิ่มของการส่งออกในอันดับที่สูง ในช่วงปี 2532 คือร้อยละ 29.4 ใน 2539 มีอัตราการเพิ่มที่ชะลอตัวอย่างมากและติดลบคิดเป็นร้อยละ -12.8 และการส่งออกอุตสาหกรรมประเภทนี้มีสัดส่วนลดลงอย่างต่อเนื่องจาก 35% ของมูลค่าสินค้าส่งออกไทยในปี พ.ศ. 2531 เหลือประมาณ 22.4% ในปี พ.ศ. 2539 (ดูตารางที่ 2.10 และ 2.11) จะเห็นได้ว่าอุตสาหกรรมที่เน้นการใช้แรงงานในการผลิตส่วนใหญ่มีเจ้าของเป็นคนไทย มีแนวโน้มที่สูญเสียความสามารถในการแข่งขันระหว่างประเทศ เนื่องจากปัจจัยสำคัญคือ การที่ค่าแรงของไทยสูงกว่าประเทศคู่แข่ง เช่น จีน อินโดนีเซีย เวียดนาม เป็นต้น ทำให้อุปสงค์ของสินค้าส่งออกของไทยมีแนวโน้มลดลง

ตารางที่ 2.10 มูลค่าการส่งออกของไทยรายอุตสาหกรรมปี 2531 - 2539

อุตสาหกรรม	สินค้า	มูลค่าการส่งออกของไทยรายสินค้า (ล้านบาท)									
		2531	2532	2533	2534	2535	2536	2537	2538	2538 (Q1)	2539 (Q1)
	สินค้าอุตสาหกรรมส่งออก	265,639	354,154	440,395	553,188	634,386	752,557	933,791	1,151,370	261,736	284,676
I	ผลิตภัณฑ์สิ่งทอ	58,625	74,027	84,472	109,524	111,837	116,669	133,469	142,440	35,791	29,301
I	ผลิตภัณฑ์สิ่งทออื่น ๆ	5,428	6,668	7,795	9,827	11,641	12,899	16,140	18,119	4,383	4,237
C	เครื่องจักรกล	16,494	31,154	45,431	57,455	70,423	90,802	118,020	160,938	34,602	50,415
I	อัญมณีและเครื่องเพชรพลอย	23,683	28,393	34,858	35,903	36,582	41,030	44,684	49,946	11,393	12,699
C	แผงวงจรไฟฟ้าและชิ้นส่วน	29,888	26,521	32,785	44,209	56,702	75,622	102,438	130,246	27,753	34,513
I	รองเท้า	9,658	13,524	20,213	23,798	25,639	27,936	39,258	53,752	13,419	9,199
C	เครื่องใช้ไฟฟ้า	6,274	18,851	32,523	47,875	60,356	62,634	88,124	102,849	23,010	27,221
C	ผลิตภัณฑ์เหล็ก	8,185	10,715	11,859	14,779	15,523	19,261	24,718	34,324	8,192	8,086
M	เฟอร์นิเจอร์และชิ้นส่วน	6,635	9,746	11,511	13,626	15,069	16,738	19,530	20,562	4,954	5,194
C	ผลิตภัณฑ์พลาสติก	5,470	7,606	9,116	12,952	15,272	39,453	30,351	62,156	9,356	7,870
M	อาหารกระป๋อง	37,388	48,120	20,132	54,925	58,905	52,332	64,599	78,732	19,851	28,579
M	ซีเมนต์	121	102	47	53	117	2,154	2,831	3,753	796	1,009
M	ผลิตภัณฑ์ยาง	4,413	5,464	6,548	7,116	9,151	11,373	12,902	20,472	6,740	4,405
I	สินค้าสำหรับเดินทาง	3,540	4,851	5,985	6,804	7,782	8,974	10,546	11,275	2,943	2,323
C	ผลิตภัณฑ์เซรามิค	2,124	3,208	3,741	4,468	5,677	6,712	7,718	7,826	1,994	1,754
C	นาฬิกาและชิ้นส่วน	1,364	2,484	4,887	7,556	8,533	7,266	9,828	11,533	2,579	2,738
C	เครื่องแปลงไฟฟ้า	1,175	2,073	2,997	4,947	6,498	10,381	16,163	24,676	5,144	6,905
C	สายไฟฟ้าหุ้มฉนวน	1,899	3,545	4,565	4,821	6,842	10,365	11,372	11,922	3,028	2,906

ตารางที่ 2.10 มูลค่าการส่งออกของไทยรายอุตสาหกรรมปี 2531 - 2539 (ต่อ)

อุตสาหกรรม	สินค้า	มูลค่าการส่งออกของไทยรายสินค้า (ล้านบาท)									
		2531	2532	2533	2534	2535	2536	2537	2538	2538 (Q1)	2539 (Q1)
c	ส่วนประกอบรถยนต์	3,770	3,546	3,279	3,698	6,322	13,227	19,979	16,342	3,421	3,630
c	แว่นตาและเครื่องมือทางตา	848	1,123	1,565	2,566	5,075	7,838	11,054	12,428	3,045	3,291
c	ผลิตภัณฑ์เคมี	1,234	1,322	2,146	4,043	4,609	5,089	5,827	9,630	1,955	3,382
I	ผลิตภัณฑ์ยาง	1,783	1,448	2,199	2,678	3,500	4,257	5,738	6,712	1,516	1,576
I	ของเล่น , เกมส์	2,429	4,218	5,964	7,800	8,780	7,928	8,468	8,880	1,756	1,469
I	เครื่องกีฬา	426	1,222	2,583	4,102	6,974	6,801	7,508	8,796	2,291	2,109
c	ลูกปัด	3,525	4,063	5,614	5,913	5,376	5,585	5,421	6,521	1,491	1,841
I	ดอกไม้ประดิษฐ์	2,038	2,867	2,426	2,271	2,396	2,598	2,517	2,200	526	398
c	คอนเทนเนอร์	0	1,185	2,262	3,187	6,418	3,307	2,167	2,208	493	389
o	อื่นๆ	27,222	36,408	42,892	56,292	65,387	83,326	101,521	132,132	29,314	27,237

ที่มา : สถาบันวิจัยบริษัทเงินทุนหลักทรัพย์ภัทรธนกิจ จำกัด

หมายเหตุ : I อุตสาหกรรมที่เน้นการใช้แรงงาน

C อุตสาหกรรมที่เน้นการใช้ทุน

M อุตสาหกรรมที่ใช้วัตถุดิบภายในประเทศ

O อื่นๆ

ตารางที่ 2.11 อัตราการเจริญเติบโตของมูลค่าการส่งออกของไทยและสัดส่วนของการส่งออกตามประเภทอุตสาหกรรมของไทย

ประเภทอุตสาหกรรม	อัตราการเจริญเติบโต								สัดส่วนของการส่งออก (ร้อยละ)								
	2532	2533	2534	2535	2536	2537	2538	2539 (H1)	2531	2532	2533	2534	2535	2536	2537	2538	2539 (H1)
เน้นการใช้แรงงาน	29.4	22.1	21.7	5.6	6.3	16.6	11.1	-12.8	35.2	34.2	33.6	32.5	29.9	26.8	25.5	22.7	22.4
	30.6	7.6	11	9.9	-0.8	20.8	23.8	4.3	18.3	17.9	15.5	13.7	13.1	11	10.8	10.7	12.9
เน้นการใช้ทุน	38.3	36.2	33	22.6	30.1	26.4	30.5	15.9	36.3	37.6	41.2	43.6	46.6	51.1	52.7	55.1	54
	33.7	17.8	31.2	16.2	27.4	21.8	30.2	1.4	10.2	10.3	9.7	10.2	10.3	11.1	11	11.5	10.7
อื่น ๆ ทั้งหมด	33.3	24.4	25.6	14.7	18.6	22.6	24.8	5.1	100	100	100	100	100	100	100	100	100

ที่มา : คำนวณจากตารางที่ 2.10

อุตสาหกรรมประเภทที่เน้นการใช้ทรัพยากรธรรมชาติภายในประเทศ (Resource-based Industry) ซึ่งส่วนใหญ่ผู้ประกอบการเป็นคนไทย เช่น อุตสาหกรรมแปรรูปอาหาร เพอร์นิเจอร์ เป็นต้น ในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา อัตราการเจริญเติบโตของการส่งออกของสินค้าอุตสาหกรรมประเภทนี้สูงถึงร้อยละ 30.6 ในปี 2532 ในช่วงหลังอุตสาหกรรมประเภทนี้ก็แนวโน้มที่จะเริ่มสูญเสียความสามารถในการแข่งขันลงเนื่องจากอัตราการเจริญเติบโตของการส่งออกลดลงเหลือร้อยละ 23.8 ในปี 2538 ด้วยปัจจัยทั้งทางด้านอุปสงค์และอุปทาน ทางด้านอุปสงค์ปัญหาสำคัญของการส่งออกได้แก่ การกีดกันทางการค้าระหว่างประเทศ โดยใช้เกณฑ์ทางด้านคุณภาพและสิ่งแวดล้อมมาเป็นประเด็นสำคัญ นอกจากนี้ปัญหาการส่งออกเนื่องจากด้านอุปทาน โดยเฉพาะทางด้านการประมง เนื่องจากปริมาณปลาในอ่าวไทยและบริเวณใกล้เคียงมีจำนวนลดน้อยลง คุณภาพของที่ดินที่ใช้ในการเพาะเลี้ยงกุ้งก็เริ่มมีคุณภาพลดลง เป็นต้น การชะลอตัวของการส่งออกมีผลทำให้สัดส่วนของการส่งออกสำหรับอุตสาหกรรมประเภทนี้ลดลงจากประมาณร้อยละ 18 ในปี พ.ศ. 2531 เหลือประมาณร้อยละ 13 ในปี 2539

ส่วนอุตสาหกรรมที่เน้นการใช้ทุนและเทคโนโลยีในการผลิต ซึ่งมักมีการร่วมทุนกับต่างชาติ ได้แก่ อุตสาหกรรมคอมพิวเตอร์และชิ้นส่วน อุตสาหกรรมเครื่องใช้ไฟฟ้า เป็นต้น เป็นอุตสาหกรรมที่มีการเจริญเติบโตในระดับสูงอย่างต่อเนื่อง ถึงแม้ว่าในปี พ.ศ. 2539 อัตราการส่งออกของไทยโดยรวมจะลดลงอย่างมากก็ตาม แต่อัตราการเพิ่มของการส่งออกในอุตสาหกรรมประเภทนี้ยังอยู่ในอัตราที่น่าพอใจ (ประมาณร้อยละ 16) ดังนั้นความสามารถในการแข่งขันในอุตสาหกรรมนี้ยังอยู่ในระดับที่น่าพอใจ สาเหตุสำคัญเนื่องมาจาก การร่วมทุนกับต่างชาติโดยเฉพาะญี่ปุ่น ซึ่งเป็นผู้นำทางด้านเทคโนโลยีและการตลาด อุตสาหกรรมรถยนต์และชิ้นส่วนก็คาดว่าจะจะเป็นอุตสาหกรรมที่ทวีความสำคัญของไทยในอนาคต และคาดว่าไทยจะสามารถส่งออกและแข่งขันในตลาดโลกได้

ทิศทางของการส่งออก (Direction of Export) ความหลากหลายในแง่ของประเทศคู่ค้าในด้านการส่งออกมีความสำคัญในแง่ของการกระจายความเสี่ยงของการส่งออกของประเทศ เนื่องจากภาวะเศรษฐกิจของแต่ละประเทศ หรือเศรษฐกิจภูมิภาคอาจไม่ได้ดำเนินไปในทิศทางเดียวกันตลอด ทำให้ความหลากหลายของประเทศผู้นำเข้าสินค้าส่งออกของไทย มีผลทำให้การส่งออกของไทยไม่ผันผวนเหมือนกับกรณีที่มีประเทศคู่ค้าเพียงประเทศเดียวเท่านั้น

พิจารณาทิศทางการค้าของประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกและตะวันออกเฉียงใต้จากตารางที่ 2.12 พบว่า สัดส่วนการค้าระหว่างประเทศภายในภูมิภาคเอเชียเพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัด ขณะที่สัดส่วนการค้ากับประเทศในสหภาพยุโรปลดน้อยลง ทั้งนี้เนื่องจากการเจริญเติบโตภายในภูมิภาค

เอเชียอยู่ในระดับที่สูงที่สุดในโลก การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างในการผลิตซึ่งมีลักษณะพึ่งพากันและเป็นเครือข่ายเดียวกัน เกิดจากการลงทุนของญี่ปุ่นในภูมิภาคเอเชียเป็นสำคัญ

เมื่อพิจารณาทิศทางการค้าของไทยพบว่าค่อนข้างมีความสมดุลระหว่างประเทศเป้าหมายกลุ่มต่าง ๆ โดยในปี พ.ศ. 2537 สัดส่วนการค้าของไทยไปยังสหรัฐอเมริกา 21.0% สหภาพยุโรป 14.9% ญี่ปุ่น 17.1% เอเชียยกเว้นญี่ปุ่น 30.7% และประเทศอื่น ๆ 16.3% ขณะที่ฟิลิปปินส์พึ่งพาสหรัฐอเมริกาถึง 38% ส่วนสิงคโปร์ซึ่งทำหน้าที่เสมือนผู้ค้าส่งออกของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และจีน พึ่งพาเศรษฐกิจเอเชียถึง 52% 42.9% ของการส่งออกทั้งหมดตามลำดับ

โดยสรุปที่ผ่านมาเศรษฐกิจไทยมีการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่สูงมาก โดยมีปัจจัยหลักมาจากการลงทุนจากต่างประเทศและความสามารถในการส่งสินค้าออกของประเทศ ทำให้ภาคอุตสาหกรรมมีส่วนในผลผลิตของประเทศที่สูงขึ้น นอกจากนี้เมื่อพิจารณาความได้เปรียบเชิงที่ตั้งและจำนวนประชากรของประเทศ ชี้ให้เห็นถึงศักยภาพในการเจริญเติบโตของประเทศในอนาคต เนื่องจากเป็นแหล่งอุปสงค์ที่จะมีการเจริญเติบโตอย่างรวดเร็วในอนาคต

อย่างไรก็ตาม การเจริญเติบโตที่รวดเร็วในอดีตดูเหมือนจะเป็นอัตราการเจริญเติบโตที่รวดเร็วเกินไป ซึ่งนำไปสู่การขาดเสถียรภาพในระยะยาว เช่น ปัญหาภาวะเงินเฟ้อ และการขาดดุลบัญชีเดินสะพัด ซึ่งได้ประสบอยู่ในปัจจุบัน ดังนั้นเป้าหมายการเจริญเติบโตของประเทศในอนาคตควรจะลดต่ำลงมาจากอดีต เพื่อไม่ก่อให้เกิดปัญหาทางด้านเสถียรภาพทางเศรษฐกิจและสังคม

2.1.2 เสถียรภาพของระบบเศรษฐกิจ

เสถียรภาพโดยรวมของเศรษฐกิจในประเทศเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญยิ่งประการหนึ่ง ที่จะช่วยส่งเสริมความสามารถในการแข่งขันของประเทศ ทั้งนี้เนื่องจากเสถียรภาพของภาวะเศรษฐกิจโดยเฉพาะเสถียรภาพทางด้านราคาซึ่งได้แก่ ระดับราคาสินค้า อัตราดอกเบี้ย ค่าจ้างแรงงาน และอัตราแลกเปลี่ยนระหว่างประเทศ มีส่วนส่งเสริมให้การค้าและการลงทุนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากในระบบเศรษฐกิจที่มีการแข่งขันอย่างเสรีนั้น ราคาคือส่วนสำคัญในการผ่านข้อมูลทางด้านอุปสงค์และอุปทานแก่ผู้ผลิตและผู้บริโภค หากระดับราคามีความผันผวนมากทำให้การตัดสินใจในทางธุรกิจทำได้ยากและมีต้นทุนที่สูงขึ้น กลไกของระบบเศรษฐกิจในการปรับตัวทางด้านอุปสงค์ อุปทาน หรือราคา เพื่อเข้าสู่ภาวะดุลยภาพของระบบเศรษฐกิจโดยเร็ว ตลอดจนนโยบายทางด้านเศรษฐกิจศาสตร์มหภาคที่มีประสิทธิภาพ จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อความสามารถในการแข่งขันของประเทศ

ในช่วงปี 2529-2538 เสถียรภาพทางเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศไทยจัดได้ว่าอยู่ในระดับดีค่อนข้างมาก ได้รับการยกย่องจากสถาบันต่าง ๆ มากมาย แต่ในช่วง 2539-40 นับเป็นช่วงวิกฤตการณ์ของเสถียรภาพทางเศรษฐกิจของประเทศ โดยเฉพาะปัญหาด้านเสถียรภาพระหว่างประเทศ

2.1.2.1 เสถียรภาพภายในประเทศ

อัตราเงินเฟ้อ ดัชนีแสดงเสถียรภาพของราคาสินค้าภายในประเทศพิจารณาจากอัตราเงินเฟ้อ (ดูตารางที่ 2.13) แสดงให้เห็นว่าอัตราเงินเฟ้อของประเทศไทยมีค่าเฉลี่ยประมาณ 4.1% ระหว่างปี พ.ศ. 2528 - 2537 หรือประมาณ 4.9% ในช่วงระหว่างปี พ.ศ. 2533 - 2537 ซึ่งจัดอยู่ในระดับปานกลางเมื่อเทียบกับประเทศคู่แข่ง แต่ถ้าเมื่อเทียบกับอัตราการเจริญเติบโตของไทยที่อยู่ในระดับสูงเป็นอันดับที่ 2 ของโลกแล้วสะท้อนให้เห็นว่า อัตราเงินเฟ้อในช่วงที่ผ่านมาของไทยอยู่ในระดับที่น่าพึงพอใจ สาเหตุสำคัญเนื่องมาจากระบบเศรษฐกิจไทยมีลักษณะเปิดค่อนข้างมาก ทำให้เมื่อมีอุปสงค์ส่วนเกินก็จะมีการนำสินค้าเข้าจากต่างประเทศ รัฐบาลสามารถบริหารนโยบายการเงินและการคลังของประเทศอย่างมีประสิทธิภาพ นโยบายการเปิดเสรีให้มีการแข่งขันในการผลิตเพิ่มมากขึ้น เป็นต้น

ประเทศในแถบเอเชียที่จัดได้ว่ามีอัตราเงินเฟ้อเฉลี่ยที่ต่ำได้แก่ สิงคโปร์ มาเลเซียและไต้หวัน ซึ่งมีอัตราเงินเฟ้อเฉลี่ยประมาณ 1.9% 2.6% และ 2.6% ตามลำดับ ในช่วงระหว่างปี พ.ศ. 2528 ถึง 2537 แต่อย่างไรก็ตามประเทศบางประเทศก็มีการใช้นโยบายควบคุมราคาสินค้า เช่น มาเลเซีย โดยควบคุมเฉพาะสินค้าที่มีอยู่ในการคำนวณ CPI ทำให้ CPI ต่ำกว่าความเป็นจริง

ตารางที่ 2.12 ทิศทางการส่งออกของไทยเปรียบเทียบกับประเทศคู่แข่ง

หน่วย: ร้อยละ

ประเทศ	2531					2537				
	สหรัฐ	สหภาพยุโรป	ญี่ปุ่น	เอเชีย (ยกเว้นญี่ปุ่น)	อื่น ๆ	สหรัฐ	สหภาพยุโรป	ญี่ปุ่น	เอเชีย (ยกเว้นญี่ปุ่น)	อื่น ๆ
เกาหลีใต้	35.3	13.4	19.8	16.5	15	21.4	11.1	14.1	28.3	25.1
ไต้หวัน	38.7	14.9	14.5	17.8	14.1	27.7	15.1	10.6	35.3	11.3
สิงคโปร์	23.8	15.4	8.6	43.6	8.5	18.8	13	7	52	9.3
ไทย	20	20.8	16	22.9	20.3	21	14.9	17.1	30.7	16.3
มาเลเซีย	17.4	14.4	16.9	42.1	9.2	21.2	13.9	11.9	43.8	9.2
ฟิลิปปินส์	35.6	17.7	20.1	17.3	9.3	38.2	13.5	15	17.8	15.4
อินโดนีเซีย	16	11.2	41.7	26.3	4.8	14.7	14.3	27.5	36.4	7.1
จีน	7.1	17.6	16.7	51.9	6.7	12.7	8.7	12.8	42.9	22.9

ที่มา: ING Barings

อัตราการว่างงาน แรงงานในตลาดแรงงานไทยไม่ได้ประสบปัญหาการว่างงานดังจะเห็นได้จากอัตราการว่างงานในปี 2535 คิดเป็น 1.4% ซึ่งถือว่าต่ำเมื่อเทียบกับประเทศคู่แข่งของไทย (ดูตารางที่ 4.5) ทั้งนี้เนื่องจากประเทศไทยมีการเจริญเติบโตในอัตราที่สูงมาก การที่มีอุปสงค์ของแรงงานสูงมีผลทำให้ค่าจ้างแรงงานค่อนข้างสูงในแรงงานทุกระดับ จึงมีความจำเป็นที่จะต้องนำแรงงานต่างชาติเข้ามาในประเทศมากขึ้น ซึ่งอาจทำให้เกิดปัญหาทางสังคมในอนาคต ประเทศในเอเชียที่ถือได้ว่าเป็นคู่แข่งของไทย ที่มีอัตราการเจริญเติบโตที่สูงก็มีอัตราการว่างงานอยู่ในระดับดีเช่นกัน ยกเว้นประเทศฟิลิปปินส์ ซึ่งมีจำนวนแรงงานส่วนเกินอยู่ค่อนข้างมาก อัตราการว่างงานอยู่ในระดับสูงถึงร้อยละ 8.9 ในปี 2536

ตารางที่ 2.13 อัตราเงินเฟ้อของไทยเปรียบเทียบกับประเทศคู่แข่ง

ประเทศ	อัตราเงินเฟ้อ (%)							
	28-37tt	33-37ttt	2536	2537	2538	2539	2540 (F)	2541 (F)
เกาหลีใต้	5.6	7	4.8	6.2	4.5	5.0	4.7	4.6
ไต้หวัน	2.6	3.8	2.9	4.1	3.7	3.1	3.1	3.4
สิงคโปร์	1.9	3	2.4	3.1	1.7	1.4	1.9	1.9
ไทย	4.1	4.9	3.3	5	5.8	5.9	4.5	4.6
มาเลเซีย	2.6	3.8	3.6	3.7	3.4	3.5	3.5	3.6
ฟิลิปปินส์	10.9	11.6	7.6	9	8.1	8.4	6.8	7.6
อินโดนีเซีย	7.7	8.5	7	9.3	9.5	7.9	6.6	6.8
จีน (ทั้งประเทศ)	11.1	10.1	14.7	24.2	17.1	8.3	8.2	9.8
จีน (เขตเมือง)	11.8	10.8	16.1	24.6	-	-	-	-

ที่มา : ING Barings 1196, Asia Pacific Consensus Forecasts April 1997

หมายเหตุ : tt เฉลี่ย 10 ปี , ttt เฉลี่ย 5 ปี

ดุลการคลัง ตารางที่ 2.14 ชี้ให้เห็นว่าในช่วง 4 ปีที่ผ่านมาประเทศไทยมีดุลการคลังที่เป็นบวก แสดงถึงความมีเสถียรภาพและวินัยทางด้านการคลังที่ดีของรัฐบาล โดยในปี พ.ศ. 2537 ประเทศไทยมีดุลการคลังเกินดุลประมาณ 1.8% ต่อ GDP ซึ่ง World Economic Forum จัดการออมของภาครัฐบาลไทยอยู่ในอันดับ 2 ของโลก เมื่อเทียบกับประเทศที่พัฒนาส่วนใหญ่ในยุโรปจะพบว่ามีดุลการคลังที่ขาดดุลทั้งสิ้น ในขณะที่ประเทศในแถบเอเชียจะมีวินัยทางด้านการคลังมากกว่า ทั้งนี้เนื่องจากรัฐบาลของประเทศในเอเชียไม่ได้มีข้อผูกพันในการให้สวัสดิการสังคมแก่ประชาชน ประเทศแถบเอเชียตะวันออก

ออก ได้แก่จีน อินโดนีเซีย เกาหลีใต้ และไต้หวันจะมีการขาดดุลการคลัง แต่ประเทศอินโดนีเซีย จีน ยกเว้นไต้หวันจะมีการขาดดุลการคลังไม่เกิน 3% ของ GDP ในปี พ.ศ. 2537 การที่รัฐบาลของประเทศ ส่วนใหญ่ที่ศึกษามีดุลการคลังที่เป็นบวก หรือถ้ามีการขาดดุลการคลังก็มีดุลการคลังไม่ขาดดุลมากนัก แสดงถึงรัฐบาลมีวินัยทางการคลังที่ดีทำให้ไม่เกิดแรงกดดันด้านเงินเฟ้อและเกิดภาวะหนี้สินที่จะต้องชำระในอนาคต ซึ่งจะมีผลกระทบต่อภาคเอกชนโดยตรง

ตารางที่ 2.14 ดุลการคลังของไทยเปรียบเทียบกับประเทศคู่แข่ง

ประเทศ	ดุลการคลัง			
	2534 (%GDP)	2535 (%GDP)	2536 (%GDP)	2537 (%GDP)
เกาหลีใต้	-0.8	-0.3	0.1	0.6
ไต้หวัน	-8.2	-5.5	-5.1	-5.7
สิงคโปร์	4.7	6.1	7.6	5.1
ไทย	3.5	2.2	1.5	1.8
มาเลเซีย	-2	-0.8	0.2	2.4
ฟิลิปปินส์	-2.1	-1.2	-1.4	1.2
อินโดนีเซีย	-4.6	-4.1	-3.5	-2.9
จีน	-2.4	-2.5	-2.9	-1.3

ที่มา : ING Barings 1996

หมายเหตุ : * ประจําปีงบประมาณ

ถึงแม้ว่าในปัจจุบันมักจะมีแนวความคิดที่ว่ารัฐบาลสามารถเพิ่มรายจ่ายได้อีกในกรณีที่ดุลการคลังเป็นบวก เนื่องจากมีดุลการคลังในระดับสมดุลน่าจะเป็นจุดที่เหมาะสมหรือน้อยที่สุดเป็นขั้นต่ำที่ถือว่าเหมาะสม แต่แนวความคิดของคณะผู้วิจัยนั้น ดุลการคลังในปัจจุบันน่าจะอยู่ในระดับที่เกินดุลในระดับที่เหมาะสม ทั้งนี้เนื่องจากปัจจัยหลายประการได้แก่ 1) ในช่วง 8 ปีที่ผ่านมารายได้จากการเก็บภาษีของรัฐบาลอยู่ในระดับที่สูง เนื่องจากเศรษฐกิจไทยเจริญเติบโตอย่างรวดเร็วในช่วงที่ผ่านมา ดังนั้นรัฐบาลน่าจะระมัดระวังการใช้จ่ายเพื่อไว้ในกรณีที่เศรษฐกิจไทยอาจจะชะลอตัวลงและรายรับทางด้านภาษีอาจลดลงหรือชะลอตัวในอนาคต 2) การคำนวณดุลการคลังในปัจจุบันยังไม่ได้รวมรายได้ที่แท้จริงของภาครัฐบาล เช่น เงินบำนาญ บำนาญเมื่อเกษียณอายุของข้าราชการที่ทำงานในปัจจุบัน เป็นต้น 3) ในภาวะที่ประเทศประสบปัญหาการขาดดุลบัญชีเดินสะพัด ภาครัฐน่าจะมีส่วนช่วยโดยดำเนินนโยบายการคลังด้วยความประหยัด ดังนั้นเพื่อเป็นการรักษาเสถียรภาพของเศรษฐกิจโดยรวม

รัฐบาลไทยน่าจะพยายามดำเนินนโยบายโดยมีดุลการคลังเกินดุล ในระดับที่เหมาะสมมากกว่าที่จะใช้นโยบายการคลังแบบสมดุล

การเพิ่มขึ้นของอัตราค่าแรง ในปี 2537 อัตราค่าแรงของไทยเพิ่มขึ้นประมาณ 8% ซึ่งจัดได้ว่าไม่สูงนักเมื่อเทียบกับประเทศในกลุ่มเอเชีย ที่มีแนวโน้มที่จะมีการเพิ่มขึ้นของค่าแรงในอัตราที่สูง โดยเฉพาะในประเทศจีน (33.8%) และอินโดนีเซีย (20%) (ดูตารางที่ 2.15) จากการคาดการณ์ของ Barings ในช่วง พ.ศ. 2539 และ 2540 การเพิ่มขึ้นของค่าแรงไทย มีแนวโน้มที่จะอยู่ในอัตรา 7% ต่อปี ซึ่งนับว่าค่อนข้างต่ำ

ตารางที่ 2.15 อัตราการเพิ่มของค่าแรงที่เป็นตัวเงินของไทยเปรียบเทียบกับประเทศคู่แข่ง

ประเทศ	อัตราการเพิ่มของค่าแรงที่เป็นตัวเงิน			
	2534 (YoY%)	2535 (YoY%)	2536 (YoY%)	2537 (YoY%)
เกาหลีใต้	16.9	15.7	10.9	15.5
ไต้หวัน	12	12	7.9	6.6
สิงคโปร์	11.3	8.6	7.8	9.7
ไทย	6.8	15.4	18.7	8
มาเลเซีย	7.5	10.6	3	8.7
ฟิลิปปินส์	22.7	8.3	0	10
อินโดนีเซีย	10.8	10	10	20
จีน	12.6	18.5	24.8	33.8

ที่มา : ING Barings

อัตราการออมประชาชาติ (Gross National Saving Rate) การออมของคนในประเทศนับเป็นปัจจัยสำคัญต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจในระยะยาวของประเทศ ถึงแม้ประเทศไทยจะประสบกับปัญหาการขาดดุลบัญชีเดินสะพัด อัตราการออมประชาชาติของไทยอยู่ในระดับที่ค่อนข้างสูงคิดเป็น 35.6% ในปี 2537 เมื่อเทียบกับประเทศทั่วโลก สำหรับประเทศในกลุ่มเอเชีย ประเทศจีนและสิงคโปร์มีอัตราการออมที่สูงมากอยู่ในอัตรา 43% และ 49.7%ตามลำดับ (ดูตารางที่ 2.16)

อย่างไรก็ตามถ้าพิจารณาการออมรายภาคจะพบว่า * สัดส่วนของการออมภาคครัวเรือนมีแนวโน้มลดลง ในขณะที่สัดส่วนการออมภาคธุรกิจและภาครัฐบาลมีแนวโน้มสูงขึ้น เนื่องจากการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจในอัตราที่สูงของไทยในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา ทำให้กำไรส่วนที่ไม่ได้จัดสรรของภาคธุรกิจและรายรับของรัฐบาลในรูปของภาษีอยู่ในระดับที่สูง แต่อย่างไรก็ตามรัฐบาลควรจะปลูกฝังค่านิยมในการออมแก่ประชาชน สนับสนุนการออมภาคบังคับ เช่น กองทุนเงินสำรองเลี้ยงชีพ ตลอดจนเพิ่มแรงจูงใจให้เกิดการออมโดยใช้มาตรการด้านภาษี เช่น ให้มีการหักค่าลดหย่อนภาษีในการซื้อประกันชีวิตได้มากขึ้น

ตารางที่ 2.16 อัตราการออมประชาชาติเบื้องต้นของไทยเปรียบเทียบกับประเทศคู่แข่ง

ประเทศ	อัตราการออมประชาชาติเบื้องต้น			
	2534 (%GDP)	2535 (%GDP)	2536 (%GDP)	2537 (%GDP)
เกาหลีใต้	36.1	34.7	35.2	35.2
ไต้หวัน	30.1	28.8	28.2	26.4
สิงคโปร์	47	47.2	47.1	49.7
ไทย	35.8	35.7	35.7	35.6
มาเลเซีย	28.4	29.8	31.1	32.3
ฟิลิปปินส์	16.6	14.9	13.8	15.4
อินโดนีเซีย	28.3	30.5	32.2	34.6
จีน	39.5	40.1	42	43

ที่มา : ING Barings.

ระดับอัตราดอกเบี้ย อัตราดอกเบี้ยเงินกู้แสดงถึงต้นทุนเงินกู้ของธุรกิจขนาดใหญ่และขนาดกลางในแต่ละประเทศที่จะต้องประสบระดับดอกเบี้ยเงินกู้ที่มีความแตกต่างกัน นักลงทุนภายในประเทศไทยมีต้นทุนของเงินกู้อยู่ในระดับค่อนข้างสูงโดยเฉลี่ยประมาณ 13.3% ในปี พ.ศ. 2539 ในขณะที่ต้นทุนเงินกู้ในประเทศสิงคโปร์ มาเลเซีย ไต้หวันเพียง 6.3% 9% 5.9% ตามลำดับ ส่วนต้นทุนเงินกู้เฉลี่ยในอินโดนีเซีย อยู่ในระดับ 21% สาเหตุสำคัญที่ทำให้ระดับอัตราดอกเบี้ยมีความแตกต่างกันระหว่างประเทศ ได้แก่ ระดับอัตราเงินเฟ้อที่คาดการณ์ ระดับการเปิดของระบบการเงิน ประสิทธิภาพของสถาบันการเงินและนโยบายการเงิน (ดูตารางที่ 2.17)

ตารางที่ 2.17 อัตราดอกเบี้ยเงินกู้ลูกค้าชั้นดีของไทยเปรียบเทียบกับประเทศคู่แข่ง

ประเทศ	อัตราดอกเบี้ยเงินกู้ลูกค้าชั้นดี (%)							
	2534	2535	2536	2537	2538	2539	2540 (F)	2541 (F)
เกาหลีใต้*	18.8	16.2	12.6	12.9	12.1	12.1	12.1	11.4
ไต้หวัน	8.6	8.8	8.1	8	7.2	5.9	6.4	6.5
สิงคโปร์	7.1	5.6	5.3	6.3	6.5	6.3	6.3	6.3
ไทย	15.4	11.5	10.5	11.8	13.8	13.3	13.0	12.5
มาเลเซีย	8.5	9.2	8	7	7.9	9.0	9.1	8.7
ฟิลิปปินส์**	23.8	19.4	14.7	15.1	-	-	-	-
อินโดนีเซีย	28	24	18	20	21.5	21.0	18.8	18.6
จีน***	8.6	8.6	11	11	-	-	-	-

ที่มา : ING Barings., Asia Pacific Consensus Forecasts April 1997.

หมายเหตุ : *อัตราดอกเบี้ยพันธบัตรของบริษัท

**อัตราดอกเบี้ยเงินกู้

***อัตราดอกเบี้ยเงินกู้ของเงินทุนในช่วง 1 ปี (1-Year Working Capital Loan Interest Rate)

ระดับอัตราดอกเบี้ยที่แท้จริง (Real Interest Rate) ในความเป็นจริงการตัดสินใจในการลงทุนของภาคธุรกิจนั้น อัตราดอกเบี้ยที่แท้จริง (Real Interest Rate) เป็นปัจจัยที่สำคัญเนื่องจากเป็นต้นทุนที่แท้จริงหลังจากขจัดผลกระทบของอัตราเงินเฟ้อออกไปแล้ว การศึกษาพบว่าต้นทุนทางการเงินของธุรกิจไทยอยู่ในระดับที่สูง กล่าวคือโดยเฉลี่ยในปี พ.ศ. 2539 อัตราดอกเบี้ยที่แท้จริงของธุรกิจไทยอยู่ในระดับ 7% ในขณะที่เกาหลีใต้และอินโดนีเซียก็มีอัตราดอกเบี้ยที่แท้จริงอยู่ในระดับสูงเช่นกัน คือ 7.1% และ 13.1% ส่วนประเทศที่มีอัตราดอกเบี้ยที่แท้จริงอยู่ในระดับต่ำ ได้แก่ สิงคโปร์และไต้หวัน ซึ่งอยู่ในระดับ 4.9% และ 2.8% ตามลำดับ (ดูตารางที่ 2.18)

ตารางที่ 2.18 อัตราดอกเบี้ยที่แท้จริงของไทยเปรียบเทียบกับประเทศคู่แข่ง

ประเทศ	อัตราดอกเบี้ยที่แท้จริง					
	2536	2537	2538	2539	2540 (F)	2541 (F)
เกาหลีใต้	7.8	6.7	7.6	7.1	7.4	6.8
ไต้หวัน	5.2	3.9	3.5	2.8	3.3	2.9
สิงคโปร์	2.9	3.2	4.8	4.9	4.4	4.4
ไทย	7.2	6.8	8.0	7.4	8.5	7.9
มาเลเซีย	4.4	3.3	4.5	5.5	5.6	5.1
ฟิลิปปินส์	7.1	6.1	-	-	-	-
อินโดนีเซีย	11	10.7	12	13.1	12.2	11.8
จีน	-3.7	-13.2	-	-	-	-

ที่มา: คำนวณจากตารางที่ 2.17

2.1.2.2 เสถียรภาพระหว่างประเทศ

ดุลบัญชีเดินสะพัด ภาพโดยรวมของดุลบัญชีเดินสะพัดของประเทศแถบเอเชียจะแตกต่างกันในระหว่าง 2 กลุ่มประเทศ กล่าวคือกลุ่มประเทศอุตสาหกรรมใหม่ในเอเชีย ได้แก่ ไต้หวัน สิงคโปร์ ที่มีการพัฒนาอุตสาหกรรมและบริการตลอดจนมีความสามารถในการส่งออกสูง ทำให้ดุลบัญชีเดินสะพัดของประเทศในกลุ่มนี้เกินดุลอย่างต่อเนื่อง สิงคโปร์คิดเป็นร้อยละ 17.3 ของ GDP ไต้หวันร้อยละ 2.5 ของ GDP ในปี 2537 ในขณะที่ประเทศในแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ได้แก่ ไทย มาเลเซีย อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ ซึ่งความเจริญเติบโตของเศรษฐกิจอาศัยการลงทุนจากต่างประเทศโดยเฉพาะญี่ปุ่น ซึ่งโยกย้ายฐานการผลิตมายังประเทศในกลุ่มนี้ และมีการลงทุนในระดับสูงทำให้เกิดการนำเข้าสินค้าทุนเป็นจำนวนมาก ซึ่งสถานการณ์ดังกล่าวนำไปสู่สภาวะการขาดดุลบัญชีเดินสะพัดอย่างต่อเนื่องในระดับสูงกล่าวคือ ร้อยละ 5.9 5.9 1.8 4.7 ตามลำดับ (ดูตารางที่ 2.19) นอกจากการลงทุนที่มีอยู่ในอัตราสูงแล้ว ปัจจัยที่อาจมีส่วนทำให้เกิดการขาดดุลบัญชีเดินสะพัดของไทยในช่วงปีที่ผ่านมา ได้แก่ การที่ค่าเงินเยนมีแนวโน้มแข็งตัวก่อนปี พ.ศ. 2539 ทำให้การนำเข้าสินค้าจากญี่ปุ่นมีราคาแพงขึ้น นอกจากนี้ปัจจัยทางด้านผลของความมั่งคั่ง (Wealth Effect) ที่เกิดจากการที่ราคาที่ดินและหลักทรัพย์ มีราคาสูงขึ้นอย่างมาก ในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา ทำให้การใช้จ่ายของคนในประเทศอยู่ในอัตราที่ค่อนข้างสูง ซึ่งทำให้เกิดการนำเข้าในระดับที่สูง

ตารางที่ 2.19 ดุลบัญชีเดินสะพัดสัดส่วนต่อ GDP ของไทยเปรียบเทียบกับประเทศคู่แข่ง

ประเทศ	ดุลบัญชีเดินสะพัดต่อ GDP (%)					ดุลบัญชีเดินสะพัด (พันล้านสรอ.)			
	2534	2535	2536	2537	2539	2538	2539	2540 (F)	2541 (F)
เกาหลีใต้	-3	-1.5	0.1	-1.2	-4.8	-8.9	-23.7	-20.5	-17.4
ไต้หวัน	6.7	3.9	3	2.5	3.3	4.8	10.5	9.9	10.0
สิงคโปร์	10.8	12.4	9.1	17.3	15.4	14.4	14.1	13.9	14.1
ไทย	-7.7	-5.7	-5.6	-5.9	-8	-13.6	-14.7	-13.4	-13.0
มาเลเซีย	-9	-3.8	-4.6	-5.9	-	-7.5	-5.2	-5.5	-5.6
ฟิลิปปินส์	-2.3	-1.9	-6	-4.7	-4.3	-	-	-	-
อินโดนีเซีย	-4	-2.5	-1.6	-1.8	-3.8	-6.8	-8.2	-9.6	-10.5
จีน	3.8	1.8	-3.3	1.6	-	1.6	2.7	0.5	-3.3

ที่มา : ING Barings 1996., Asia Pacific Consensus Forecast, April 1997.

เสถียรภาพในดุลบัญชีเดินสะพัดที่ขาดดุลอย่างต่อเนื่องในอัตราที่สูงของไทยจะเป็นปัญหาทางเศรษฐกิจหรือไม่นั้นจะขึ้นอยู่กับว่า การขาดดุลบัญชีเดินสะพัดเกิดจากการบริโภคหรือการลงทุน การลงทุนที่เกิดขึ้นเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพหรือไม่ และการขาดดุลบัญชีเดินสะพัด มีการ Finance อย่างต่อเนื่องและมีเสถียรภาพหรือไม่ ข้อมูลของประเทศไทยแสดงให้เห็นว่าการขาดดุลบัญชีเดินสะพัดเกิดจากการลงทุนในระดับที่สูง ซึ่งการลงทุนส่วนใหญ่เกิดจากการย้ายฐานการผลิตจากต่างประเทศ โดยเฉพาะประเทศญี่ปุ่นเข้ามา การย้ายที่ตั้งของการผลิตจากเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลไปยังต่างจังหวัด ซึ่งได้สิทธิพิเศษทางด้านภาษีจากสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน (BOI) ในเขต 3 และต้นทุนในการผลิตที่ถูกลง นอกจากนี้ยังมีการลงทุนในด้านโครงสร้างพื้นฐานอีกด้วย ในประเด็นที่สองที่ว่า การลงทุนอย่างต่อเนื่องของไทยเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพหรือไม่นั้น เพราะเหตุว่าการลงทุนส่วนใหญ่เป็นการลงทุนของภาคเอกชนในสิ่งก่อสร้างพื้นฐานเพื่อส่งเสริมความสามารถในการผลิตและการแข่งขันในระยะยาว ซึ่งมักจะมีประสิทธิภาพสูงกว่าการลงทุนในภาครัฐบาลและเป็นการลงทุนที่มักมีวัตถุประสงค์เพื่อการส่งออกโดยตรง แต่ก็เป็นที่น่าสังเกตว่าการลงทุนในระยะหลังมีการลงทุนในอุตสาหกรรมพื้นฐาน เช่น อุตสาหกรรมปิโตรเคมี อุตสาหกรรมเหล็ก อุตสาหกรรมเพื่อการบริโภคในประเทศ เช่น รถยนต์ และโครงสร้างพื้นฐานมากขึ้น ซึ่งประสิทธิภาพของการลงทุนในอุตสาหกรรมดังกล่าวจะมีส่วนช่วยเสริมสร้างการแข่งขันของประเทศมากน้อยเพียงใดจะต้องรอดูผลในอนาคต อัตราการเจริญ

เติบโตของการส่งออกของไทยและการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศในอนาคตจะเป็นปัจจัยที่สำคัญที่จะทำให้สามารถสรุปได้ว่าดุลบัญชีเดินสะพัดที่ขาดดุลเป็นปัญหาที่รุนแรงหรือไม่

ประเด็นสุดท้ายทางด้านเงินทุนจากต่างประเทศที่จะมาชดเชยส่วนขาดของแหล่งเงินทุนในประเทศ ที่ผ่านมามีประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มีเงินทุนไหลเข้าสุทธิเพียงพอและเกินกว่าดุลบัญชีเดินสะพัดที่มีการขาดดุลอย่างต่อเนื่อง ทำให้เงินสำรองระหว่างประเทศเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง แต่อย่างไรก็ตามเป็นที่น่าสังเกตว่าวิธีการ Finance หรือแหล่งเงินทุนจากต่างประเทศของไทยมีลักษณะที่เปลี่ยนไป โดยในช่วงแรกสัดส่วนของการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ (Foreign Direct Investment) ซึ่งเป็นเงินทุนประเภทถาวร มีอยู่ในระดับค่อนข้างสูง แต่ในช่วง 2-3 ปีที่ผ่านมา เงินทุนจากต่างประเทศ จะอยู่ในรูปการกู้ยืมจากธนาคาร (Bank Loan) และ Non Resident Baht Account ซึ่งจัดอยู่ในลักษณะเงินทุนระยะสั้นในสัดส่วนที่สูง ความเสี่ยงจากการถอนเงินทุนระยะสั้น หรือจากการเพิ่มขึ้นของอัตราดอกเบี้ยจึงอยู่ในระดับที่สูงขึ้น ดังนั้นปัญหาประการหนึ่งที่สำคัญของการขาดดุลบัญชีเดินสะพัดคือ เสถียรภาพของเงินทุนจากต่างประเทศ ซึ่งในปัจจุบันจัดได้ว่าเป็นปัญหาลักษณะของการขาดดุลบัญชีเดินสะพัดของไทย

ระดับเงินสำรองระหว่างประเทศ (Foreign Reserve) ระดับเงินสำรองระหว่างประเทศ (Foreign Reserve) แสดงถึงความสามารถในการชำระหนี้ระหว่างประเทศ ที่อาจเกิดจากการนำเข้าสินค้าหรือใช้บริการต่างประเทศหรือการชำระหนี้ทางการเงินระหว่างประเทศ ประเทศในแถบเอเชียทุกประเทศมีระดับเงินสำรองระหว่างประเทศที่สูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง เช่นในปี 2534 ประเทศไทยมีเงินสำรองระหว่างประเทศ 18.4 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ ปริมาณเงินสำรองดังกล่าวได้เพิ่มสูงขึ้นเป็น 30.8 พันล้านดอลลาร์สหรัฐในปี 2537 ที่เป็นเช่นนั้นเพราะเหตุผลที่ว่าภูมิภาคนี้โดยเฉพาะอย่างยิ่งแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็นศูนย์กลางของการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ สามารถดึงดูดเงินทุนระหว่างประเทศทำให้มีเงินทุนไหลเข้าอย่างต่อเนื่อง (ดูตารางที่ 2.20)

แต่อย่างไรก็ตามในปัจจุบันสัดส่วนของการเคลื่อนย้ายเงินทุนระหว่างประเทศมีสัดส่วนที่สูงขึ้นมากเมื่อเทียบกับขนาดของการค้าระหว่างประเทศ ดังนั้นการพิจารณาตัวเลขข้างต้นจึงให้ความหมายไม่มากเหมือนในอดีต เช่น ในประเทศไทยการไหลเข้าของเงินทุนมีสัดส่วนของเงินทุนระยะสั้นที่สูง ทำให้ความเสี่ยงของการไหลออกของเงินทุนมีสูงขึ้น ถ้าการคาดสถานการณ์ในการแข่งขันระหว่างประเทศเปลี่ยนแปลงไป

ตารางที่ 2.20 เงินสำรองระหว่างประเทศ ณ สิ้นปีของไทยเปรียบเทียบกับประเทศคู่แข่ง

ประเทศ	เงินสำรองระหว่างประเทศ (ณ สิ้นปี)			
	2534 (พันล้าน US\$)	2535 (พันล้าน US\$)	2536 (พันล้าน US\$)	2537 (พันล้าน US\$)
เกาหลีใต้	13.7	17.2	20.3	25.7
ไต้หวัน	88.2	88.1	89.1	93
สิงคโปร์	34.4	40.1	49.6	57.5
ไทย	18.4	21.2	25.4	30.8
มาเลเซีย	11.2	18	28.3	26.2
ฟิลิปปินส์	4.2	5.2	5.8	7
อินโดนีเซีย	9.9	11.6	12.4	13.2
จีน	21.7	19.4	21.2	51.6

ที่มา : ING Barings 1996.

ภาระหนี้ระหว่างประเทศ ประเทศในแถบเอเชียตะวันออก ได้แก่ อินโดนีเซีย จีน ไทย และเกาหลีใต้ มียอดหนี้ระหว่างประเทศ (Total External Debt) และหนี้ที่ชำระคืน (Debt Service) ในปริมาณที่สูง เมื่อเทียบกับประเทศอื่น ๆ ทั่วโลก จากรายงานของ EIU พบว่า ประเทศที่มียอดหนี้ระหว่างประเทศสูงที่สุดในโลก คือ บราซิล และเม็กซิโก ส่วนอินโดนีเซีย จีน ไทยและเกาหลีใต้ในปี 2537 มีหนี้ระหว่างประเทศคิดเป็น 103.8 116.6 74 และ 69.5 พันล้านดอลลาร์สหรัฐตามลำดับ (หรือจัดอยู่ในอันดับ 4 , 5 , 9 และ 10 ของโลกตามลำดับในปี 2536) นอกจากนี้ประเทศที่ชำระคืนหนี้ (Debt Service) ในอันดับสูงได้แก่ อินโดนีเซีย จีน เกาหลีใต้และไทย ในอันดับ 2 4 5 และ 7 ของโลกตามลำดับ

เมื่อพิจารณาภาระหนี้ระหว่างประเทศต่อ GDP จะพบว่า ภาระหนี้ต่างประเทศ/GDP ของกลุ่มประเทศแอฟริกา ตะวันออกกลาง อินโดจีน จัดอยู่ในอันดับสูงของโลก โดยประเทศในกลุ่มเอเชียที่มีภาระหนี้ ต่อ GDP อยู่ในระดับสูงได้แก่ สิงคโปร์ 68.1% ฟิลิปปินส์ 63% อินโดนีเซีย 59.5% และไทย 51.5% ในปี 2537 ซึ่งจัดว่าค่อนข้างสูง (ดูตารางที่ 2.21) สาเหตุที่ประเทศในเอเชียมีภาระหนี้ระหว่างประเทศอยู่ในระดับสูง เนื่องมาจากมีการลงทุนในอัตราที่สูงมากเกินกว่าการออมภายในประเทศ แต่อย่างไรก็ตามเป็นที่น่าสังเกตว่าสาเหตุของการก่อหนี้ระหว่างประเทศมีความแตกต่างกันในระหว่างภูมิภาค โดยที่ประเทศในแอฟริกามีการก่อหนี้เพื่อการบริโภค ขณะที่ประเทศกลุ่มลาตินอเมริกามักเป็นการ

กู้เงินเพื่อการลงทุนในภาครัฐบาลซึ่งไม่ค่อยมีประสิทธิภาพ เทียบกับการก่อหนี้ในภูมิภาคเอเชีย ซึ่งส่วนใหญ่เป็นหนี้ของภาคเอกชน ที่น่าจะเป็นการลงทุนที่มีประสิทธิภาพสูงกว่า

ตารางที่ 2.21 หนี้ต่างประเทศของไทยเปรียบเทียบกับประเทศคู่แข่ง

ประเทศ	หนี้ต่างประเทศ					
	2533 (พันล้าน US\$)	2534 (พันล้าน US\$)	2535 (พันล้าน US\$)	2536 (พันล้าน US\$)	2537 (พันล้าน US\$)	2537 (% GDP)
เกาหลีใต้	38.5	45.8	50.7	54.2	69.5	18.3
สิงคโปร์	28.7	28.8	34.7	38	48.5	68.1
ไทย	29.9	37.3	43.8	56.5	74	51.5
มาเลเซีย	20.5	22.8	26.3	36.3	34.2	47.4
ฟิลิปปินส์	30.4	31.9	32.6	35.5	40.2	63
อินโดนีเซีย	72.8	82.2	85.4	92.5	103.8	59.5
จีน	61.9	71.2	81.9	96.3	116.6	21.9

ที่มา : ING Barings 1996.

ประเทศไทยมีการก่อหนี้ในภาคเอกชนเพื่อการลงทุนในระดับสูงขึ้นอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะในปี 2537-38 การเปิดเสรีทางการเงินทำให้การระดมทุนจากต่างประเทศทำได้สะดวกยิ่งขึ้น เป็นเหตุหนึ่งที่ทำให้ดุลบัญชีเดินสะพัดขาดดุลสูงมากถึงประมาณ 8.6% ในปี 2539 นอกจากนี้การลงทุนจากต่างประเทศในไทยส่วนใหญ่มาจากเงินกู้หรือหนี้ระยะสั้น ในขณะที่มาเลเซียซึ่งมีการขาดดุลบัญชีเดินสะพัดในระดับสูง แต่มีการใช้เงินทุนในลักษณะการลงทุนโดยตรงในสัดส่วนที่สูงกว่า ดังนั้นประเทศไทยในปัจจุบันต้องพึ่งพาเงินทุนระยะสั้นเป็นหลัก ทำให้เริ่มประสบกับปัญหาเงินทุนไหลออกและ Moody Investors Service สำนักจัดอันดับความน่าเชื่อถือชั้นนำของนานาชาติได้ประกาศลดอันดับความน่าเชื่อถือของเพดานหนี้ระยะสั้นของไทยจากระดับ PRIME-1 มาอยู่ในระดับ PRIME-2 ในวันที่ 3 กันยายน 2539 พร้อมกับชี้ให้เห็นว่าผลกระทบจากความไม่มั่นคงทางการเงิน อาจส่งผลกระทบต่ออันดับความน่าเชื่อถือหนี้สินระยะยาวของไทยอีกด้วย ซึ่งปัจจุบันอยู่ที่ระดับ A2

ตารางที่ 2.22 ชี้ให้เห็นว่าหนี้ระยะสั้นของไทยมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ จาก 11 พันล้านดอลลาร์สหรัฐในปี 2533 เพิ่มขึ้นเป็น 32.6 พันล้านดอลลาร์สหรัฐในปี 2537 เปรียบเทียบกับประเทศคู่แข่ง สิงคโปร์เป็นประเทศที่มีหนี้สินระยะสั้นสูงที่สุดในบรรดาประเทศที่พิจารณาคือ 41.2 พันล้านดอลลาร์สหรัฐในปีเดียวกัน คือ 2537 หากพิจารณาสัดส่วนหนี้ต่างประเทศต่อรายได้จากการส่งออกใน

ปี 2537 (ดูตารางที่ 2.23) อินโดนีเซียมีส่วนสูงที่สุดคือ 32.7 ในปี 2537 รองลงไปคือ ฟิลิปปินส์ (18.7) ไทย (11.2)

ตารางที่ 2.22 หนี้ต่างประเทศระยะสั้นของไทยเปรียบเทียบกับประเทศคู่แข่ง

ประเทศ	หนี้ต่างประเทศระยะสั้นและสัดส่วนต่อหนี้ต่างประเทศทั้งหมด					
	2533 (พันล้าน US\$)	2534 (พันล้าน US\$)	2535 (พันล้าน US\$)	2536 (พันล้าน US\$)	2537 (พันล้าน US\$)	2537 (% ของหนี้ทั้งหมด)
เกาหลีใต้	14.3	17.2	18.5	19.2	28.1	40.5
สิงคโปร์	25.2	24.9	29.8	32.2	41.2	84.9
ไทย	11	16.2	19.8	27.1	32.6	44.1
มาเลเซีย	5.1	6.7	9.9	17.1	11.7	34.1
ฟิลิปปินส์	5.9	6.4	6.3	6.6	7.5	11.7
อินโดนีเซีย	14.1	15.9	16.9	19.2	21.4	12.3
จีน	16.1	19.1	23.5	26.3	29.1	25

ที่มา : ING Barings 1996.

ตารางที่ 2.23 หนี้ต่างประเทศต่อรายได้จากการส่งออกของไทยเปรียบเทียบกับประเทศคู่แข่ง

ประเทศ	% ของการส่งออก				ส่วนประกอบของเงินสกุลต่างประเทศ ที่เป็นหนี้ระยะยาวปี 2536			
	2534	2535	2536	2537	US\$ (%)	เยน (%)	DM (%)	อื่น ๆ (%)
เกาหลีใต้	7.1	7.6	9.2	5.1	45.7	32	4.2	18.1
สิงคโปร์	0.1	0.4	0.1	0	39	46.5	2.3	12.2
ไทย	13	14.1	18.6	11.2	21.8	52.1	2.3	23.8
มาเลเซีย	7.7	6.6	7.9	4.7	25.1	37.5	7.9	29.5
ฟิลิปปินส์	23.1	24.5	24.9	18.7	30.2	38.3	1.4	30.1
อินโดนีเซีย	32	30.6	32.6	32.7	13.2	40.7	4.3	41.8
จีน	11.8	10.2	10.7	9.1	54.2	21	1	23.8

ที่มา : ING Barings 1996.

อัตราแลกเปลี่ยน : ระดับความผันผวนและระบบ ในอดีตที่ผ่านมา ระบบ และการจัดการอัตราแลกเปลี่ยนของประเทศในเอเชียมีส่วนสำคัญในการสนับสนุนให้เกิดการเจริญเติบโตของระบบเศรษฐกิจ โดยระบบอัตราแลกเปลี่ยนของประเทศแถบเอเชียจะค่อนข้างมีเสถียรภาพสูงเมื่อเทียบกับเสถียรภาพของระบบอัตราแลกเปลี่ยนในประเทศกำลังพัฒนากลุ่มอื่น ๆ ซึ่งมักจะประสบวิกฤตการณ์อยู่บ่อยครั้ง นอกจากนั้นระบบอัตราแลกเปลี่ยนในเอเชียยังมีความยืดหยุ่นต่อภาวะการเปลี่ยนแปลงในตลาดการเงินของโลกได้เป็นอย่างดี เช่น การลดบทบาทของเงินปอนด์สเตอร์ลิงและการเพิ่มบทบาทของเงินดอลลาร์สหรัฐ เสถียรภาพของระบบอัตราแลกเปลี่ยนดังกล่าวช่วยสนับสนุนการเติบโตของการส่งออกและการลงทุนระหว่างประเทศ ตลอดจนการเคลื่อนย้ายการลงทุนระหว่างประเทศที่มีในอัตราสูงของประเทศในเอเชียได้เป็นอย่างดี (ดูตารางที่ 2.24)

ตารางที่ 2.24 อัตราแลกเปลี่ยนสกุลเงินต่อ US\$ (ในสิ้นปี) ของไทยและประเทศคู่แข่ง

ปี	อัตราแลกเปลี่ยนสกุลเงินต่อ US\$							
	เกาหลีใต้ (Won/US\$)	ไต้หวัน New Taiwan \$/US\$)	สิงคโปร์ (S\$/US\$)	ไทย (Baht/US\$)	มาเลเซีย (Ringgit/US\$)	ฟิลิปปินส์ (Pesos/US\$)	อินโดนีเซีย (Rupiah/US\$)	จีน (Yuan/US\$)
2527	805.68	39.6	2.133	23.64	2.34	16.699	1025.9	2.32
2528	870.02	39.85	2.2	27.13	2.48	18.607	1110.6	2.937
2529	881.45	37.84	2.177	26.27	2.58	20.386	1282.6	3.453
2530	822.57	31.74	2.106	25.71	2.52	20.568	1643.8	3.722
2531	731.47	28.59	2.012	25.27	2.62	21.095	1685.7	3.722
2532	670.76	26.42	1.905	25.69	2.71	21.91	1799	3.767
2533	704.4	26.61	1.771	25.29	2.74	27.564	1893	4.781
2534	732.75	26.59	1.641	25.28	2.75	25.895	1990.6	5.322
2535	780.43	25.31	1.655	25.52	2.63	24.218	2061.4	5.512
2536	803.14	26.64	1.613	25.54	2.65	27.279	2123	5.765
2537	804.17	26.42	1.475	25.09	2.57	24.271	2210.6	8.622
2538	772.88	26.52	1.425	25.19	2.56	25.869	2304.7	8.558
2539	822.33	27.73	1.414	25.41	2.53	25.962	2352.8	8.442

ที่มา: ธนาคารแห่งประเทศไทย, ธนาคาร...

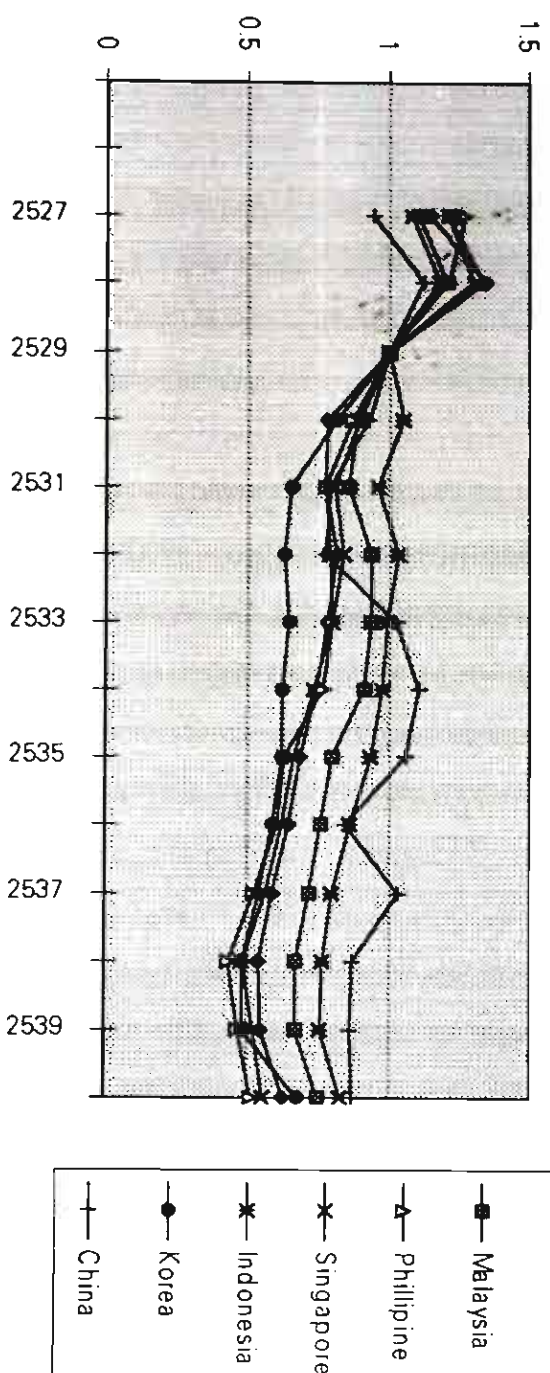
ดร. ศ.ดร. ...

ความผันผวนของอัตราแลกเปลี่ยน ในอดีตที่ผ่านมาประเทศในเอเชียได้เปลี่ยนระบบอัตราแลกเปลี่ยนจากระบบอัตราแลกเปลี่ยนที่ผูกค่าเงินไว้กับเงินตราต่างประเทศสกุลใดสกุลหนึ่ง (Pegged System) มาเป็นระบบที่ผูกค่าของเงินกับตะกร้าเงิน (Basket System หรือ Managed Float) โดยในแต่ละประเทศอัตราแลกเปลี่ยนจะมีความยืดหยุ่นหรือมีความเป็นอิสระในการเคลื่อนไหวที่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์ของความผันผวน (Coefficient of Variation หรือ CV) ของเงินสกุลในเอเชีย (ยกเว้นเงินวอน) เมื่อเทียบกับเงินสกุลดอลลาร์สหรัฐ พบว่าอัตราแลกเปลี่ยนของกลุ่มประเทศแถบเอเชียมีความผันผวนที่ต่ำ เมื่อเทียบกับเงินเยน เงินปอนด์ หรือเงินมาร์ค ทั้งนี้เนื่องจากเงินสกุลต่าง ๆ ของประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มีเงินดอลลาร์เป็น Anchor หลัก โดยในช่วง 20 ปีที่ผ่านมา ค่า CV ของเงินสกุลดอลลาร์สิงคโปร์มีค่าประมาณ 0.06 เงินรูเปียของอินโดนีเซียประมาณ 0.05 เงินเปโซของฟิลิปปินส์ประมาณ 0.045 เงินดอลลาร์ของไต้หวันประมาณ 0.04 เงินริงกิตของมาเลเซียประมาณ 0.03 เงินยวอนของเกาหลีใต้ประมาณ 0.025 เงินบาทของไทยประมาณ 0.02 ดังนั้นทำให้พอสรุปได้ว่า ค่าเงินของสิงคโปร์จะมีความผันผวนมากที่สุดในกลุ่ม ในขณะที่ค่าเงินบาทไทยจัดได้ว่ามีความผันผวนน้อยมาก

ระดับอัตราแลกเปลี่ยน ในการพิจารณาระดับอัตราแลกเปลี่ยนระหว่างประเทศในระยะยาวว่าแข็งหรืออ่อน การศึกษาได้คำนวณค่า Real Effective Exchange Rate จากข้อมูลในช่วงปี 2529 ถึง 2538 รูปที่ 2.1 ซึ่งให้เห็นว่าระดับอัตราแลกเปลี่ยนของเงินสกุลต่าง ๆ ในกลุ่มประเทศเอเชีย ซึ่งผูกค่าไว้กับเงินสกุลดอลลาร์เป็นหลัก มีแนวโน้มที่จะมีค่าเงินอ่อนลงเมื่อเทียบกับประเทศคู่ค้า ทั้งนี้เนื่องมาจากค่าเงินสกุลดอลลาร์มีค่าลดลงอย่างต่อเนื่องหลังจาก Plaza Accord ซึ่งการอ่อนลงของค่าเงินของประเทศในกลุ่มเอเชีย มีส่วนช่วยในการส่งเสริมการส่งออกของประเทศเหล่านี้เป็นอย่างมาก ผลที่ได้จากการคำนวณ Real Effective Exchange Rate พบว่าค่าเงินที่แท้จริงของประเทศในกลุ่มอาเซียนอ่อนตัวประมาณ 30-40% ตอนต้นปี 2538 เทียบกับปี 2528 เมื่อพิจารณาระดับอัตราแลกเปลี่ยนระยะสั้น แต่อย่างไรก็ดี ค่าเงินที่แท้จริงในกลุ่มประเทศแถบเอเชียในช่วงตั้งแต่กลางปี พ.ศ. 2538 เป็นต้นมา มีแนวโน้มที่แข็งขึ้นประมาณ 5-15% (ระหว่างเดือนพฤษภาคม 2538 ถึงสิงหาคม 2539)

ทั้งนี้เนื่องมาจากสาเหตุหลัก 2 ประการคือ 1) ค่าเงินสกุลดอลลาร์มีแนวโน้มที่แข็งขึ้นอย่างต่อเนื่องและ 2) เงินเฟ้อที่สูงในภูมิภาคเอเชียเทียบกับภูมิภาคอื่น ประกอบกับการที่ค่าเงินในภูมิภาคเริ่มแข็งขึ้นเกินกว่าที่ควรจะเป็น จึงทำให้การส่งออกของภูมิภาคชะลอตัวอย่างมากในปี 2539 เกิดการขาดดุลบัญชีเดินสะพัดในระดับสูงขึ้น และค่าเงินในระยะสั้นแข็งเกินไป

รูปที่ 2.1 Real Effective Exchange Rate

สำหรับประเทศไทยนักลงทุนต่างชาติบางส่วนมีความเห็นว่า ค่าเงินบาทที่ผูกติดกับระบบตะกร้าเงินนั้นทำให้ค่าของเงินบาทแข็งเกินไปเนื่องจาก 1) ปัญหาการขาดดุลบัญชีเดินสะพัดในระดับสูงและต่อเนื่องกันของไทย และ 2) อัตราเงินเฟ้อที่สูงในช่วงปี 2538-39 3) เงินทุนระหว่างประเทศไหลเข้าไทยอย่างมาก ทำให้ค่าเงินบาทแข็ง ในขณะที่เดียวกันการที่สัดส่วนหนี้สินระยะสั้นระหว่างประเทศที่อาจผันผวนได้ง่ายอยู่ในระดับสูง ทำให้ความเสี่ยงของการที่จะมีการไหลออกของเงินทุนมีสูง ซึ่งอาจจะทำให้ค่าเงินบาทมีแนวโน้มอ่อนลง 4) หนี้สินระหว่างประเทศของไทยอยู่ในระดับสูง

การศึกษาของระดับอัตราแลกเปลี่ยนในระยะปานกลางของ Deutsche Morgan Grenfell โดยอาศัยแบบจำลอง Natural Exchange Rate (NATREX) [Footnote Jerome Stein, 1995 Fundamental Determinants of Exchange Rate, Clarendon Press Oxford] ซึ่งเป็นการประมาณการอัตราแลกเปลี่ยนที่แท้จริง ถูกกำหนดโดยตัวแปรที่แท้จริง เช่น การออม ผลผลิตในการผลิต การผลิตโดยการเน้นใช้ทุน และหนี้ระหว่างประเทศ งานวิจัยชิ้นนี้พบว่าอัตราแลกเปลี่ยนที่แท้จริงของประเทศฮ่องกง ฟิลิปปินส์ และไทยแข็งเกินควรประมาณ 10% ในเดือนสิงหาคม 2539 เป็นที่น่าสังเกตว่า เงินสกุลทั้ง 3 ผูกติดกับค่าของเงินสกุลดอลลาร์ทั้งสิ้น นอกจากนี้ Goldman Sach (1996) ได้วิเคราะห์ระดับค่าเงินบาทพบว่าในเดือนสิงหาคมปี 2539 ค่าเงินบาทมีความแข็งแกร่งกว่าที่ควรจะเป็นตามพื้นฐานประมาณ 3% ดังนั้นจึงสามารถสรุปได้ว่าค่าเงินบาทของไทยยังอยู่ในระดับพื้นฐาน

คุณภาพของข้อมูลทางด้านเศรษฐศาสตร์มหภาคและการเงิน ข้อมูลทางด้านเศรษฐศาสตร์มหภาคและทางด้านการเงินของแต่ละประเทศ มีผลต่อการตัดสินใจของนักลงทุนเป็นอย่างมาก ไม่ว่าจะเป็นความน่าเชื่อถือของข้อมูล ความถี่และความรวดเร็วในการเผยแพร่ข้อมูล จากการวิเคราะห์ของ The Institute of International Finance (IIF) พบว่าในมุมมองของความถี่และความทันสมัยในการเผยแพร่ข้อมูลนั้น ประเทศไทยถูกจัดอยู่ในลำดับที่ดีในกลุ่มของประเทศกำลังพัฒนา โดยอยู่ในอันดับที่สูงกว่ามาเลเซีย อินโดนีเซีย ฮ่องกง แต่ยังคงอยู่ในระดับต่ำกว่าเกาหลีใต้ และฟิลิปปินส์

ดังนั้นประเทศไทยจึงมีความจำเป็นที่จะต้องมีการปรับปรุง พัฒนาคุณภาพของข้อมูลทางด้านเศรษฐศาสตร์มหภาค เพราะเท่าที่ผ่านมารัฐบาลยังไม่ได้ให้ความสำคัญในด้านคุณภาพของข้อมูลและระบบการเก็บข้อมูลเท่าที่ควร ทำให้เกิดความคลาดเคลื่อนทางด้านข้อมูลบ่อยครั้งซึ่งมีผลทำให้ภาคเอกชนขาดความมั่นใจในภาพเศรษฐกิจของประเทศ

2.1.3 ระดับการเปิดกว้างของเศรษฐกิจ (Openess of Economy)

ในส่วนของระดับการเปิดกว้างของเศรษฐกิจการวิเคราะห์จะทำการเปรียบเทียบปัจจัยทางด้านเสรีภาพทางเศรษฐกิจและกิจกรรมทางเศรษฐกิจของประเทศไทยและประเทศคู่แข่ง โดยเน้นศึกษาการเปิดเสรีทางการค้า และการลงทุนระหว่างประเทศ เป็นปัจจัยสำคัญในการเสริมสร้างความสามารถในการแข่งขันระหว่างประเทศ

ดัชนีเสรีภาพทางเศรษฐกิจ (Economic Freedom Index) Heritage Foundation ได้คำนวณดัชนีเสรีภาพทางเศรษฐกิจของภาคเอกชนในการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจของประเทศต่าง ๆ ในโลกในปี 2539 โดยมีแนวความคิดที่ว่าประเทศที่มีเสรีภาพทางเศรษฐกิจคือประเทศที่การแทรกแซงและควบคุมดูแลของภาครัฐบาลอยู่ในระดับต่ำ ดัชนีดังกล่าวสร้างโดยการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับนโยบายการค้า ระบบภาษี นโยบายการเงิน ระบบธนาคาร กฎเกณฑ์ในการลงทุนจากต่างประเทศ สิทธิในทรัพย์สิน เป็นต้น การศึกษาพบว่าประเทศในเอเชียตะวันออกที่มีเสรีภาพทางเศรษฐกิจในระดับสูงได้แก่ สิงคโปร์(1) ฮ่องกง(5) เกาหลีใต้(13) มาเลเซีย(13) ส่วนประเทศไทยจัดอยู่ในลำดับที่ 17 ซึ่งโดยทั่วไปแล้วประเทศที่มีลำดับเสรีภาพในทางเศรษฐกิจสูงมักจะเป็นประเทศที่มีระดับการพัฒนาที่สูง ประเทศในเอเชียตะวันออกที่มีระดับของเสรีภาพทางเศรษฐกิจค่อนข้างต่ำ คือ อินโดนีเซีย ซึ่งจัดอยู่ในลำดับที่ 67 ของโลก

ระดับการเปิดของเศรษฐกิจ (Openess of Economy) ระดับการเปิดของเศรษฐกิจ (Degree Openess of Economy) เนื่องจากในปัจจุบันกลยุทธ์การเปิดประเทศโดยเน้นการส่งออกไปยังตลาดทั่วโลก ซึ่งเป็นตลาดที่มีขนาดใหญ่กว่าตลาดภายในประเทศในขณะเดียวกันก็เน้นการนำเข้าสินค้าจากต่างประเทศที่มีราคาถูกแทนที่จะปกป้องอุตสาหกรรมภายในประเทศที่มีประสิทธิภาพในการผลิตต่ำกว่า แนวทางการพัฒนาทางด้านการค้าระหว่างประเทศดังกล่าวเป็นกลยุทธ์ที่ประเทศแถบเอเชียตะวันออกและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ได้นำมาใช้โดยได้รับความสำเร็จในระดับสูง ดังจะเห็นได้ว่าเกือบทุกประเทศในแถบนี้จะมีระดับการส่งออก/GDP และ การนำเข้า/GDP อยู่ในระดับที่สูง แสดงถึงความสำคัญของการค้าระหว่างประเทศในระบบเศรษฐกิจหรือในกลยุทธ์ของการพัฒนาประเทศ โดยประเทศที่มีระดับการเปิดประเทศในระดับสูงมากได้แก่ สิงคโปร์ และมาเลเซีย มี (การส่งออก + การนำเข้า)/GDP ประมาณ 278% และ 157 ตามลำดับในปี พ.ศ. 2537 รองลงมาได้แก่ ฮ่องกง ไทย เกาหลีใต้ และฟิลิปปินส์ โดยมี (การส่งออก + การนำเข้า)/GDP ประมาณ 74% 68% 52% และ 54% (ดูตารางที่ 2.25)

ตารางที่ 2.25 ระดับการเปิดของระบบเศรษฐกิจของไทยเทียบกับประเทศคู่แข่ง

ประเทศ	สัดส่วนการส่งออกต่อ GDP (%)						สัดส่วนการนำเข้าต่อ GDP (%)						(สัดส่วนการส่งออก + การนำเข้า) ต่อ GDP (%)	
	2534 (%)	2535 (%)	2536 (%)	2537 (%)	2534 (%)	2535 (%)	2534 (%)	2535 (%)	2536 (%)	2537 (%)	2534 (%)	2535 (%)	2536 (%)	2537 (%)
เกาหลีใต้	24.6	25.1	25	25.6	27.9	26.7	27.9	26.7	25.5	27	50.5	52.6	52.6	52.6
ไต้หวัน	42.4	38.4	38.1	38.5	35.1	34	35.1	34	34.6	35.5	72.7	74	74	74
สิงคโปร์	135.2	127.8	130.6	138.9	144.1	139.8	144.1	139.8	145.3	139.2	275.9	278.1	278.1	278.1
ไทย	28.6	28.8	29	31	38.4	36	38.4	36	36	37.3	65	68.3	68.3	68.3
มาเลเซีย	71.3	68.8	73.2	80	70.2	62.9	70.2	62.9	68.1	77.5	141.3	157.5	157.5	157.5
ฟิลิปปินส์	19.3	18.5	21	21	26.6	29.4	26.6	29.4	32.5	33.2	53.5	54.2	54.2	54.2
อินโดนีเซีย	26.2	26.9	25.7	25.5	23.1	18.5	23.1	18.5	19.8	20.3	45.5	45.8	45.8	45.8
จีน	18.1	21.5	23.6	22.7	15.6	19.1	15.6	19.1	22.4	21.7	46	44.4	44.4	44.4

ที่มา : ING Barings.

ประเทศในแถบเอเชียตะวันออกได้แก่ เกาหลีใต้ ไต้หวัน รวมทั้งประเทศสิงคโปร์ได้ใช้นโยบายส่งเสริมการส่งออก ซึ่งประสบผลสำเร็จเป็นอย่างมาก ตั้งแต่ทศวรรษที่ 2500 เป็นต้นมา ในขณะที่ประเทศจีน มาเลเซีย ไทย ได้เริ่มใช้นโยบายการค้าแบบเสรีเมื่อทศวรรษที่ 2520 ที่ผ่านมาก็ประสบความสำเร็จในระดับสูงเช่นเดียวกัน

นอกจากประเทศดังกล่าวแล้ว ประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกก็ได้พยายามหันมาประกอบการค้าและการลงทุนอย่างเสรี มีการเจรจาระหว่างประเทศเพื่อให้มีการเปิดเศรษฐกิจทั้งในระดับโลกและระดับภูมิภาค เช่น การเจรจาใน World Trade Organization ด้านการทำธุรกิจการค้าของโลก การเจรจาในกลุ่มสหภาพยุโรป เขตการค้าเสรีอเมริกาเหนือ (NAFTA) และเขตการค้าอาเซียน (AFTA) เพื่อให้มีการเปิดการค้าเสรีในระดับภูมิภาค

นอกจากการเปิดประเทศทางด้านการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศแล้ว การเปิดประเทศทางด้านตลาด ทางด้านการเงินก็มีส่วนสำคัญในการส่งเสริมความสามารถในการแข่งขันโดยรวมของประเทศเช่นเดียวกัน การเคลื่อนย้ายเงินทุนระหว่างประเทศโดยเสรีแสดงถึงระดับของการเปิดเสรีทางเศรษฐกิจของประเทศ ซึ่งประเทศไทยก็ได้ดำเนินมาตรการผ่อนคลายทางด้านการควบคุมการปริวรรตเงินตราอย่างต่อเนื่องในทศวรรษที่ 2530 เป็นต้นมา ระดับการเปิดเสรีทางการค้าและการลงทุน รวมทั้งการเปิดเสรีให้มีการเคลื่อนย้ายเงินทุนระหว่างประเทศจึงเป็นปัจจัยหรือแรงกดดันที่กระตุ้นให้อุตสาหกรรมภายในประเทศเร่งพัฒนาประสิทธิภาพในการผลิตภายใต้ภาวะการแข่งขันในตลาดโลกที่ทวีความรุนแรงมากขึ้น ในการพิจารณาระดับการเปิดเศรษฐกิจของประเทศนั้นการศึกษาจะแบ่งพิจารณาเป็นเสรีภาพด้านการปริวรรตเงินตราระหว่างประเทศและการเปิดของตลาดทุน เสรีภาพทางด้านนโยบายและกลยุทธทางการค้าระหว่างประเทศ เสรีภาพในการลงทุนระหว่างประเทศ

-เสรีภาพด้านการปริวรรตเงินตราระหว่างประเทศและการเปิดของตลาดทุน เสรีภาพในการเคลื่อนย้ายเงินทุนระหว่างประเทศและการเปิดของตลาดทุนในประเทศมีส่วนสำคัญที่จะทำให้การระดมทุนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแข่งขันของธุรกิจของประเทศ ทางด้านการหาเงินทุน การศึกษาพบว่าประเทศในแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มีนโยบายเปิดเสรีทางการเงินตามพันธะข้อ 8 ของ IMF มีการยกเลิกการควบคุมการเคลื่อนย้ายเงินทุนส่วนใหญ่เกือบทั้งหมด แต่อย่างไรก็ดีการผ่อนคลายการปริวรรตเงินตราระหว่างประเทศยังมีในระดับที่แตกต่างกันระหว่างประเทศ เช่น ฮองกง และสิงคโปร์ มีการผ่อนคลายการควบคุมทางการเงินในระดับสูง ในขณะที่ประเทศเกาหลีใต้ ไต้หวัน และจีน ยังมีการควบคุมอยู่ในระดับที่สูงกว่า

การศึกษาของ The Global Competitiveness Report 1996 พบว่าถ้าวัดเสรีภาพของการปริวรรตเงินตราระหว่างประเทศของประเทศใดประเทศหนึ่งจากค่าพรีเมียของอัตราแลกเปลี่ยนในตลาดมืด ซึ่งก็คือเปอร์เซ็นต์การเบี่ยงเบนของอัตราแลกเปลี่ยนในตลาดมืดรายเดือนโดยเฉลี่ยกับอัตราแลกเปลี่ยนของทางการในตลาดของปี 2538 พบว่าประเทศอินโดนีเซีย ไทย เกาหลีใต้ และฟิลิปปินส์ ยังมีค่าพรีเมียในอัตราที่สูงอยู่ กล่าวคือ 0.091 0.025 0.021 และ 0.013 ตามลำดับ ในขณะที่มาเลเซีย สิงคโปร์ และไต้หวัน ไม่มีค่าพรีเมียในตลาดมืด (ดูตารางที่ 2.26)

ในการพิจารณาระดับการควบคุมบัญชีเงินทุนโดยการสำรวจความคิดเห็น พบว่าประเทศฮ่องกง อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ และสิงคโปร์ไม่มีการควบคุมบัญชีเงินทุนใด ๆ ในขณะที่ประเทศไทย และมาเลเซียยังมีการควบคุมบัญชีเงินทุนในลักษณะห้ามการนำเงินไปลงทุนในหลักทรัพย์และอสังหาริมทรัพย์ในต่างประเทศ ส่วนประเทศเกาหลีใต้ จีน มีการควบคุมการเคลื่อนย้ายเงินทุนในระดับที่สูงกว่า

-เสรีภาพทางด้านนโยบายและกลยุทธ์ทางการค้าระหว่างประเทศ การศึกษาของ The Global Competitiveness Report 1996 โดยการสำรวจความคิดเห็นพบว่าประเทศที่มีการค้าเสรี มีกำแพงภาษีศุลกากรต่ำ มีนโยบายในการกีดกันการค้าระหว่างประเทศต่ำ ได้แก่ ฮ่องกง สิงคโปร์ ส่วนประเทศในสหภาพยุโรป สหรัฐอเมริกา แคนาดา มีการปกป้องทางการค้าในระดับที่สูงขึ้น ในขณะที่ประเทศในกลุ่มอาเซียนมีการปกป้องทางการค้าค่อนข้างสูง เมื่อเทียบกับประเทศที่มีระดับการพัฒนาสูงกว่า ซึ่งผลจากการสำรวจความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับการปกป้องทางการค้าก็ให้ผลสอดคล้องกับผลที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลเช่นเดียวกันกล่าวคือ เมื่อพิจารณาพิภักด์อัตราภาษีศุลกากร พบว่าในปี พ.ศ. 2536 ประเทศ ฮ่องกง สวิสเซอร์แลนด์ และสิงคโปร์ พิภักด์อัตราภาษีศุลกากรโดยเฉลี่ย (Average Tariff Rate) เท่ากับ 0% สหรัฐอเมริกา 5.10% เยอรมนี 6.7% ไต้หวัน 9% และเกาหลีใต้ 9.10% มาเลเซีย 15.8% อินโดนีเซีย 20.7% ไทย 22.5% ฟิลิปปินส์ 29.30% จีน 35.20% อย่างไรก็ตามในปี พ.ศ. 2539 พิภักด์อัตราภาษีศุลกากรโดยเฉลี่ยของไทยลดลงอยู่ในระดับประมาณ 18%

ในด้านบทบาทของรัฐในแง่นโยบายทางด้านการค้าระหว่างประเทศในการให้ความสำคัญแก่การส่งออก ประเทศสิงคโปร์ เกาหลีใต้ มาเลเซีย อินโดนีเซีย และไทย อยู่ในอันดับต้น ๆ ของประเทศในโลกที่ภาครัฐให้ความสำคัญแก่การส่งออก

การสำรวจความคิดเห็นของ WEF ในด้านมาตรการสินเชื่อเพื่อการส่งออก พบว่ามาเลเซีย สิงคโปร์ มีการสนับสนุนสินเชื่อเพื่อช่วยเหลือการส่งออก ณ อัตราดอกเบี้ยที่เหมาะสม ในขณะที่ไทย ไต้หวัน อินโดนีเซีย และเกาหลีใต้อยู่ในอันดับกลาง ๆ รองลงมาคือ ฟิลิปปินส์ และจีน ทางด้าน

กฎหมายคนเข้าเมืองนั้นประเทศในภูมิภาคมีการจำกัดคนเข้าเมืองค่อนข้างมาก ยกเว้นสิงคโปร์ที่ค่อนข้างจะสนับสนุนการเคลื่อนย้ายแรงงานเพื่อแก้ปัญหาการขาดแคลนแรงงานภายในประเทศ สำหรับประเทศไทยมีข้อจำกัดทางด้านการเคลื่อนย้ายแรงงานค่อนข้างมาก พิจารณาศาสนาความสามารถในการเจาะตลาดในต่างประเทศ (International Distribution) พบว่าสิงคโปร์มีความสามารถในด้านนี้สูงมาก ในขณะที่ไทย และมาเลเซียมีความสามารถทางด้านดังกล่าวค่อนข้างจะสูงกว่าประเทศอื่น ๆ ในเอเชียยกเว้นญี่ปุ่น

ในการสร้างเครือข่ายทางธุรกิจ (Strategic Alliance) พบว่าสิงคโปร์ และไทยสามารถสร้างเครือข่ายทางธุรกิจได้ดีติดอันดับโลก ในขณะที่ประเทศจีน เกาหลีใต้ และได้หวันมีปัญหาด้านการสร้างเครือข่ายทางธุรกิจ ในด้านความเชื่อมโยงทางการค้าในภูมิภาค ประเทศที่สามารถเชื่อมโยงการค้าในภูมิภาคของตนได้ในระดับสูง ได้แก่ สิงคโปร์ มาเลเซีย ไทย และฟิลิปปินส์ ตามลำดับ ในขณะที่ประเทศจีน เกาหลีใต้ และได้หวันมีการเชื่อมโยงทางการค้าค่อนข้างที่จะต่ำ

-**เสรีภาพในการลงทุนระหว่างประเทศ** ตารางที่ 2.26 ชี้ให้เห็นว่าการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศเพิ่มสูงขึ้นอย่างรวดเร็วในจีน อินโดนีเซีย จาก 1.9 และ 0.8 พันล้านดอลลาร์สหรัฐในปี 2529 เป็น 33.8 และ 23.7 พันล้านดอลลาร์สหรัฐในปี 2537 เพื่อแสวงหาประโยชน์จากการใช้แรงงานที่ราคาถูกและทรัพยากรที่อุดมสมบูรณ์ในประเทศทั้งสองนี้ ประเทศไทยมีการไหลเข้าของการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศมากรองลงไปคือ 6 พันล้านดอลลาร์สหรัฐในปี 2537

ตารางที่ 2.26 การลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศของไทยและประเทศคู่แข่ง

หน่วย : พันล้านดอลลาร์สหรัฐ

ประเทศ	การลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ								
	2529	2530	2531	2532	2533	2534	2535	2536	2537
เกาหลีใต้	0.4	1.1	1.3	1.1	0.8	1.4	0.9	1	1.3
ไต้หวัน	0.8	1.4	1.2	2.4	2.3	1.8	1.5	1.2	2
สิงคโปร์	0.6	0.7	0.9	0.9	1.3	1.5	1.7	2	3.9
ไทย	0.4	0.5	1.3	2.1	3	3.7	5	6.4	6
มาเลเซีย	0.7	0.8	1.8	3.2	6.5	6.4	4.5	2.9	4.4
ฟิลิปปินส์	0.1	0.3	1	0.8	0.5	0.7	0.7	0.6	1.4
อินโดนีเซีย	0.8	1.5	4.4	4.7	8.8	8.8	10.3	8.1	23.7
จีน	1.9	2.3	3.2	3.4	3.5	4.4	11	27.5	33.8

ที่มา : ING Barings.

พิจารณาเสรีภาพในการลงทุนของนักลงทุนต่างชาติในการลงทุนในประเทศ พบว่าประเทศในกลุ่มสหภาพยุโรปให้เสรีภาพนักลงทุนต่างประเทศมากที่สุด ฮอลแลนด์เป็นประเทศที่ให้เสรีภาพคนต่างชาติในการลงทุนมากที่สุดในภูมิภาคแถบเอเชียในการให้เสรีภาพนักลงทุนต่างชาติในการควบคุมบริษัทโดยการถือหุ้น ส่วนประเทศสิงคโปร์ และอินโดนีเซีย ให้เสรีภาพด้านการลงทุนรองลงมา สำหรับประเทศไทย มาเลเซีย อินโดนีเซีย ไต้หวัน จีน และเกาหลีใต้ยังมีข้อจำกัดค่อนข้างมากทางด้านการเข้าตลาดเงินทุนภายในประเทศของชาวต่างชาติ (ยกเว้นฮ่องกงและสิงคโปร์)

นอกจากนี้ในด้านของเสรีภาพในการลงทุนร่วม (Cross Border Ventures) โดยปราศจากการแทรกแซงจากภาครัฐนั้น ฮ่องกงและสิงคโปร์มีการแทรกแซงของรัฐค่อนข้างน้อย ในขณะที่ไทย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ อินโดนีเซีย ไต้หวัน จีน และเกาหลีใต้ ยังมีการแทรกแซงในการร่วมทุนระหว่างประเทศค่อนข้างสูงมากขึ้นตามลำดับ

ในการปฏิบัติเสมือนคนในประเทศ (National Treatment) ในการลงทุนโดยเฉพาะในการประมูลงานของภาครัฐ พบว่าประเทศในเอเชียยกเว้นฮ่องกง และสิงคโปร์ ยังมีการปฏิบัติไม่เท่าเทียมกันระหว่างคนในประเทศและชาวต่างชาติ ประเทศที่ขาดการปฏิบัติเสมือนคนในประเทศมากที่สุด ได้แก่ เกาหลีใต้ จีน รองลงไปได้แก่ ไต้หวันและอินโดนีเซีย ทางด้านแรงจูงใจในการลงทุน (Investment

Incentive) นั้นพบว่าฮ่องกงและไทยมีการให้แรงจูงใจในการลงทุน โดยมีการปฏิบัติกับคนต่างชาติเยี่ยงคนชาติเดียวกันสูง ในขณะที่เกาหลีใต้ จีน ฟิลิปปินส์ มีการให้แรงจูงใจโดยมีการปฏิบัติกับคนต่างชาติเยี่ยงคนชาติเดียวกันในระดับต่ำ

สำหรับปัจจัยอื่น ๆ ที่เป็นดัชนีการเปิดเสรี หรือเป็นปัจจัยที่ช่วยสนับสนุนการค้าการลงทุน ได้แก่ การเปิดกว้างของวัฒนธรรม และการศึกษาภาษาที่ใช้แพร่หลายในต่างประเทศ จากการสำรวจของ The Global Competitiveness Report 1996 พบว่า ไทยมีระดับการเปิดกว้างทางด้านวัฒนธรรมของประเทศเป็นอันดับ 2 ของโลก ในขณะที่ฟิลิปปินส์อยู่ในอันดับ 6 และฮ่องกงอยู่ในอันดับ 9 สำหรับประเทศที่ไม่ค่อยจะมีการเปิดรับวัฒนธรรมต่างประเทศในเอเชีย ได้แก่ เกาหลีใต้ ญี่ปุ่น อินโดนีเซีย มาเลเซียและจีน

ทางด้านการศึกษาภาษาต่างประเทศที่ใช้แพร่หลายในโลก ประเทศในแถบเอเชียที่ให้ความสำคัญในการศึกษาภาษาต่างประเทศมากในระดับการศึกษาคะบังคับ ได้แก่ ฮ่องกง สิงคโปร์ เกาหลีใต้ ในขณะที่ประเทศที่ยังให้ความสำคัญในการศึกษาภาษาต่างประเทศน้อย คือ อินโดนีเซีย เมื่อพิจารณาระดับการเปิดทางการค้าและการลงทุนของประเทศ ทำให้สามารถสรุปได้ว่าประเทศสิงคโปร์และฮ่องกง มีระดับการเปิดของระบบเศรษฐกิจที่สูงที่สุดในโลก ในขณะที่ประเทศมาเลเซียมีระดับการเปิดประเทศเป็นอันดับที่ 10 และไทยอันดับที่ 23 ส่วนเกาหลีใต้ และจีนยังมีระบบเศรษฐกิจที่ค่อนข้างปิด (ดูตารางที่ 2.1)

จากการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยด้านเศรษฐกิจมหภาค รวมทั้งผลของการศึกษาของ IMD และ WEF (ดูตารางที่ 2.27 - 2.28) ทำให้สามารถสรุปได้ว่า

-ประเทศไทยมีความได้เปรียบเทียบในแง่ที่ว่า ประเทศมีอัตราความเจริญเติบโตอยู่ในระดับสูง อัตราแลกเปลี่ยนมีความมีเสถียรภาพ อัตราการออมประชาชาติอยู่ในระดับสูง เศรษฐกิจมีเสถียรภาพ รัฐบาลมีวินัยทางการคลัง มีความสามารถในการร่วมทุนกับคนต่างประเทศ อยู่ในทำเลที่ตั้งของประเทศที่ดี วัฒนธรรมเปิดกว้างต่อนานาชาติ ประชาชนมีเสรีภาพในการออกข่าวสาร

-ประเทศไทยมีข้อเสียเปรียบ คือ การออมของภาคครัวเรือนอยู่ในระดับต่ำ ต้นทุนเงินกู้ของนักลงทุนขนาดย่อมภายในประเทศอยู่ในระดับสูงหนี้สินระยะสั้นระหว่างประเทศอยู่ในสัดส่วนที่สูง มีการขาดดุลบัญชีเดินสะพัดอย่างต่อเนื่องในระดับสูง มีความด้อยในแง่ของคุณภาพและความทันสมัยของระบบข้อมูล ภาพพจน์ของประเทศเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาธุรกิจ ค่าแรงมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น กฎหมายเกี่ยวกับการย้ายถิ่น ทำให้ธุรกิจว่าจ้างแรงงานต่างชาติได้ยาก

ตารางที่ 2.27 ลำดับความสามารถในการแข่งขันของปัจจัยด้านเศรษฐกิจมหภาคของไทยเปรียบเทียบกับประเทศคู่แข่งโดย IMD ปี 2539

ปัจจัยที่มีผลต่อเศรษฐกิจมหภาค	เกาหลีใต้	ไต้หวัน	สิงคโปร์	ไทย	ฟิลิปปินส์	มาเลเซีย	อินโดนีเซีย	จีน
1 อัตราการเจริญเติบโตที่แท้จริงของ GDP อยู่ในระดับสูงในช่วงปี 2534 - 2538	7	8	2	4	20	3	6	1
2 การลงทุนภายในประเทศคิดเป็นร้อยละของ GDP เปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นในช่วงปี 2534 - 2538	15	12	4	10	14	3	6	1
3 การขอมภายในประเทศคิดเป็น % ของ GDP อยู่ในระดับสูงในปี 2537	7	14	2	5	39	6	4	3
4 การใช้จ่ายอุปโภคบริโภคส่วนบุคคลขั้นสุดท้ายอยู่ในระดับสูงในปี 2538	29	25	22	41	43	37	44	45
5 อัตราการเจริญเติบโตของการใช้จ่ายอุปโภคบริโภคส่วนบุคคลที่แท้จริงขั้นสุดท้ายอยู่ในระดับสูงในช่วงปี 2534 - 2538	5	3	9	6	32	11	8	1
6 ค่าเช่าในเมืองหลวงอยู่ในระดับต่ำในปี 2537	34	27	41	42	25	38	43	-
7 อัตราความเจริญเติบโตที่แท้จริงของภาคเกษตรอยู่ในระดับสูงในช่วงปี 2526 - 2536	16	-	35	4	22	5	6	3
8 อัตราการเจริญเติบโตที่แท้จริงของภาคบริการอยู่ในระดับสูงในช่วงปี 2526 - 2536	3	4	6	5	21	10	7	2
9 ค่าใช้จ่ายในการโฆษณาต่อหัวอยู่ในระดับต่ำในปี 2536	25	19	14	37	40	31	41	43

ตารางที่ 2.27 ลำดับความสามารถในการแข่งขันของปัจจัยด้านเศรษฐกิจมหภาคของไทยเปรียบเทียบกับประเทศคู่แข่งโดย IMD ปี 2539 (ต่อ)

ปัจจัยที่มีผลต่อเศรษฐกิจมหภาค	เกาหลีใต้	ไต้หวัน	สิงคโปร์	ไทย	ฟิลิปปินส์	มาเลเซีย	อินโดนีเซีย	จีน
10. การขยายผลิตภัณฑ์อยู่ในระดับสูงในปี 2537	30	28	19	38	39	35	41	43
11. อัตราความเจริญเติบโตที่แท้จริงของการขยายผลิตภัณฑ์อยู่ในระดับสูงในช่วง 2533 - 2537	1	26	14	7	3	4	6	2
12. ดุลการค้าขาดดุลในระดับต่ำในปี 2538	39	13*	33	41	37	30	18*	7*
13. ดุลบริการทางการค้าขาดดุลในระดับต่ำในปี 2537	28	43	6*	39	13*	35	40	19*
14. ดุลบัญชีเดินสะพัดขาดดุลในระดับต่ำในปี 2538	39	12*	5*	40	29	38	30	8*
15. อัตราแลกเปลี่ยนมีเสถียรภาพสูง	26	19	15	11	27	7	30	35
16. อัตราส่วนของการค้าระหว่างประเทศต่อ GDP อยู่ในระดับสูงในปี 2537	22	10	1	9	18	3	29	28
17. การส่งออกสินค้าและบริการทางการค้าต่อ GDP อยู่ในระดับสูงในปี 2537	22	9	1	10	25	4	28	27
18. การนำเข้าสินค้าและบริการทางการค้าต่อ GDP อยู่ในระดับสูงในปี 2537	20	11	1	8	13	3	32	30
19. นักลงทุนต่างชาติสามารถควบคุมบริษัทในประเทศได้ค่อนข้างมาก	46	39	30	42	40	43	37	41

ตารางที่ 2.27 ลำดับความสามารถในการแข่งขันของปัจจัยด้านเศรษฐกิจมหภาคของไทยเปรียบเทียบกับประเทศคู่แข่งโดย IMD

ปี 2539 (ต่อ)

ปัจจัยที่มีผลต่อเศรษฐกิจมหภาค	เกาหลีใต้	ไต้หวัน	สิงคโปร์	ไทย	ฟิลิปปินส์	มาเลเซีย	อินโดนีเซีย	จีน
20 กฎหมายการย้ายถิ่นมีผลทำให้บริษัทสามารถจ้างแรงงานต่างชาติได้ง่าย	46	42	14	38	24	43	34	32
21 การลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศอยู่ในระดับสูงในปี 2537	35	25	10	37	23	12	18	2
22 รายรับจากการท่องเที่ยวของชาวต่างประเทศคิดเป็นร้อยละของ GDP อยู่ในระดับสูงในปี 2538	36	32	1	6	12	9	16	34
23 สินค้าเพื่อการส่งออกมีเพียงพอในอัตราดอกเบี้ยที่เหมาะสม	23	11	10	24	30	8	33	37
รวม								

ที่มา : The World Competitiveness Report 1996

หมายเหตุ : เกินจุด

ตารางที่ 2.28 ลำดับความสามารถในการแข่งขันของการเปิดกว้างของเศรษฐกิจต่อการค้าระหว่างประเทศของไทยเปรียบเทียบกับประเทศคู่แข่งโดย WEF ปี 2539

ปัจจัยที่มีผลต่อการเปิดกว้างของเศรษฐกิจ	เกาหลีใต้	ไต้หวัน	สิงคโปร์	ไทย	ฟิลิปปินส์	มาเลเซีย	อินโดนีเซีย	จีน
1. ค่าพรีเมียมของอัตราแลกเปลี่ยนในตลาดมืดต่ำ	34	1	1	37	30	1	47	-
2 มีการควบคุมบัญชีทุนในระดับต่ำ	39	-	1	28	1	28	1	46
3 นโยบายทางการค้าสนับสนุนกิจกรรมทางธุรกิจระหว่างประเทศ	25	27	2	14	34	4	39	26
4 การปกป้องทางการค้าต่ำ	43	33	10	35	40	28	30	49
5. พิกัดอัตราภาษีศุลกากรโดยเฉลี่ยต่ำ	28 (9.1)	26 (9)	3 (40)	44 (22.5)	46 (29.3)	37 (15.8)	41 (20.7)	48 (35.2)
6 ภาครัฐให้ความสำคัญแก่การส่งออก	3	12	1	9	23	4	5	36
7 สันเชื่อเพื่อการส่งออกมี ระดับอัตราดอกเบี้ยที่เหมาะสม	31	22	4	17	36	9	27	41
8 กฎหมายการอพยพย้ายถิ่นเอื้ออำนวยแก่การจ้างแรงงานต่างชาติ	47	46	8	45	37	35	43	33
9 มีความสามารถในการเจรจาตลาดต่างประเทศสูง	42	29	3	22	33	21	39	48
10 ธุรกิจในประเทศและต่างประเทศมีเครือข่ายธุรกิจ	46	41	1	8	19	13	33	49
11 มีการสร้างเครือข่ายทางธุรกิจกับต่างประเทศ	46	41	1	8	19	13	33	49
12 มีการรวมตัวทางการค้าในภูมิภาค	35	32	7	15	30	12	27	37
13 มีการปกป้องการลงทุนต่างชาติ	38	34	5	31	27	6	25	8

ตารางที่ 2.28 ลำดับความสามารถในการแข่งขันของการเปิดกว้างของเศรษฐกิจต่อการค้าระหว่างประเทศของไทยเปรียบเทียบกับประเทศคู่แข่งโดย WEF ปี 2539 (ต่อ)

ปัจจัยที่มีผลต่อการเปิดกว้างของเศรษฐกิจ	เกาหลีใต้	ไต้หวัน	สิงคโปร์	ไทย	ฟิลิปปินส์	มาเลเซีย	อินโดนีเซีย	จีน
14. นักลงทุนต่างชาติสามารถควบคุมบริษัทในประเทศได้สูง	46	42	30	45	44	47	33	38
15. บริษัทต่างชาติและบริษัทในประเทศสามารถเข้าตลาดทุนได้เท่าเทียมกัน	49	47	15	37	31	39	41	48
16. มีเสรีภาพในการร่วมทุน	49	41	13	32	36	33	40	47
17. การประมาณงานของภาครัฐเปิดกว้างต่อคนต่างชาติ	48	41	10	24	23	32	39	47
18. การให้แรงจูงใจในการลงทุนเท่าเทียมกันทั้งนักลงทุนในประเทศและนักลงทุนต่างชาติ	48	28	38	11	36	27	26	43
19. วัฒนธรรมของชาติเปิดกว้างต่อวัฒนธรรมต่างประเทศ	47	25	22	2	6	43	45	38
20. อัตราแลกเปลี่ยนมีเสถียรภาพ	32	33	7	6	23	11	34	39
21. นโยบายอัตราแลกเปลี่ยนมีผลต่อการขยายการส่งออก	22	18	27	4	26	8	6	21

ที่มา : The Global Competitiveness Report 1996

2.2 นโยบายเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันด้านการบริหารเศรษฐกิจมหภาค

ในช่วง พ.ศ. 2528 ถึง 2538 เป็นช่วงที่เศรษฐกิจไทยมีการเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว นโยบายเศรษฐกิจมีการเน้นในเรื่องของการพัฒนาระบบเศรษฐกิจแบบตลาด การเปิดเศรษฐกิจให้มีการแข่งขันระหว่างประเทศ ส่งเสริมการส่งออกโดยใช้ประเทศเป็นฐานการผลิต โดยเฉพาะการย้ายฐานการผลิตสินค้าอุตสาหกรรมจากญี่ปุ่นมายังไทย ในช่วงที่ผ่านมารัฐบาลมีการปรับปรุงโครงสร้างภาษี มีการให้แรงจูงใจเพื่อส่งเสริมการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศ นอกจากนี้ยังมีการเปิดตลาดการเงินเพื่ออำนวยความสะดวกแก่การไหลเข้าออกของเงินทุนระหว่างประเทศ ทำให้สามารถกล่าวได้ว่าระบบเศรษฐกิจไทยในปัจจุบันมีการเชื่อมโยงกับเศรษฐกิจต่างประเทศค่อนข้างสูง ทำให้การบริหารทางด้านเสถียรภาพของเศรษฐกิจระดับมหภาคทำได้ค่อนข้างยากพอสมควร ซึ่งโดยภาพรวมปัญหาเกิดจากการที่เศรษฐกิจไทยมีลักษณะโลกาภิวัตน์มากขึ้น ทำให้เกิดอุปสงค์ส่วนเกินในทรัพย์สินของไทย ทำให้เกิดแรงซื้อจากต่างประเทศ เช่น ในอสังหาริมทรัพย์ และในหลักทรัพย์ ทำให้ราคาอสังหาริมทรัพย์รวมทั้งหลักทรัพย์ดังกล่าวเพิ่มขึ้นในระดับสูง มีผลทำให้คนไทยมีทรัพย์สินที่มีมูลค่าสูงขึ้น มีรายได้ที่สูงขึ้น ทำให้การใช้จ่ายของคนและการลงทุนในประเทศอยู่ในอัตราที่สูงกว่าความสามารถในด้านการผลิตในประเทศไทย จึงส่งผลทำให้เกิดเงินเฟ้อ การขาดดุลบัญชีเดินสะพัด รวมทั้งภาระหนี้ระหว่างประเทศในระดับสูง ตลอดจนปัญหาสภาพคล่องและหนี้เสียของสถาบันการเงินของไทย

ดังนั้นในการบริหารเศรษฐกิจระดับมหภาคภายใต้ระบบเศรษฐกิจที่มีการแข่งขันมีการเชื่อมโยงกับต่างประเทศที่สูง จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่รัฐบาลจะต้องมีการปรับแนวทางและโครงสร้างในการบริหารเศรษฐกิจมหภาคให้สอดคล้องกับระบบเศรษฐกิจไทยที่มีการเปลี่ยนแปลงไป โดยรวมภาครัฐต้องบริหารระบบเศรษฐกิจให้สามารถปรับตัวต่อปัจจัยจากภายนอกที่มีผลกระทบและมีความผันผวนค่อนข้างสูง ทั้งในด้านการค้าการลงทุนระหว่างประเทศ ตลอดจนด้านการเงินระหว่างประเทศได้แก่

1) จำกัดการแทรกแซงทางการเมืองที่มีต่อการดำเนินงานทางด้านนโยบายการเงินของธนาคารชาติ

ในช่วงที่ผ่านมาการดำเนินงานทางด้านนโยบายการเงิน การกำกับดูแลสถาบันการเงินของธนาคารแห่งประเทศไทยเริ่มขาดประสิทธิภาพ สาเหตุสำคัญสืบเนื่องมาจากการแทรกแซงทางการเมืองเกิดขึ้น ทำให้ธนาคารชาติขาดความเป็นอิสระในการดำเนินงาน และเกิดปัญหาทางด้านจรรยาบรรณของเจ้าหน้าที่ ขาดแคลนกำลังคนที่มีความรู้ความสามารถ ในการแก้ไขปัญหาที่เกิดจากการแทรกแซงทางการเมืองนั้น อาจทำได้โดยการปรับโครงสร้างการกำกับดูแลหน่วยงาน อาทิเช่น กำหนดวาระของผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทยให้มีระยะเวลาแน่นอนและยาวกว่าวาระของข้าราชการการ